

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาในบทนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ แต่เนื่องจากในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาเฉพาะพื้นที่ 8 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่ริม อำเภอหางดง อำเภอสันกำแพง อำเภอสันทราย อำเภอคอสสะเกิด อำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี โดยเฉพาะในบางพื้นที่ของพื้นที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเท่านั้น ดังนั้นผู้ศึกษาจะกล่าวถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่พอสังเขป

4.1 สภาพทางด้านกายภาพ

4.1.1 ที่ตั้ง และอาณาเขต

จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุต (310 เมตร) ส่วนกว้างที่สุดของจังหวัด จากทิศตะวันตกจรดทิศตะวันออก ประมาณ 138 กิโลเมตร ส่วนยาวที่สุด จากทิศเหนือจรดทิศใต้ ประมาณ 320 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯประมาณ 750 กิโลเมตร โดยทางรถไฟ และประมาณ 720 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ ตามแนวทางหลวงแผ่นดินสายเอเชีย มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	รัฐฉานของสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า โดยมีสันปันน้ำของคอสคำ คอสปกเกล้า คอสหลักแตง คอสถ้ำป่อง คอสถ้ำย คอสผาวอก คอสอ่างช้าง อันเป็นส่วนหนึ่งของทิวเขาแดนลาว เป็นเส้นกั้นอาณาเขต
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอสามเงา จังหวัดตาก โดยมีร่องน้ำแม่ตื่น และสันปันน้ำคอสเรียม คอสหลวง เป็นเส้นกั้นอาณาเขต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดเชียงราย ลำพูนและลำปาง ส่วนที่ติดต่อกับจังหวัดเชียงรายและลำปาง มีร่องน้ำลิกของแม่น้ำกก สันปันน้ำคอสช้าง คอสหลุมข้าว คอสแม่วีน้อย คอสวังผา คอสแม่โต เป็นเส้นกั้นอาณาเขต ส่วนที่ติดต่อกับจังหวัดลำพูน มีคอส

ขุนหัวหละ คอยข้างสูง และร่องน้ำแม่ปิง แม่พิ เป็นเส้นกัน
อาณาเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอป่าซาง ชุนยวม และแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
โดยมีสันปันน้ำคอยกัวแดง คอยแปรเมือง คอยแม่ชะ คอย
อังเกตุ คอยแม่สุรินทร์ คอยชุนยวม คอยหลวง และร่องแม่ริด
แม่ฮอย และสันปันน้ำคอยชุนแม่ตื่น เป็นเส้นกันอาณาเขต

ส่วนพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง, อำเภอแม่ริม,
อำเภอสันกำแพง, อำเภอสันทราย, อำเภอคอสสะเก็ด, อำเภอหางดง, อำเภอสันป่าตอง, และ
อำเภอสารภี มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ :-

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอแม่แตง อำเภอพร้าว และจังหวัดเชียงราย

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดลำปาง

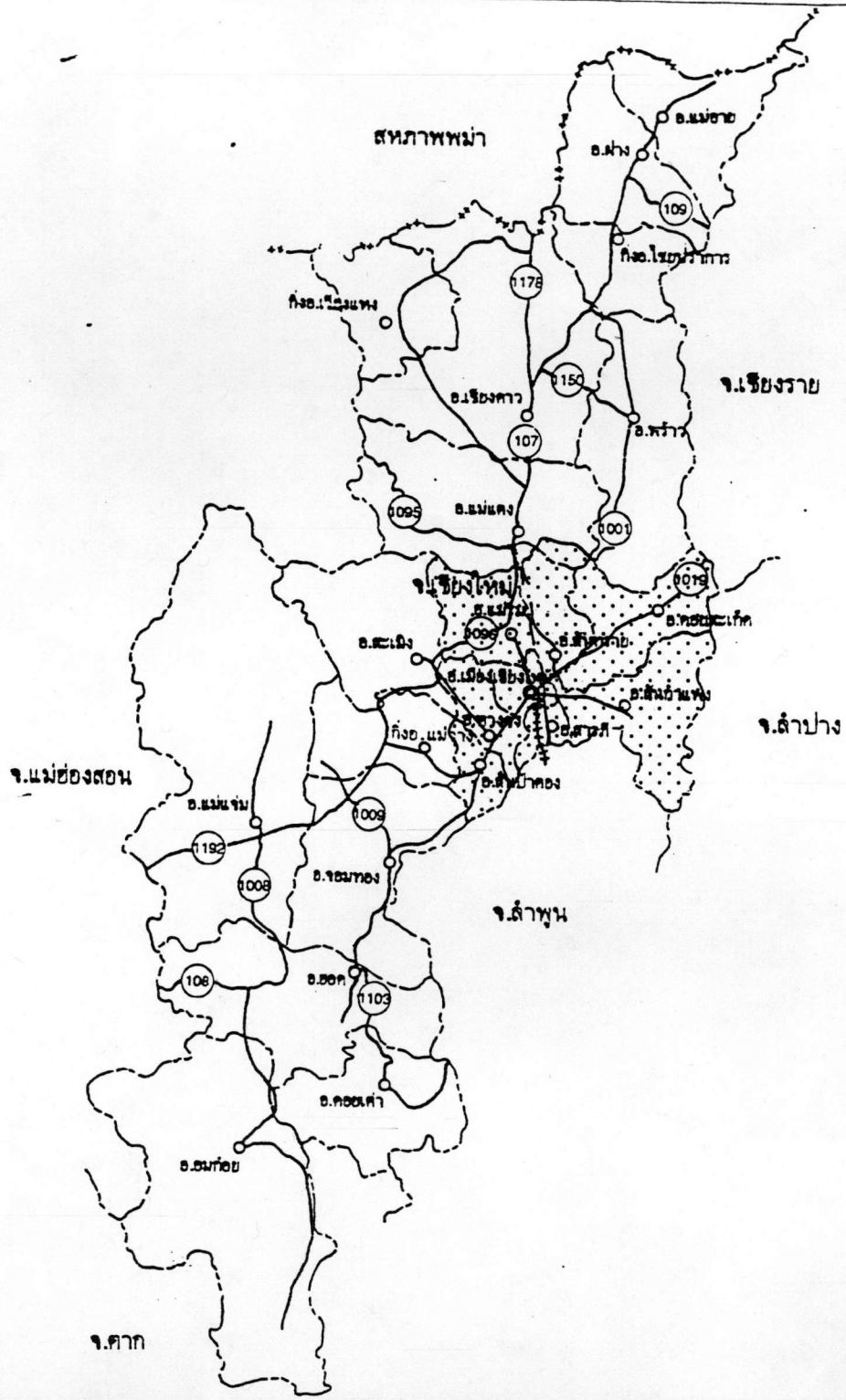
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอสะเมิง กิ่งอำเภอแม่วาง อำเภอจอมทอง

ขนาดพื้นที่

จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ประมาณ 20,107.057 ตร.กม. หรือประมาณ 12,566,910
ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ 82.74 % เป็นป่าไม้และภูเขา ประมาณ 16,636 ตร.กม. หรือประมาณ
10,397,500 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 12.80 % ประมาณ 2,578 ตร.กม. หรือประมาณ
1,611,283 ไร่ ส่วนที่เหลือ 4.46 % เป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและอื่นๆ ประมาณ 893,057
ตร.กม. หรือประมาณ 558,127 ไร่ ¹

ส่วนในพื้นที่ศึกษานั้นมีพื้นที่ประมาณ 3,765.71 ตร.กม. หรือประมาณ
2,353,568.75 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ เป็นพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของที่พักอาศัยหนาแน่น
และเป็นที่ประกอบธุรกิจพาณิชย์กรรม ตลอดจนอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจและ
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (แผนที่ 4.1)

¹ อุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่, สำนักงาน, ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม จังหวัด
เชียงใหม่ ปี 2534, (เชียงใหม่ : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่, 2534), หน้า 3

การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อภาคเหนือตอนบน และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

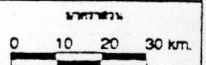

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์
วิทยาการเทคโนโลยีสารสนเทศ

แสดง พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

- +--- แนวเขตประเทศ
- แนวเขตจังหวัด
- - - - - แนวเขตอำเภอ
- ที่ตั้งอำเภอ
- 11 ถนน

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนที่ 4.1

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและป่าไม้ โดยอาจแบ่งลักษณะภูมิประเทศเป็น 2 ลักษณะที่เด่นชัดดังนี้

ลักษณะที่ 1 เป็นพื้นที่ภูเขาที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลมากกว่า 500 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 80% ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ ลำธาร และไม่เหมาะสมต่อการเกษตร ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกของจังหวัด

ลักษณะที่ 2 เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขา กระจายอยู่ระหว่างหุบเขา มีรูปร่างยาวรี ทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ เป็นพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตร ซึ่งได้แก่

- ที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอเชียงดาว อำเภอแม่แตง อำเภอแม่ริม อำเภอเมือง อำเภอสารภี และอำเภอคอสย์เต่า
- ที่ราบลุ่มแม่น้ำกก ครอบคลุมพื้นที่บริเวณอำเภอฝางและอำเภอแม่อาว
- ที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่จัน

4.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีอากาศเย็นสบายน่าอยู่ ดินฟ้าอากาศทั่วไปเหมาะแก่การเกษตรกรรม สามารถเพาะปลูกพืชได้เกือบทุกชนิดในทุกฤดูกาล ในฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็นมากในช่วงระยะเดือนธันวาคม มกราคม ส่วนในฤดูร้อนอากาศจะร้อนอบอ้าว และจะมีอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายนของทุกปี ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงตุลาคมและจะมีฝนตกชุกในเดือนกันยายน

สภาพอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ จะมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 24.10 องศาเซลเซียส มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 65.6% ส่วนปริมาณน้ำฝนจากสถิติของกรมอุตุนิยมวิทยา ในพ.ศ.2532 โดยเฉลี่ยวัดได้ 1,190.4 มม. ต่อปี เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนพฤษภาคม กรกฎาคม สิงหาคม และกันยายน ซึ่งวัดปริมาณน้ำฝนได้ประมาณ 193-242 มม.

นอกจากนี้สภาพภูมิอากาศของจังหวัดเชียงใหม่ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุม 3 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ลักษณะภูมิอากาศในช่วงเวลาของแต่ละปีเป็นดังนี้ :

ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนมีนาคมโดยลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ นำอากาศหนาวจากไซบีเรียพัดผ่านจีนเข้าสู่ภาคเหนือ

ฤดูร้อน เริ่มประมาณปลายเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคมโดยได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้

4.1.4 แหล่งน้ำ

จากข้อมูลการตลาด จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2536 ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นดังนี้ :-

ตารางที่ 4.1 แสดงแหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อแม่น้ำ	ความยาว (กม.)	ภูเขาด้านน้ำ	บริเวณที่ไหลผ่าน	บริเวณที่ไหลลง
กก	180	เขาทางทิศใต้ของเมืองเชียงตุง ประเทศพม่า	เมืองกก เมืองสาตะใน พม่า อ.แม่อาข(ชม.) อ.เมือง(ชร.)อ.แม่จัน อ.เชียงแสน	แม่น้ำโขง
ฝาง	70	เขายืน อ.แม่สรวย จ.เชียงราย อ.พร้าว และ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	ต.ศรีดงเย็น ต.ปงคำ กิ่ง อ.ไชยปราการ ต.แม่ฮอน ต.แม่ฮูน ต.สันทราย อ.ฝาง และ ต.แม่่นาวาง อ.แม่อาข	แม่น้ำกก ที่ อ.แม่อาข

ชื่อแม่น้ำ	ความยาว (กม.)	ภูเขาดินน้ำ	บริเวณที่ไหลผ่าน	บริเวณที่ไหลลง
แม่ฮ่องสอน	22	เขาใน อ.ฝาง จ. เชียงใหม่	ต.แม่ฮ่องสอน อ.ฝาง	ลำน้ำฝาง ต. แม่สูน อ.ฝาง
แม่ทะลบ	21	เขาใน อ.ฝาง จ. เชียงใหม่	อ.ฝาง	ลำน้ำฝาง ต. ปงดำ อ.ฝาง
แม่สูน	20	เขาใน อ.ฝาง จ. เชียงใหม่	อ.ฝาง	ลำน้ำฝาง ต. แม่สูน อ.ฝาง
แม่ปิง	600	คอกถ้ำย บ.เมืองนะ อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่	อ. เชียงดาว อ.แม่แตง อ.สันทราย อ.แม่ริม อ.เมืองเชียงใหม่ อ.สารภี อ.หางดง อ.สันป่าตอง อ.จอมทอง เขตลำพูน อ.เมือง ป่าซาง	ต.ปากน้ำโพ จ.นครสวรรค์ ไหลรวมกับน้ำน่าน ที่ ต.แควใหญ่ จ.นครสวรรค์เป็น แม่น้ำเจ้าพระยา
แม่ไหล่ง- ชอด	20	เขาทางทิศตะวันออก ของ ต.ไหล่งชอด อ.พร้าว จ. เชียงใหม่	อ.พร้าว	ห้วยแม่จัด ต. ไหล่งชอด อ. พร้าว
ห้วยแม่สูน	24	เขาผีปันน้ำ ทางทิศ- ตะวันออกเฉียงใต้ ของ อ.พร้าว จ. เชียงใหม่	อ.พร้าว	ห้วยแม่จัด ต. แม่ปิง อ.พร้าว

ชื่อแม่น้ำ	ความยาว (กม.)	ภูเขาด้านน้ำ	บริเวณที่ไหลผ่าน	บริเวณที่ไหลลง
แม่ฮอน	37	คอกทา ต.หัวขแก้ว อ.สันกำแพง คอก- สันแม่รวม กับขุนหัวข แม่กำแพง	ป่าแม่ฮองขุนฮอน	
แม่ทา	90	เขาทางทิศตะวันออก ของ อ.สันกำแพง จ. เชียงใหม่	อ.แม่ทา จ. ลำพูน อ. เมือง อ. บ้านโฮ้ง จ. ลำพูน	แม่น้ำกวบริเวณ เขตอำเภอเมือง และอ. บ้านโฮ้ง จ. ลำพูน
แม่ชาน	85	เขาแบ่งเขต จ. แม่ฮ่องสอน กับ จ. เชียงใหม่ ต. อึ้ง เมิน อ. สะเมิง จ. เชียงใหม่	ต. สะเมิงใต้ อ. สะเมิง อ. สันป่าตอง จ. เชียง- ใหม่	แม่น้ำปิง ระหว่าง เขต อ. จอมทอง กับ อ. สันป่าตอง
แม่สะป๊อก	30	เทือกเขาอินทนนท์ ในเขต อ. สันป่าตอง จ. เชียงใหม่	เขต อ. สันป่าตอง กับ อ. จอมทอง อ. บ้านโฮ้ง อ. ลี้ อ. ฮอด อ. คอก- เต่า จ. เชียงใหม่ อ. สามเงา อ. บ้านตาก จ. ตาก อ. คลองขลุง อ. ชาติตระการ จ. กำแพงเพชร อ. บรรพตพิสัย จ. นครสวรรค์	ลำน้ำแม่ชาน

ชื่อแม่น้ำ	ความยาว (กม.)	ภูเขาต้นน้ำ	บริเวณที่ไหลผ่าน	บริเวณที่ไหลลง
ห้วยแม่โจ้	12	ต.หนองทาน อ.สัน- ทราย จ. เชียงใหม่	ต.หนองทาน อ.สันทราย จ. เชียงใหม่	ห้วยหนองทาน อ.สันทราย จ. เชียงใหม่
แม่แตง	135	เขาปุกป่าแฝกในทิว- เขาแดนลาว อ. เชียง ดาว จ. เชียงใหม่	เมืองคอง อ.แม่แตง	แม่น้ำปิง ที่ ต.สันมหาพน
แม่จัด	100	เขาทางทิศเหนือของ อ.พร้าว จ. เชียงใหม่	ต.เวียงน้ำแพร่ ต.แม่ว่น ต.แม่ปิ้ง ต.โหล่งซอด	แม่น้ำปิงที่บ้านซ้อ- แล อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่
แม่กวาง	95	คอสผิบน้ำ ซึ่งแบ่ง เขต อ. เวียงป่าเป้า จ. เชียงราย กับ คอสสะเก็ด จ. เชียงใหม่	อ.คอสสะเก็ด อ.สันทราย อ.สันกำแพง อ.สารภี อ.เมือง จ.ลำพูน	แม่น้ำปิง เขต ต.ปากบ่อง อ.ป่าซาง
แม่ปิ้ง	20	เขาในทิศตะวันออก- เฉียงใต้ของ อ.พร้าว จ. เชียงใหม่	อ.พร้าว	ห้วยแม่จัด ต.แม่ปิ้ง อ.พร้าว
แม่วาง	40	เทือกเขาอินทนนท์ ในเขต อ.สันป่าตอง จ. เชียงใหม่	ต.บ้านภาค	ลำน้ำแม่ชาน ที่ ต.บ้านกลาง อ. สันป่าตอง จ. เชียงใหม่

ชื่อแม่น้ำ	ความยาว (กม.)	ภูเขาดินน้ำ	บริเวณที่ไหลผ่าน	บริเวณที่ไหลลง
แม่กลาง	32	เทือกเขาอินทนนท์ ในเขต อ.จอมทอง จ. เชียงใหม่	ต. บ้านหลวง	แม่น้ำใน ต. สบเตชะ อ. จอมทอง
แม่สะ	20	เทือกเขาอินทนนท์ กับดอยหัวเสือ ใน อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่	-	ลำน้ำแม่กลาง ใน ต. บ้านหลวง อ. จอมทอง
ห้วยแม่- เตชะ	5	ที่รวมของห้วยเกียง และห้วยอ้อม ใน ต. สบเตชะ อ. จอม- ทอง จ. เชียงใหม่	-	ห้วยแม่กลาง ต. สบเตชะ อ. จอมทอง
น้ำแม่แจ่ม	170	เขาทางทิศเหนือของ ช่องปางเกี้ยวประ- มาศ 35 กม. ใน เขต อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่	อ. แม่แจ่ม	แม่น้ำปิงฝั่งขวา ที่สันแบ่งเขต อ. จอมทอง กับ อ. ฮอด
แม่น้ำตื้น	150	ช่องข้ามทิวเขา ระหว่าง อ. อมก๋อย จ. เชียงใหม่ กับ อ. แม่สะเรียง จ. แม่ฮ่องสอน	อ. อมก๋อย จ. เชียงใหม่ อ. สามเงา จ. ตาก	แม่น้ำปิงฝั่งขวา ที่ จ. ตาก

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำสายสำคัญหลายสายไหลผ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แม่น้ำปิง ซึ่งถือได้ว่าเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดในภาคเหนือตอนบน มีความยาวถึง 600 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอเชียงดาว , อำเภอแม่แตง, อำเภอสันทราย, อำเภอแม่ริม, อำเภอเมือง, อำเภอสารภี, อำเภอหางดง, อำเภอสันป่าตอง, และอำเภอจอมทอง แล้วไหลผ่านจังหวัดลำพูนเรือลงไปทางใต้ โดยจะไหลไปรวมกับแม่น้ำสายหลักอื่น ๆ ที่ตำบลปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เกิดเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้น นอกจากนั้น ยังมีแม่น้ำแม่กก, แม่น้ำแม่แจ่ม, และแม่น้ำแม่ตื่น ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย ในด้านการท่องเที่ยวแล้ว แม่น้ำแม่กก ถือเป็นแม่น้ำที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวกันมาก ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยจะต่อแพล่องไปตามลำน้ำ ชมธรรมชาติอันงดงาม และพญักษ์ไปกับสายน้ำ ซึ่งในบางช่วงกระแสน้ำจะเชี่ยวกราดมาก และด้วยความที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายสำคัญมากมาย ซึ่งถ้าแหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้เกิดปัญหาเน่าเสีย ย่อมส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอีกด้วย

4.1.5 ศึกษาในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงใหม่เป็นดินแดนที่มีความสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง เนื่องจาก

1. มีภูมิประเทศที่ประกอบด้วย เทือกเขา ป่าไม้ สลับกับที่ราบลุ่ม หุบเขาและมีแม่น้ำลำธาร น้ำตกหลายแห่ง จึงทำให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม นอกจากนี้ยังมีภูมิอากาศที่มีฤดูหนาวที่ยาวนานและอุณหภูมิต่ำกว่าส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ดังนั้นสภาพภูมิศาสตร์จึงเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้มีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่สวยงามแปลกตากว่าภูมิภาคอื่น ๆ
2. มีประวัติศาสตร์ความเจริญรุ่งเรืองที่เคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนามาก่อน จึงมีโบราณวัตถุและศาสนสถานที่สวยงามมากมาย ผสมผสานระบบการเมืองการปกครองไทยและพม่า ประกอบกับบริเวณพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้กับรัฐของไทยใหญ่ จึงทำให้ลักษณะสังคม วัฒนธรรมจารีตประเพณี ตลอดจนอุปนิสัยใจคอของคนเมืองมีลักษณะผสมกลมกลืนระหว่างชนชาติพื้นเมืองเดิมที่เรียกว่า ไทยโยนกกับชนชาติพม่าและไทยใหญ่ ซึ่งมีลักษณะผิดแผกแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ อย่างเด่นชัดจนกลายเป็นทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

4.1.5.1 อุปทานของการท่องเที่ยว

ในการศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผู้ศึกษาจะต้องทราบอุปสงค์ และอุปทานของการท่องเที่ยว ในที่นี้อุปทานของการท่องเที่ยว ก็คือ สิ่งที่สามารถรองรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาของ กองสถิติและวิจัย ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี 2528 พบว่า เชียงใหม่เป็น จังหวัดท่องเที่ยวที่ทั่วโลกรู้จัก และมีความพร้อมในเรื่องสิ่งรองรับทางการท่องเที่ยว โดยได้แบ่ง หมวดหมู่ของอุปทานทางการท่องเที่ยวเฉพาะส่วนที่สำคัญ ๆ ไว้ดังนี้

1. ทวีปชากรทางการท่องเที่ยว
2. เส้นทางคมนาคม
3. สถานที่พักผ่อน
4. ร้านอาหารและภัตตาคาร
5. ธุรกิจนำเที่ยวภายในจังหวัด
6. ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

1. ทวีปชากรทางการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

นพบุรีศรีนครพิงค์หรือ "เวียงพิงค์" ของพ่อขุนเม็งรายมหาราชในอดีตหรือเชียงใหม่ ในวันนี้ เป็นเมืองใหญ่เป็นที่ 2 รองจากกรุงเทพฯ เป็นดินแดนแห่งความสงบสุข ชาวเมืองมี อุปนิสัยโอบอ้อมอารี ยินดีต้อนรับอาคันตุกะด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดียิ่ง

เชียงใหม่เป็นเมืองที่ตั้งงามด้วยธรรมชาติ เป็นที่ตั้งของพระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ มีโบราณสถานอันเก่าแก่ ควรค่าแก่การคารวะ และเป็นเมืองแห่งศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม

เชียงใหม่มีพื้นที่ทั้งหมด 20,107 ตารางกิโลเมตร ซึ่งนับว่ามีพื้นที่มากที่สุดในประเทศ ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 696 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 19 อำเภอ กับ 3 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอหางดง อำเภอแม่แตง อำเภอสารภี อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอเชียงดาว อำเภอสันทราย อำเภอฝาง อำเภอฮอด อำเภออมก๋อย อำเภอพร้าว อำเภอแม่ริม อำเภอสะเมิง อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่อาว อำเภอดอยเต่า กิ่งอำเภอเวียงแหง กิ่งอำเภอไชยปราการ และกิ่งอำเภอแม่วาง

จังหวัดเชียงใหม่นับเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศให้มาเที่ยวชมความงามของธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมากในแต่ละปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูหนาว (ตุลาคม-กุมภาพันธ์) ซึ่งผู้ศึกษาสามารถแบ่งสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม
2. กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
3. กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

1. กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึง ความเจริญรุ่งเรือง และความเสื่อมของอาณาจักรล้านนาในอดีต ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของชาวล้านนา ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของศิลปวัฒนธรรม และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น วัด, และโบราณสถานต่าง ๆ สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่

วัดสวนดอก เป็นวัดที่มีบริเวณกว้างขวางมาก มีวิหารหลวงที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ พระประธานเป็นพระพุทธรูปหล่อองค์ใหญ่ชื่อพระเจ้าเก้าตื้อ คือ เป็นภาษาเหนือ แปลว่า พันธัง ดังนั้นพระพุทธรูปองค์นี้ จึงมีน้ำหนักเท่ากับ 9,000 ชั่ง

วัดเชียงมั่น เป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ ภายในมีเจดีย์ช้างล้อม สร้างเลียนแบบเจดีย์ช้างล้อมของพ่อขุนรามคำแหง ที่เมืองศรีสัชนาลัย มีหอพระไตรปิฎกสร้างแบบทางเหนือ พระพุทธรูปสำคัญ 2 องค์คือ พระแก้วขาว และพระศิลาปางทรมานช้างนาฬาคีรี นอกจากนี้ยังมีศิลาจารึกเกี่ยวกับการสร้างเมืองเชียงใหม่ประดิษฐานอยู่ด้วย

วัดพระสิงห์ มีวิหารทางลานนาที่สมบูรณ์แบบภายในมีภาพฝาผนังเรื่อง สุวรรณหงษ์ และสังข์ทอง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสิงห์ ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดเชียงใหม่

วัดเจดีย์หลวง มีเจดีย์องค์ใหญ่และเก่าแก่อยู่ภายในวัด ยอดเจดีย์ถูกฟ้าผ่าโค่นลงเมื่อ พ.ศ. 2008 ภายในวัดมีหลักอินทิลซึ่งเป็นเสาหลักเมืองเชียงใหม่อยู่ด้วย

วัดเจดีย์เจ็ดยอด หรือวัดโพธารามวิหาร สันนิษฐานว่าสร้างในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 8-12 ด้วยฝีมือช่างชาวอินเดียและได้รับการตกแต่งเพิ่มเติมในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช

สร้างด้วยศิลาแลงประดับด้วยลวดลายปูนปั้นงดงาม และเคยเป็นที่สังคายนาพระไตรปิฎกมาครั้งหนึ่งด้วย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิทไฮเวย์สายเชียงใหม่-ลำปาง ใกล้ ๆ กับวัดเจ็ดยอดเป็นตึกทรงลานนาไทยประยุกต์รวบรวมศิลปะและวัฒนธรรมทางภาคเหนือ เปิดให้เข้าชมทุกวัน เวลา 9.00-16.00 น. วันวันจันทร์, อังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์

หมู่บ้านทำเครื่องเงิน อยู่บริเวณถนนวัวลาย มีของที่ทำจากเงินเช่น หีบบุหรี ช้อน ส้อม ภาคผลไม้ เชี่ยนหมาก ฯลฯ จำหน่าย ลวดลายประดิษฐ์ล้วนแต่ประณีตบรรจงทั้งสิ้น

ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก มีกระจัดกระจายทั่วไป โรงงานที่สามารถเข้าชมได้มีอยู่ตามถนนราชเชียงใหม่ ถนนท่าแพ และถนนสิงหราช

ศูนย์วิจัยชาวเขา ตั้งอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองไปตามถนนห้วยแก้วประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นที่รวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชาวเขาที่อยู่ในประเทศไทย โดยทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านมานุษยวิทยา และความเป็นอยู่ของชาวเขาเพื่อหาทางขจัดปัญหาการทำลายป่า โดยการแนะนำอาชีพใหม่ให้ทำมาหากินเป็นหลักแหล่ง

อนุสาวรีย์ศรีบูรพาศรีวิชัย ผู้ริเริ่มชักชวนประชาชนสร้างทางจากเชิงคอกถึงพระธาตุคอกสุเทพ รวมระยะทาง 10 กิโลเมตร

พระธาตุคอกสุเทพ อยู่บนคอกสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 3,051 ฟุต มีบันไดทอดยาวขึ้นไปสู่วัดและมีนาค 2 ตัว อยู่สองข้างบันไดซึ่งสูงเกือบ 300 ขั้นเป็นปูชนียสถานสำคัญคู่มืองเชียงใหม่ มีงานประเพณีสร้างน้ำพระบรมธาตุในวันเพ็ญวิสาขบูชาทุกปี

พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ห่างจากคอกสุเทพ 5 กิโลเมตร เปิดให้ประชาชนเข้าชมเฉพาะ วันศุกร์ และวันหยุดราชการ ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้ประทับอยู่ในบริเวณตำหนักงดงามด้วยดอกไม้ นานาพันธุ์ ทั้งพันธุ์ไทยและต่างประเทศ

หมู่บ้านชาวเขาเผ่ามั่วคอกสุป ก่อนถึงปากทางเข้าตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ประมาณครึ่งกิโลเมตร จะมีทางลงสู่คอกสุป ระยะทาง 3 กิโลเมตร

ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ อยู่กิโลเมตรที่ 2 ถนนเชียงใหม่-ฮอด มีการจัดชั้นโถกดินเนอร์และการแสดงฟ้อนพื้นเมือง และการแสดงของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ตั้งแต่เวลา 19.00 น. ถึง 22.00 น. ทุกวัน

โรงงานทำเครื่องเคลือบดินเผาสังคโลก อยู่ห่างจากศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ไปตาม ถนนสายเชียงใหม่-หางดงประมาณ 1 กิโลเมตร เครื่องสังคโลก เป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดพิเศษ และมีชื่อเสียงมาก มีลักษณะเป็นสีเขียว มีตั้งแต่ของใช้จนกระทั่งถึงโต๊ะ เก้าอี้ แจกัน จาน ที่เขียนรูป ฯลฯ และยังหาชมได้ตามโรงงานแถวถนนเชียงใหม่-สันกำแพง และถนนโชตนา

โรงงานทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน เป็นสินค้าพื้นเมืองที่ขึ้นหน้าขึ้นตาอย่างหนึ่งของ เชียงใหม่ โดยมากจะทำเป็นรูปภาชนะ เช่น ถ้วย ชัน กล่องบุหรี ถาด แจกัน เป็นต้น ใน เชียงใหม่มีโรงงานทำเครื่องเงินที่กิโลเมตรที่ 7 สายเชียงใหม่-หางดง และแถวถนนนันทาราม ถนนเชียงใหม่-สันกำแพง ถนนช้างคลาน

หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเหมืองกุง อยู่ห่างจากตัวจังหวัดตามเส้นทางสายเชียงใหม่-ฮอด ประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่าง ๆ เช่น หม้อแกง น้ำคั้น หม้อน้ำ แจกัน เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการพัฒนากรรมวิธีในการผลิต และรูปแบบให้มีสีสันสดชื่น หมู่บ้านนี้เป็นหนึ่งในโครงการหมู่บ้านหัตถกรรมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

วัดพระธาตุศรีจอมทอง อยู่บนเส้นทางสายเชียงใหม่-ฮอด ผ่านอำเภอหางดง ถึง อำเภอจอมทองประมาณ 58 กิโลเมตร เป็นวัดเก่าแก่อายุประมาณ 500 ปีเศษ

หมู่บ้านทอผ้าขึ้นดั้นจก อยู่ห่างจากอำเภอแม่แจ่มประมาณ 3 กิโลเมตร ตรงบริเวณ หมู่ที่ 4-5 ตำบลท่าเผา มีการทอผ้าขึ้นดั้นจกประมาณ 150 ครอบครัว

โรงงานไทยศิลาลด อยู่บนเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ห่างจากตัวเมือง 6 กิโลเมตร เปิดทุกวันเว้นวันอาทิตย์

แม่สาเฮาส์ไปรวเทคคอลเล็คชั่น อยู่ระหว่างกิโลเมตรที่ 3-4 ริมถนนสายแม่ริม-สะเมิง เป็นแหล่งรวมศิลปวัตถุโบราณ และของหายากต่างสมัยทั่วประเทศจากยุคบ้านเชียงถึงปัจจุบัน

การแสดงของช้าง แสดงให้เห็นถึงวิธีการต่าง ๆ ในการลากซุงตามแบบการฝึกช้าง ที่ศูนย์ฝึกลูกช้างที่จังหวัดลำปาง การแสดงของช้างจะดูได้ทุกวัน เวลาประมาณ 8.00-11.00 น. ที่ปางช้างแม่สา กิโลเมตรที่ 10 บนเส้นทางสายแม่ริม-สะเมิง และที่ปางช้างโป่งแยง กิโลเมตรที่ 19 บนเส้นทางสายเดียวกัน

หมู่บ้านแก้วแม่สาใหม่ อยู่ห่างจากช้างทำงานประมาณ 13 กิโลเมตรทางขึ้นเป็นทาง ลูกรังสูงชันมาก รถต้องอยู่ในสภาพดี และไม่ใช้หน้าฝนจึงจะไปถึงได้

สันกำแพง มีชื่อเสียงในการทอผ้าฝ้าย และผ้าไหม อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่

ไปทางทิศตะวันออก 13 กิโลเมตร

บ่อสร้าง เป็นหมู่บ้านท่าร่วม ตามถนนเชียงใหม่-สันกำแพง 9 กิโลเมตรมีทางแยก เลี้ยวซ้ายไป

2. กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในธรรมชาติ ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ก็มีอยู่มากมายหลายแห่ง เช่น ถ้ำ, น้ำตก, ภูเขา, ป่าไม้ เป็นต้น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

น้ำตกห้วยแก้ว ห่างจากเชียงใหม่ 6 กิโลเมตร ตามเส้นทางเชียงใหม่-ดอยสุเทพ เป็นน้ำตกเล็ก ๆ มีน้ำไหลตลอดปี

น้ำตกแม่กลาง อยู่ในอำเภอจอมทองห่างจากเชียงใหม่ 67 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดใหญ่สูงประมาณ 100 เมตร

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทยอยู่ในเขตอำเภอจอมทอง สันป่าตอง และแม่แจ่ม มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 530 ตารางกิโลเมตร ระยะทางจากเชียงใหม่ถึงดอยอินทนนท์ประมาณ 106 กิโลเมตร แต่ทางขึ้นดอยชันมาก ถ้ารถอยู่ในสภาพไม่ดีหรือไม่ชำนาญพอ ควรเช่ารถจากบริเวณน้ำตกแม่กลาง หรือบริเวณพระตำหนักจอมทองจะสะดวกกว่า

ถ้ำบริเวณน้ำตกแม่กลาง หรือบริเวณพระตำหนักจอมทองจะสะดวกกว่า ถ้ำบริเวณน้ำตกแม่กลาง อยู่ทางขวามือก่อนถึงทางแยกขึ้นดอยอินทนนท์ 1 กิโลเมตร รถยนต์เข้าไม่ถึงต้องเดินเท้าประมาณ 2 ชั่วโมง ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยสวยงามมาก

น้ำตกวชิรธาร อยู่กิโลเมตรที่ 21 ตามทางขึ้นดอยอินทนนท์ มีทางเดินไปน้ำตกประมาณ 351 เมตร ทางขวามือ

น้ำตกสิริภูมิ อยู่กิโลเมตรที่ 30 ห่างจากน้ำตกวชิรธารไม่มากนัก มีทางแยกขวามือเข้าไปอีก 2 กิโลเมตร

น้ำตกแม่สะ อยู่ในเขตอำเภอจอมทอง ห่างจากเชียงใหม่ 70 กิโลเมตรก่อนถึงวัดพระตำหนักจอมทอง จะมีทางแยกขวามือเป็นถนนลูกรังไปน้ำตกแม่สะประมาณ 14 กิโลเมตรเป็นน้ำตกขนาดใหญ่และสวยงามมาก

ออบหลวง อยู่ห่างจากเชียงใหม่ตามถนนสายเชียงใหม่-ฮอด 89 กิโลเมตรแล้วเลี้ยวขวาไปตามทางฮอด-แม่สะเรียงอีก 16 กิโลเมตร รวมระยะทาง 105 กิโลเมตร ถนนลาดยางตลอด ออบหลวงเป็นบริเวณที่แม่น้ำสลักหินไหลคดเคี้ยวผ่านช่องเขาขาด

น้ำตกแม่ปาน ตั้งอยู่เชิงดอยอินทนนท์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่แจ่มประมาณ 16 กิโลเมตร ห่างจากทางแยกที่ดอยอินทนนท์ประมาณ 6 กิโลเมตร จะมีป้ายบอกทางไปน้ำตก แยกเข้าไปอีก 9 กิโลเมตร จากนั้นต้องเดินไปอีกประมาณ 10 นาทีจึงจะถึงตัวน้ำตก น้ำตกแม่ปาน นับว่าเป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดของเชียงใหม่ก็ว่าได้

น้ำตกทรายเหลือง ตั้งอยู่บนเส้นทางเดียวกับน้ำตกแม่ปาน และอยู่ห่างจากถนนสายดอยอินทนนท์-แม่แจ่ม ประมาณ 2 กิโลเมตร

น้ำตกแม่สา อยู่ในเขตอำเภอแม่ริม ห่างจากเชียงใหม่ 16 กิโลเมตร มีทางแยกซ้ายมือเข้าสู่ น้ำตกอีก 7 กิโลเมตร การเดินทางไปน้ำตกแม่สาสามารถนั่งรถประจำทางจากสถานีขนส่งช้างเผือกไปลงที่อำเภอแม่ริม แล้วนั่งรถสองแถวจากตลาดไปยังน้ำตกได้

ห้วยทุ่งจ้อ เป็นโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ส่งเสริมการปลูกดอกไม้เมืองหนาวหลายชนิดเช่น คาร์เนชั่น สแตติส แกลดิโอลัส ทิวลิป รักเร่ ฟรีเซีย ฮอร์ส แดฟโฟดิล ลิลี่ ฯลฯ อยู่ห่างจากเชียงใหม่ประมาณ 80 กิโลเมตรตามเส้นทางสายเชียงใหม่-แม่แตง จะมีทางแยกซ้ายมือที่ตลาดแม่มาลัยห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 40 กิโลเมตร ไปตามเส้นทางสายแม่มาลัย-ป่าเยื่อ อีกประมาณ 40 กิโลเมตร

โป่งเดือดที่ป่าแม่ อยู่ในท้องที่อำเภอแม่แตง ห่างจากเชียงใหม่ตามถนนเชียงใหม่-ฝาง 40 กิโลเมตรทางเข้าค่อนข้างลำบาก ต้องเดินทางเท้าจากบ้านแม่สะประมาณ 2 ชั่วโมง

ห้วยน้ำดัง ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่แตง ตามเส้นทางสายเชียงใหม่-ฝาง ประมาณ 40 กิโลเมตรแล้วเลี้ยวเข้าสายแม่มาลัย-ป่าเยื่อ ประมาณ 60 กิโลเมตรเลี้ยวขวาเข้าโครงการอีก 7 กิโลเมตร มีทัศนียภาพสวยงาม ทะเลหมอก แปลงดอกไม้ และหมู่บ้านชาวเขาเผ่าลีซอ

ถ้ำเชียงดาว อยู่ห่างจากอำเภอเชียงดาวเลี้ยวซ้ายเข้าไปถึงถ้ำประมาณ 5 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 77 กิโลเมตร ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปแบบพม่า และหินงอกหินย้อยสวยงาม

ถ้ำดับเต่า ตรงกิโลเมตรที่ 122 บนเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง จะมีทางแยกเข้าไปอีก 3 กิโลเมตร ถ้ำดับเต่าแยกออกเป็น 2 ถ้ำ คือ ถ้ำผาขาว และถ้ำปัญญาเจด เป็นถ้ำขนาดเล็กกว่าถ้ำเชียงดาว แต่ความสวยงามไม่แพ้กัน

คอสอ่างขวาง บนเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ประมาณกิโลเมตรที่ 137 มีทางแยกซ้ายเข้าบ้านอ่างที่ตลาดท่าคา เข้าไปอีกประมาณ 26 กิโลเมตร จะเป็นสถานีเกษตรหลวง คอสอ่างขวาง

ซึ่งมีโครงการวิจัยผลไม้ ไม้ดอกเมืองหนาว และผลิตผลที่จะทดแทนการปลูกฝิ่นของชาวเขา

บ่อน้ำร้อนฝาง อยู่ห่างจากอำเภอฝางไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 8 กิโลเมตรมีบ่อน้ำร้อนมากมายเกือบ 50 แห่ง การเดินทางไปได้เฉพาะหน้าแล้ง โดยเหมารถจากตลาดอำเภอฝางไป

ล่องแก่งแม่กก ท่าตอน-เชียงใหม่ ท่าตอนเป็นหมู่บ้านริมแม่น้ำกก เหนือขึ้นไปจากอำเภอฝาง 24 กิโลเมตร จากเชียงใหม่นั่งรถโดยสารประจำทางที่ประตูช้างเผือกไปลงที่ฝาง ใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง แล้วจะมีรถสองแถววิ่งประจำระหว่างฝางกับท่าตอนใช้เวลาประมาณ 30 นาที จากท่าตอนจะมีเรือหางยาวบริการถึงเชียงใหม่ ออกจากท่าตอนเวลา 12.30 น. ถึงเชียงใหม่ประมาณ 16.30 น. ในราคาคนละประมาณ 160 บาท

น้ำพุร้อนสันกำแพง อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ตามถนนเชียงใหม่-สันกำแพง ประมาณ 36 กิโลเมตรได้รับการปรับปรุงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และพักผ่อนตั้งเด่นที่ในอาณาเขต 75 ไร่ อยู่ในความดูแลของสหกรณ์การเกษตรสันกำแพง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีสวนดอกไม้ร่มรื่น บ่อน้ำแร่ บริการห้องอาบน้ำ และบ้านพัก

รุ่งอรุณน้ำพุร้อน เป็นสวนดอกไม้มานานาพรรณ ประดับด้วยก้อนหินขนาดใหญ่ รูปร่างเหมือนสัตว์ชนิดต่าง ๆ มีบ่อน้ำร้อนอุณหภูมิสูงถึง 105 องศาเซลเซียส มีห้องอาบน้ำ และบ้านพัก การเดินทางใช้เส้นทางเดียวกับน้ำพุร้อนสันกำแพง

3. กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์ได้จัดทำขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชม ซึ่งในบางแห่งจะจัดให้มีที่พักแรมประเภท รีสอร์ท, บังกาโล และมีการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตจากวัตถุดิบในสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น ซึ่งสินค้าเหล่านั้นจะเป็นสินค้าประเภทของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น สถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่มีหลายแห่ง เช่น

สวนรุกขชาติห้วยแก้ว อยู่ข้างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นที่รวบรวมพันธุ์ไม้นานาชนิดไว้ศึกษา เป็นสถานที่ร่มรื่นเหมาะสำหรับพักผ่อนและมีส่วนสุขภาพสำหรับออกกำลังกาย

สวนสัตว์เชียงใหม่ อยู่ใกล้กับสวนรุกขชาติ มีสัตว์ทั้งที่มีอยู่ในเมืองไทยและนำมาจากต่างประเทศให้ชมเป็นจำนวนมาก

สวนสาหร่ายแห้ง เป็นสวนกล้วยไม้ที่ใหญ่ที่สุดในเชียงใหม่ อยู่ห่างจากอำเภอเมือง 22 กิโลเมตร ในเขตอำเภอแม่ริม ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ริมเล็กน้อยมีทางแยกซ้ายมือตรง

กิโลเมตรที่ 16-17 เข้าสู่เส้นทางแม่ริม-สะเมิง ประมาณ 6 กิโลเมตร ถึงสวนสาหร่ายน้ำผึ้ง ส่วนนี้ปลูกกล้วยไม้ทุกชนิด ผู้ที่สนใจศึกษาพันธุ์กล้วยไม้ต่าง ๆ ไม่ควรพลาดไปชมสวนสาหร่ายน้ำผึ้งแห่งนี้ ส่วนกล้วยไม้แม่ริม ตั้งอยู่บนเส้นทางสายแม่ริม-สะเมิง เป็นสวนกล้วยไม้และฟาร์มเลี้ยงผีเสื้อ เปิดให้เข้าชมทุกวัน

แม่สารีรีสอร์ท อยู่ตรงหลักกิโลเมตรที่ 3 ของทางสายแม่ริม-สะเมิง เป็นจุดแรกของบ้านพักตากอากาศบนถนนสายนี้ มีบ้านพักปลูกอยู่ตามเนินเขา มีร้านอาหารและสนามกอล์ฟขนาด 9 หลุม

วังกุหลาบ อยู่ตรงหลักกิโลเมตรที่ 5 ถนนสายแม่ริม-สะเมิง เลี้ยวขวาเข้าไป ประมาณ 400 เมตร มีสวนไม้ดอกไม้ประดับ โดยเฉพาะกุหลาบมากมายหลายชนิด

อุทยานล้านนารีรีสอร์ท เป็นสถานที่พักผ่อนทางธรรมชาติ โดยใช้เส้นทางเชียงใหม่-หางดง ประมาณ 10 กิโลเมตรแล้วเลี้ยวขวาตามถนนสู่อำเภอสะเมิงอีก 9 กิโลเมตร

กฤษดาถอย เป็นสถานที่พักผ่อนทางธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งบนเส้นทางสายสะเมิง ห่างจากอุทยานล้านนาไปประมาณ 5 กิโลเมตร

ไร่แม่สาวแล้ง อยู่เลยน้ำตกแม่สารขึ้นไป 6 กิโลเมตร ภายในไร่มีไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ มีบึงกะโลหลังเต๊นท์ และหลังแฝด ห้องอาหารชื่อ "บัวทอง" ซึ่งมีอาหารไทย จีน ฝรั่งเศส ฝรั่งบริการ การจองที่พักติดต่อได้ที่ห้องอาหารไวท์อินน์ 41 สุขุมวิท ซอย 4

เอราวัณรีสอร์ท อยู่บนถนนสายแม่ริม-สะเมิง กิโลเมตรที่ 15 เลี้ยวขวาเข้าไป ประมาณ 1 กิโลเมตร บรรยากาศร่มรื่น มีบ้านพัก ทะเลสาบ นอกจากนี้ยังมีการจัดโครงการ "ลิตเติ้ล เชียงใหม่" มีการแสดงการฟ้อนรำ และศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง

ไร่กิ่งศาล อยู่บนเส้นทางสายแม่ริม-สะเมิง เลี้ยวซ้ายที่กิโลเมตรที่ 19 เข้าไป ประมาณ 1 กิโลเมตร มีบ้านพักตากอากาศในบรรยากาศธรรมชาติที่สงบเงียบ

เชียงใหม่รีสอร์ท อยู่ริมถนนแม่ริม-สะเมิง กิโลเมตรที่ 19 มีบ้านพักและร้านอาหารบริการ

เขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่แตง เป็นเขื่อนที่กรมชลประทานสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2520 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2528 การเดินทางจากเชียงใหม่ใช้เส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ผ่านอำเภอแม่ริม บ้านแม่มาลัย จนถึงอำเภอแม่แตงที่หลักกิโลเมตรที่ 41 มีทางแยกขวามือสู่เขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลอีก 11 กิโลเมตรรวมระยะทางประมาณ 52 กิโลเมตร

ข้างทางที่เชียงใหม่ อยู่หลักกิโลเมตรที่ 56 ถนนสายเชียงใหม่-ฝาง เมื่อแยกขวามือเข้าไปจะมีทางเข้าข้ามสะพานไปประมาณ 15 นาที การแสดงช้างจะมีบริเวณริมแม่น้ำปิง เริ่มตั้งแต่ 9.00-11.00 น. นอกจากนี้ยังมีที่พักไว้บริการ

เชียงใหม่ซิลลี่สปอร์ต หรือไร่สีวัน เป็นสถานที่พักผ่อนทางธรรมชาติบนเส้นทางเชียงใหม่-ฝางประมาณ 100 กิโลเมตร²

สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ทั้งที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม, สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, และสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีวิถีทัศน์ทางธรรมชาติสวยงาม และอากาศเย็นสบาย สิ่งเหล่านี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ทำรายได้ให้กับจังหวัดเชียงใหม่ปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมหาศาลและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แต่จากการศึกษาในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มีการลดลงอย่างมาก นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวน้อยลง ส่งผลกระทบต่อรายได้ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซบเซาลงด้วย

จังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและสวยงามมากมาย ตลอดจนชนบทธรรมชาติประเพณีต่าง ๆก็น่าสนใจ และยังเป็นศูนย์กลางที่จะเดินทางต่อไปยังจังหวัดอื่น ๆ อีก เช่น จังหวัดเชียงราย, จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งก็มีสถานที่ท่องเที่ยวและวิถีทัศน์ที่สวยงามไม่ยิ่งหย่อนกัน และในอนาคตจะมีการขยายการท่องเที่ยวไปยังประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียงด้วย เช่น สหภาพพม่า, ลาว, และจีน เป็นต้น เชียงใหม่จึงยังคงดำรงความเป็น "อัญมณีของภาคเหนือ" ต่อไป

จากการศึกษาของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ (ข้อมูลการตลาด จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534) พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อความสะดวกในการศึกษา เราอาจแบ่งออกได้เป็น 8 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

² ดัดแปลงมาจาก เอกสารเผยแพร่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2534

1. กลุ่มในตัวเมืองเชียงใหม่

ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ วัดต่าง ๆ รวม 86 แห่ง ประตูเมือง กำแพงเมือง กำแพงดิน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และย่านนักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวใน ถนนช้างม้อย ถนนท่าแพ ตลาดวโรรส ถนนพระปกเกล้า ศูนย์สินค้าพื้นเมือง (ไนท์บาซาร์) ศูนย์วิจัยชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ แหล่งบันเทิงเรีงรมย์ต่าง ๆ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากที่สุดถึงร้อยละ 90 ของนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่ เนื่องจากมีบริการที่พัก อาหาร การคมนาคมขนส่ง กิจกรรมส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้ได้แก่ การพักผ่อน การเลือกซื้อสินค้า การหาพาหนะเพื่อไปท่องเที่ยวในกลุ่มอื่น ๆ การเที่ยวชมโบราณสถาน และศาสนสถาน ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจตามแหล่งบริการบันเทิงเรีงรมย์ต่าง ๆ สำหรับในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ฮีเป็ง (ลอสกระทง) ฯลฯ จะมีนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ เป็นต้น

2. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดอยสุเทพ

เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพ ไปจนถึงยอดดอยสุเทพ

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดอยสุเทพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยจุดท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภท ประกอบกันคือ ชนรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดพระธาตุดอยสุเทพ ซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมอย่างหนึ่ง

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดอยสุเทพ ประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ คือ

- วัดพระธาตุดอยสุเทพ
- พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์
- บ้านแม้วดอยปุย
- บ้านแม้วดอยช้างเค็ย
- น้ำตกห้วยแก้ว
- วังบัวบาน
- ผาเงิน
- สวนรุกขชาติห้วยแก้ว

- สวนสัตว์เชียงใหม่
- อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากกว่าร้อยละ 90 ของนักท่องเที่ยวที่เคยมาเชียงใหม่เป็นครั้งแรก จะมาที่พระธาตุดอยสุเทพซึ่งเป็นที่ยอดนิยม โดยเฉพาะในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม และในช่วงเทศกาล เช่น ตรุษจีน สงกรานต์ และวันขึ้นปีใหม่ จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมมากที่สุด ในการมาของนักท่องเที่ยวชาวไทยบางครั้ง จะเลยไปถึงพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ หมู่บ้านแม่วดอยปุย และบ้านแม่วดอยช้างเคียน ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะแวะที่พระธาตุดอยสุเทพ และอาจจะเลยต่อไปยังหมู่บ้านแม่วดอยปุย การเดินทางต่อจากพระธาตุดอยสุเทพไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นในกลุ่มยังไม่เป็นที่นิยมในฤดูฝน เพราะการเดินทางไม่สะดวกถนนคดเคี้ยวและชัน อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การเดินทางของนักท่องเที่ยวมีทั้งขนาดกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก

3. แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มน้ำตกแม่สา

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางเหนือตามเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ประมาณ 16 กม. แล้วแยกเข้าเส้นทางแม่ริม-สะเมิง ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้

- พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ หรือบ้านสวนสาสน้ำผึ้ง
- น้ำตกแม่สา
- น้ำตกตาดหมอก
- ปางช้างแม่สา โป่งแยง
- หมู่บ้านแม่วแม่สาใหม่
- น้ำตกแม่ฮิม ในไร่ชาคาแฟภาคเหนือ
- รีสอร์ทต่าง ๆ

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและวัฒนธรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาโดยเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ ช้างทำงานแม่สาวาเลย์ และน้ำตกแม่ฮิม นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารฟาร์มกึ่ง ซึ่งเป็นที่แวะรับประทานอาหารของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวนี้ด้วย

กลุ่มท่องเที่ยว น้ำตกแม่สา ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาว

ต่างประเทศอย่างมาก นักท่องเที่ยวจะมากในฤดูเทศกาลและวันหยุดปลายสัปดาห์ นักท่องเที่ยวที่มานี้จะไปเที่ยวยังน้ำตกตาดหมอก แม่สาวาเลย์ ปางช้าง น้ำตกแม่ฮิมและหมู่บ้านแมวแม่สาวใหม่ นักท่องเที่ยวจะนิยมมารับประทานอาหารกลางวันในบริเวณน้ำตกแม่สา และจะหยุดอยู่ที่นั่นเป็นส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวต่างชาติจะเลยไปแม่สาวาเลย์ และหมู่บ้านแมวแม่สา

4. กลุ่มท่องเที่ยวกลุ่มถ้ำเชียงดาว

แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้อยู่ห่างจากเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ ตามเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ประมาณ 72 กิโลเมตร ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภทรวมกัน ทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ได้แก่

- ถ้ำเชียงดาว
- ศูนย์ฝึกลูกช้างแดงดาว
- ไร่ชาระมิงค์
- วัดพระธาตุเมืองงาย
- หมู่บ้านแมวหัวขลิบ
- โปงเคือดป่าเป็
- เขื่อนแม่จันทสมบูรณ์ชล
- อนุสาวรีย์และศาลจำลองสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ มีถ้ำเชียงดาวเป็นแหล่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวชาวไทย เพราะแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ถ้ำเชียงดาวจึงเป็นศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในกลุ่มนี้มาเป็นเวลานานมาก ศูนย์ฝึกลูกช้างแดงดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มจะเป็นศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ โดยเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นส่วนประกอบซึ่งได้แก่ ไร่ชาระมิงค์และพระธาตุเมืองงาย ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ส่วนหมู่บ้านแมวหัวขลิบก็เพิ่งย้ายมาตั้งถิ่นฐานได้ไม่นานยังมีนักท่องเที่ยวสนใจน้อย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวส่วนประกอบเหล่านี้จึงจัดว่ายังมิได้มีส่วนสนับสนุนให้การท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ได้รับความนิยมมากขึ้นเท่าที่ควร

ถ้ำเชียงดาวเป็นสถานที่ที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทย เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงเชียงใหม่แล้วจะหาโอกาสไปที่ถ้ำเชียงดาวด้วย ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม

ใหญ่ ใช้รถยนต์ขนาดใหญ่ นอกจากนักท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงที่มาด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือ รถมอเตอร์ไซด์ ปีหนึ่ง ๆ จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมถ้ำเชียงดาวประมาณ 245,000 คน และในช่วง เทศกาล เช่น วันขึ้นปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ จะมีนักท่องเที่ยววันละ 4,200 คน

5. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทำตอน

หน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มทำตอนก็คือ จุดเปลี่ยนการสัญจรระหว่างทางบก และทางน้ำ ทั้งยังเป็นเส้นทางของทัวร์ที่กำลังจะเป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศและชาวไทยมากขึ้น ทุกที่ เนื่องจากทำตอนเป็นจุดสุดเส้นทางคมนาคมทางบก ไม่สามารถจะไปถึงเชียงราชได้ จึง ต้องอาศัยเส้นทางแม่น้ำกก

ทำตอนไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากนัก แหล่งที่น่าสนใจได้แก่

- แหล่งที่พักราคาถูกและสัมผัสธรรมชาติ
- วัดทำตอน ซึ่งจะต้องปฏิสังขรณ์และเสริมสร้างให้เป็นถาวรวัตถุและเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว อีกทั้งที่ตั้งของวัดอยู่เกือบบนยอดดอย สามารถมองเห็นภูเขาด้านเหนือ และสายน้ำแม่กกไหลได้สวยงามมาก
- บริเวณชุมชนเก่า ซึ่งจำเป็นต้องมีการเตรียมการขยายตัว โดยตระเตรียมถนนและพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัยและการค้า รวมทั้งพื้นที่เพื่อสาธารณะไว้ด้วย
- บริเวณแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ในบริเวณครึ่งวันจากทำตอน เช่น ดอยอ่างขาง บ่อน้ำร้อนฝาง บ่อน้ำมันฝาง เป็นต้น

ทำตอนเป็นจุดปลายสุดของเส้นทางจากเชียงใหม่มาอำเภอมะนัง ปัจจุบันมีทางลูกรังไปยังดอยแม่สะลอง แต่ยังไม่ได้รับความนิยมนักจากนักท่องเที่ยวเท่าใดนัก เนื่องจากกำลังปรับปรุงเส้นทางอยู่ การเดินทางลำบาก แต่มีทิวทัศน์สองข้างทางสวยงามมาก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาทำตอนมีจุดประสงค์ที่จะล่องแพหรือนั่งเรือไปตามแม่น้ำกกและไปขึ้นฝั่งที่จังหวัด เชียงราช ทำตอนยังขาดที่พัก ในปัจจุบันมีเกสต์เฮาส์ราคาถูกอยู่ 3 แห่ง และมีบังกาโลว์และมีเกสต์เฮาส์ที่มีคุณภาพคืออยู่ 2 แห่ง ดังนั้นการรับนักท่องเที่ยวเข้าพักแรมจึงไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงมุ่งมาทำตอนเพื่อลงแพหรือเรือ เพื่อไปเชียงราชมากกว่าที่จะค้างที่ทำตอน

ถึงแม้ว่าการล่องแพไปตามแม่น้ำกกจะมีธรรมชาติที่สวยงามแต่ต้องใช้เวลาล่องแพนานถึง 2 วัน ประกอบกับมีภัยอันตรายจากโจรผู้ร้าย ถึงแม้จะมีตำรวจคอยให้ความปลอดภัยอยู่บ้าง แต่นักท่องเที่ยวก็ไม่นิยมมากนัก ในขณะที่เดียวกันค่าใช้จ่ายในการล่องแพก็มีราคาสูงขึ้น ทั้งนี้

เนื่องจากบริหารจัดการไม้ไผ่มาต่อแพทำได้ยากขึ้น เพราะไม้ไผ่ลดจำนวนลง ดังนั้นการล่องแพจึงไม่เป็นการประหยัด สิ่งที่ควรเร่งดำเนินการสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ คือ เรื่องการให้ความสำคัญปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

6. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวสันกำแพง

ในการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มสันกำแพง แหล่งท่องเที่ยวที่ควรจะได้รับการพัฒนามากที่สุดได้แก่ บริเวณสันกำแพงและบ่อสร้าง ด้วยเหตุที่เป็นแหล่งชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวจากการสำรวจยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงสภาพเดิมไว้มาก ดังนั้นในการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจุดอื่น ๆ ให้ได้ตามมาตรฐาน จึงควรเน้นในเรื่องการบำรุงรักษาและกำหนดพื้นที่ให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งยังต้องการเวลาที่จะพัฒนาอีกระยะหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มสันกำแพงส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนการท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม จุดท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น วัดเชียงแสน ถ้าเมืองออน และอื่น ๆ ยังต้องใช้เวลาที่จะพัฒนาอีกระยะหนึ่ง

นักท่องเที่ยวประมาณ 1 ใน 4 ของนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่จะมาที่บ่อสร้างและสันกำแพง ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในจำนวนเท่า ๆ กัน โดยจะมากในฤดูเทศกาลต่าง ๆ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากนิยมไป บ่อสร้าง สันกำแพง ถ้าเมืองออน และน้ำพุร้อน ในปัจจุบันได้มีการจัดเทศกาลร่มบ่อสร้างขึ้นเป็นประจำทุกปีที่บ้านบ่อสร้าง ซึ่งมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจพอสมควร

7. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวคอฮินทนนท์

แหล่งท่องเที่ยวคอฮินทนนท์อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 60 กม. ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอสันป่าตอง และบางส่วนของอำเภอฮอด ประกอบด้วยพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เนื้อที่ประมาณ 301,500 ไร่ จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้แก่ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดสำคัญ ได้แก่

- วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร
- น้ำตกแม่ยะ
- น้ำตกแม่กลาง
- น้ำตกวชิรธาร (ตาดช่องโอง)
- แม่วชิริภูมิ (บ้านขุนกลาง)

- น้ำตกลีภิรมย์
- สอดคล้องอินทนนท์ (สถูปอินทวิชชานนท์)
- น้ำตกแม่ปาน-ทราสเหลือง
- หมู่บ้านทศผ้าขึ้นต้นจก
- บ่อน้ำพุร้อนเทพพนม
- ออบหลวง
- น้ำตกอีกกว่า 14 แห่ง หมู่บ้านชาวเขาอีกกว่า 4 แห่ง
- จุดชมวิวกม.ที่ 41

นักท่องเที่ยวในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวผจญภัยอินทนนท์ที่มีจำนวนลดลง ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่พบว่า มีนักท่องเที่ยวผจญภัยอินทนนท์ประมาณ 175,000 ถึง 210,000 คนต่อปี อัตราส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีอัตราส่วน 10 : 1 ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ยังอยู่ในหมู่บ้านและใช้ชีวิตดั้งเดิม ซึ่งแตกต่างจากหมู่บ้านชาวเขาที่คอกปุ๋ย ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวผจญภัย นักท่องเที่ยวนิยมมาในช่วงเทศกาล ซึ่งในบางปีจะมีจำนวนสูงสุดถึง 56,000 คนต่อเดือน แต่ในช่วงฤดูฝนจะมีนักท่องเที่ยวมาน้อยประมาณ 2,100 คนต่อเดือน หรือน้อยกว่านั้น ซึ่งอัตราการเพิ่มของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย

แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีศักยภาพสูงที่จะพัฒนาเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติที่แท้จริงได้ดีที่สุดกลุ่มหนึ่ง และยังสามารถยืดระยะเวลาของการพักแรมในการมาท่องเที่ยวในภาคเหนือได้อีก ถ้าสามารถจัดที่พักแรมให้ได้มาตรฐาน เพราะในปัจจุบันนักท่องเที่ยวไปจากเชียงใหม่และต้องกลับในวันเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถเข้าไปดูสถานที่ที่นักท่องเที่ยวได้หลายแห่ง

8. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวผจญภัย

แหล่งท่องเที่ยวผจญภัยได้ถูกกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภท ธรรมชาติ เป็นการพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ ได้ถูกจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาค่อนข้างต่ำในระยะแรกของการพัฒนา ทั้งนี้เพราะคอกปุ๋ยอยู่ไกล แม้จะมีแนวโน้มว่าจะมีนักท่องเที่ยวมากขึ้น แต่ก็อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวผจญภัยอินทนนท์ซึ่งมีศูนย์กลางที่พักแรม และมีแหล่งท่องเที่ยวตามจุดต่าง ๆ มากมาย ทำให้คอกปุ๋ยซึ่งอยู่ไกลออกไป ถูก

ลดความสำคัญลง อย่างไรก็ตามปัจจุบันคอตงเต่ามีการบริการให้กับนักท่องเที่ยวพอสมควร เช่น ที่พักแรมในรูปทรงเรือนแพ ซึ่งมีอัตราค่าที่พักแรมต่ำ และส่วนใหญ่ใช้เฉพาะวันสุดสัปดาห์ นักท่องเที่ยวปัจจุบันนิยมไปพักผ่อนแบบเข้าไปเย็นกลับ จากการทำส่งเสริมให้มีที่พักแรม 2 แห่ง ในกลุ่มคอตงอินทนนท์ ก็จะทำให้คอตงเต่าเป็นพื้นที่น่าสนใจสำหรับการท่องเที่ยวในอนาคต แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในบริเวณคอตงเต่า ได้แก่

- อ่างเก็บน้ำคอตงเต่า
- พระธาตุจอมเก็ง

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวคอตงเต่า โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเทศกาลมีประมาณวันละ 7,000 - 14,000 คน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวขนาดปานกลางที่มาเพื่อท่องเที่ยวและสัมผัสกับธรรมชาติ

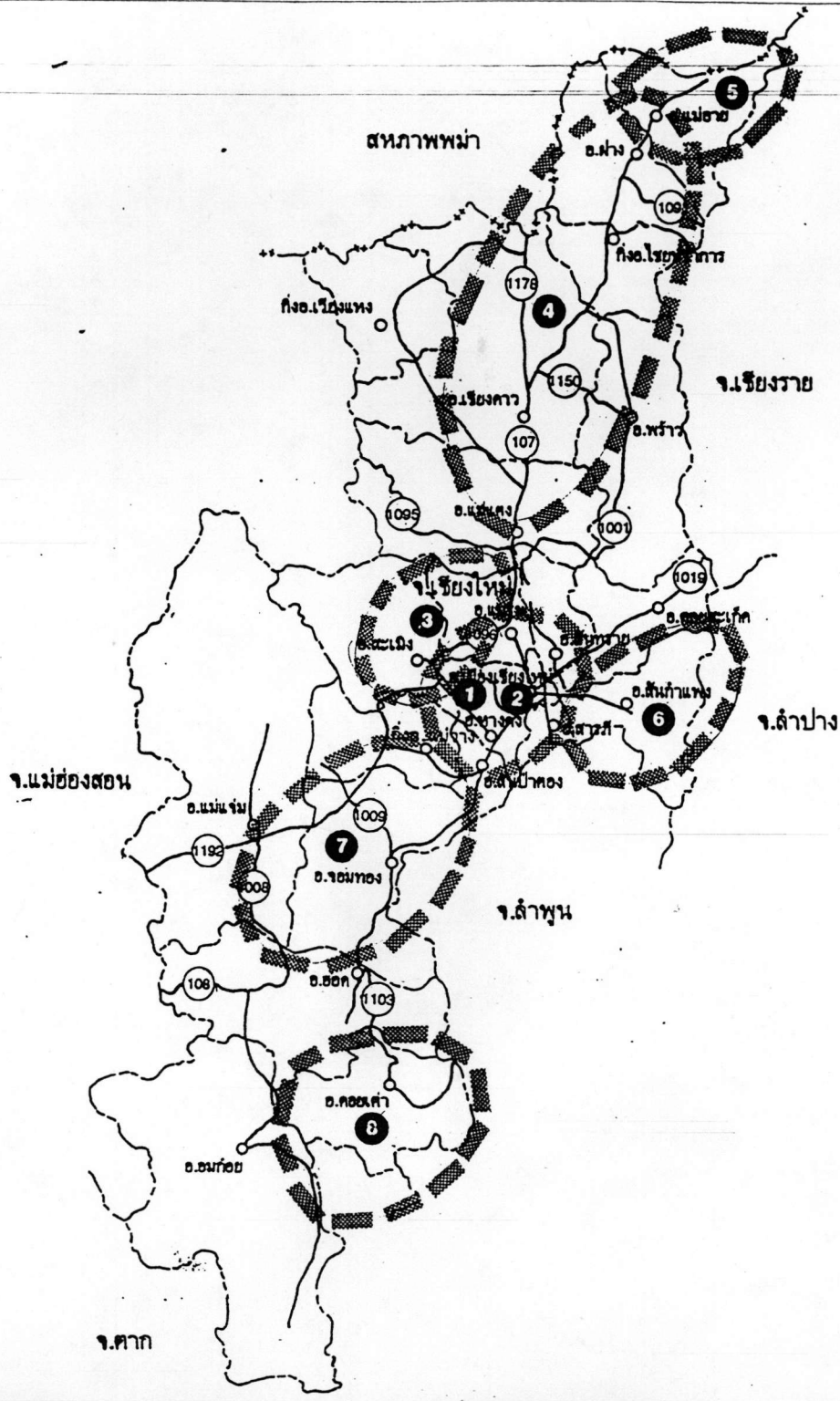
จะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่น่าเสนอมาทั้ง 8 กลุ่มข้างต้น จะกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน หากมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องก็จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมด้วย (แผนที่ 4.2)

2. เส้นทางคมนาคม

จังหวัดเชียงใหม่ มีเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ ๆ หลายสาย ทั้งภายในจังหวัด และเส้นทางระหว่างจังหวัด ซึ่งจะเชื่อมติดต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และภาคเหนือตอนบน ตลอดจนเส้นทางสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ข้างเคียงด้วย เชียงใหม่จึงเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมในภาคเหนือตอนบน ทั้งทางรถยนต์, รถไฟ, และเครื่องบิน แต่ที่จะกล่าวในส่วนนี้ จะกล่าวถึงเส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ ซึ่งจะขนส่งทั้งคนและสินค้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ และกระจายไปสู่จังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาค

ก. เส้นทางสู่กรุงเทพฯ มี 2 เส้นทางหลัก คือ

1. เชียงใหม่-ลำพูน-เกิน-ตาก-กำแพงเพชร-นครสวรรค์-อ่างทอง-อยุธยา-กรุงเทพฯ รวมระยะทางทั้งสิ้น 697 กิโลเมตร
2. เชียงใหม่-ลำปาง-เด่นชัย-พิษณุโลก-นครสวรรค์-อ่างทอง-อยุธยา-กรุงเทพฯ รวมระยะทางทั้งสิ้น 713 กิโลเมตร

การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อภาคเหนือตอนบน และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน

แสดง กลุ่มของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

- สัญลักษณ์
- +--- แนวเขตประเทศ
 - แนวเขตจังหวัด
 - แนวเขตอำเภอ
 - ที่ตั้งอำเภอ
 - ⑪ ถนน

มาตราส่วน
0 10 20 30 km.

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผ่นที่ 4.2

ข. เส้นทางสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 เส้นทาง คือ

1. เชียงใหม่-ลำปาง-ตาก-สุโขทัย-พิษณุโลก-หล่มสัก-ขอนแก่น รวมระยะทางทั้งสิ้น 774 กิโลเมตร
2. เชียงใหม่-ลำปาง-อุตรดิตถ์-พิษณุโลก-อ.โคกสำโรง-อ.สีคิ้ว-นครราชสีมา รวมระยะทางทั้งสิ้น 763 กิโลเมตร
3. เชียงใหม่-ลำปาง-อุตรดิตถ์-พิษณุโลก-อ.นครไทย-อ.เด่นชัย-เลย-อ.หนองบัวลำภู-อุดรธานี รวมระยะทางทั้งสิ้น 715 กิโลเมตร
4. เชียงใหม่-ลำปาง-อ.เด่นชัย-อุตรดิตถ์-พิษณุโลก-ชัยภูมิ-บุรีรัมย์-สุรินทร์ ศรีสะเกษ-อุบลราชธานี รวมระยะทางทั้งสิ้น 1,055 กิโลเมตร

ค. เส้นทางสู่ภาคเหนือตอนบน และชายแดนพม่า

1. เชียงใหม่-เวียงป่าเป้า-แม่สรวย-เชียงราย-แม่สาย รวมระยะทางทั้งสิ้น 246 กิโลเมตร
2. เชียงใหม่-ฮอด-แม่สะเรียง-แม่ฮ่องสอน รวมระยะทางทั้งสิ้น 349 กิโลเมตร
3. เชียงใหม่-แม่ริม-แม่แตง-ป่าซาง-แม่ฮ่องสอน รวมระยะทางทั้งสิ้น 192 กิโลเมตร
4. เชียงใหม่-แม่แตง-ฝาง-ท่าตอน รวมระยะทางทั้งสิ้น 164 กิโลเมตร

ง. เส้นทางสู่อำเภอ ตำบล ภายในจังหวัดเชียงใหม่

1. เชียงใหม่-แม่ริม-แม่แตง-เชียงดาว-กิ่งอ.ไชยปราการ-ฝาง-แม่อาว-ท่าตอน รวมระยะทางทั้งสิ้น 177 กิโลเมตร
2. เชียงใหม่-สันทราย-พร้าว รวมระยะทางทั้งสิ้น 106 กิโลเมตร
3. เชียงใหม่-แม่ริม-แม่แตง-เชียงดาว-กิ่งอ.เวียงแหง รวมระยะทางทั้งสิ้น 82 กิโลเมตร
4. เชียงใหม่-หางดง-สันป่าตอง-จอมทอง-ฮอด-ดอยเต่า รวมระยะทางทั้งสิ้น 142 กิโลเมตร

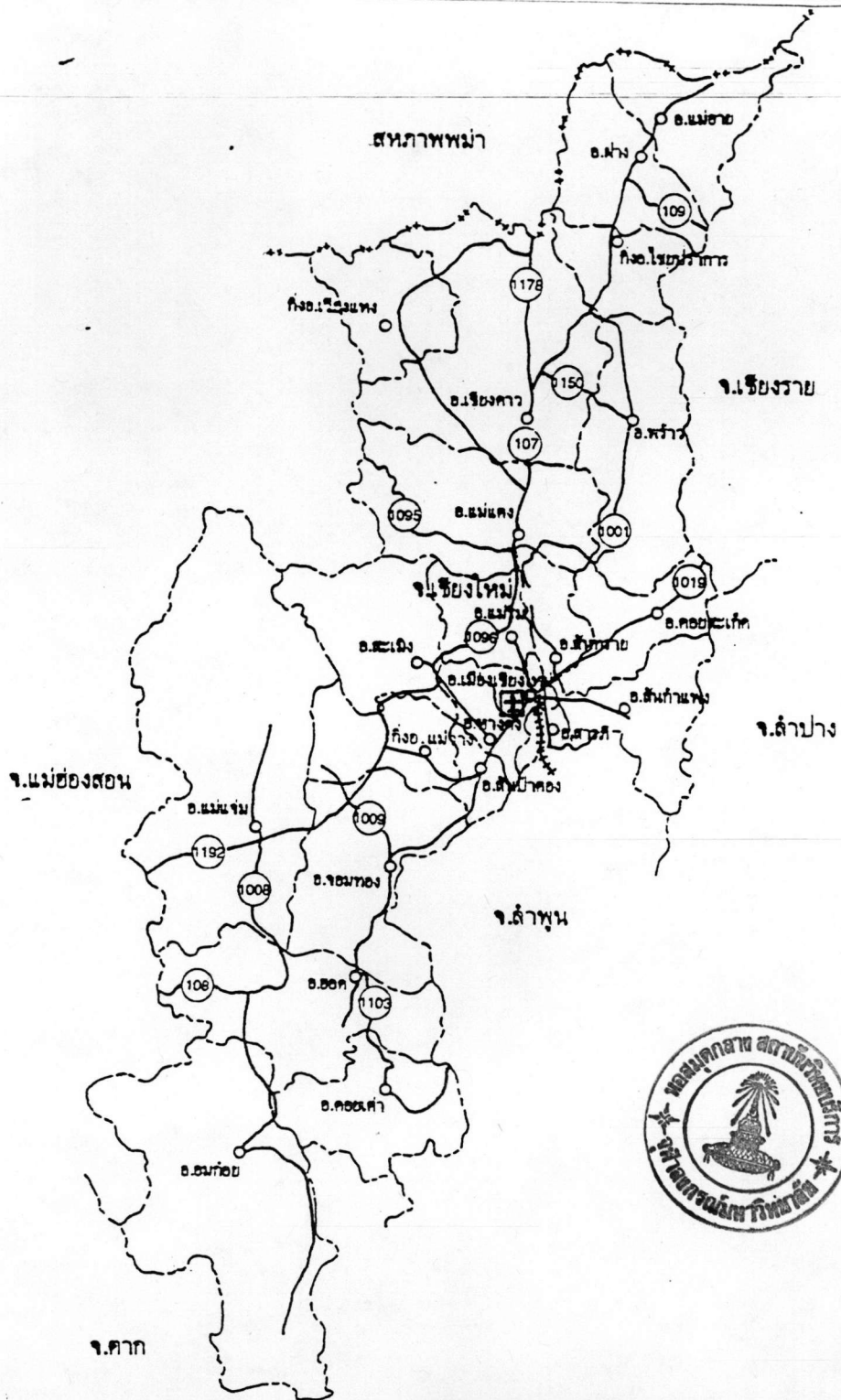
5. เชียงใหม่-สันกำแพง รวมระยะทางทั้งสิ้น 17.5 กิโลเมตร
6. เชียงใหม่-ดอยสะเก็ด รวมระยะทางทั้งสิ้น 17.6 กิโลเมตร
7. เชียงใหม่-หางดง-สันป่าตอง-จอมทอง-ฮอด-อมก๋อย รวมระยะทางทั้งสิ้น 219 กิโลเมตร
8. เชียงใหม่-หางดง-สันป่าตอง-จอมทอง-แม่แจ่ม รวมระยะทางทั้งสิ้น 140 กิโลเมตร
9. เชียงใหม่-สารภี รวมระยะทางทั้งสิ้น 12 กิโลเมตร

จากเส้นทางคมนาคมดังกล่าว จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นประตูที่จะเปิดไปสู่การท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน นอกจากนั้นยังเป็นจังหวัดที่จะกระจายและรับเอาวัตถุดิบและผลผลิตต่าง ๆ ไปสู่จังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาคและเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย (แผนที่ 4.3)

3. สถานที่พักแรม

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาค โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมเดินทางมาพักแรมที่จังหวัดเชียงใหม่ แล้วจึงเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดข้างเคียงต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน กล่าวคือ นักท่องเที่ยวจะใช้จังหวัดเชียงใหม่เป็นที่พักแรมก่อนที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปยังจังหวัดต่าง ๆ ดังนั้น จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นจังหวัดที่มีที่พักแรมเป็นจำนวนมาก มีหลายประเภท และหลายระดับราคา ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมากหลายล้านในแต่ละปี ดังแสดงในตารางที่ 4.2 จะเห็นได้ว่า โรงแรมชั้นนำในจังหวัดเชียงใหม่ มีรายได้จากการให้บริการห้องพักสูงถึง 25.5 ล้านบาทต่อเดือน (ข้อมูลเดือนมิถุนายน 2536)

จากการศึกษา พบว่า ที่พักแรมในจังหวัดเชียงใหม่มีความหลากหลายมาก ทั้งประเภทและระดับราคา กล่าวคือ มีทั้งโรงแรม เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท บังกะโล ซึ่งประเภทของที่พักแรมเหล่านี้ ก็มีหลายระดับราคา ตั้งแต่ราคา 80 บาท จนถึงราคา 25,000 บาทต่อวัน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกพักได้ตามความเหมาะสมกับกำลังซื้อของตน อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ราคาที่พักแรมในจังหวัดเชียงใหม่มีระดับราคาขึ้นลงตามฤดูกาลท่องเที่ยว กล่าวคือ ช่วงตั้งแต่เดือนตุลาคม-เมษายน จะเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเดินทางท่องเที่ยวกันมาก เรียกว่า ช่วง High Season ส่วนช่วงตั้งแต่เดือน

**การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อภาคเหนือตอนบน และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง**

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
คณะมนุษยศาสตร์
วิทยาเขตจันทบุรี

แสดงเส้นทางคมนาคมในจังหวัดเชียงใหม่

สัญลักษณ์

- +-+-- แนวเขตประเทศ
- แนวเขตจังหวัด
- แนวเขตอำเภอ
- ที่ตั้งอำเภอ
- Ⓜ ถนน

N

มาตราส่วน
0 10 20 30 km.

ตารางที่ 4.2 ลำดับยอดขายของโรงแรมชั้นนำในจังหวัดเชียงใหม่ ประจำเดือนมิถุนายน 2536

ลำดับที่	ชื่อโรงแรม	จำนวนห้อง	ยอดห้องขาย	ร้อยละ (%)	เฉลี่ยค่าห้อง	จำนวนรายได้จากห้องพัก
1	เชียงใหม่พลาซ่า	444	5,594	16.4	760.00	4,251,440
2	แม่ปิง	374	4,689	13.7	727.53	3,411,388
3	ฮอลิเดย์การ์เด้น	173	3,285	9.6	589.96	1,938,019
4	พรพิงค์ทาวเวอร์	325	2,851	8.3	784.06	2,235,355
5	เพชรงาม	297	2,804	8.2	634.30	1,778,577
6	เชียงใหม่ออร์คิด	265	2,568	7.5	1,066.30	2,738,258
7	ลานนา พาเลซ	205	2,454	7.2	659.30	1,617,922
8	ฮอลิเดย์ อินน์	198	2,287	6.7	680.41	1,556,098
9	รอยัล ปรีนเซส	198	2,245	6.6	1,048.77	2,354,489
10	เชียงใหม่อินน์	170	1,540	4.5	666.30	1,026,102
11	รินคำ	158	1,379	4.0	699.32	964,362
12	โนโวเทล สุวิวงศ์	168	1,240	3.6	638.34	791,542
13	ดวงตะวัน	220	1,224	3.6	680.00	832,320
	รวมยอดขาย		34,160	100	746.37	25,495,872
	รวมจำนวนห้อง		95,850			

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2536

พฤษภาคม-กันยายน จะเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเบาบาง เรียกว่า ช่วง Low Season ซึ่งแต่ละช่วงฤดูกาลราคาที่พักโรงแรมจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในช่วง High Season ราคาที่พักโรงแรมจะค่อนข้างสูง แต่ในช่วง Low season ราคาที่พักโรงแรมจะลดลง ตามหลักของอุปสงค์และอุปทาน และนอกจากนั้น ผู้ศึกษาายังพบว่า ราคาที่พักโรงแรมยังสามารถต่อรองลดลงได้ในบางกรณี เช่น ในกรณีที่มีการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ หรือมีการติดต่อผ่านตัวแทนของบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น ซึ่งราคาค่าที่พักโรงแรม จะปรับตัวลดลงในช่วง Low Season ประมาณร้อยละ 30-50 ของราคาค่าที่พักโรงแรมในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (High Season) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การต่อรอง และมาตรฐานของที่พักโรงแรมแต่ละประเภทด้วย

จากการศึกษาลักษณะที่ตั้งของที่พักโรงแรมแต่ละประเภท พบว่า ที่พักโรงแรมประเภท โรงแรม และ เกสต์เฮ้าส์ ส่วนใหญ่จะตั้งรวมกลุ่มกันอยู่ในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในย่านการค้าของเมือง ได้แก่ ในตำบลสุเทพ ช้างม่อย ช้างคลาน และศรีภูมิ ซึ่งประกอบไปด้วยถนนสายหลัก คือ ถนนช้างคลาน ถนนเจริญประเทศ ถนนลอยเคราะห์ ถนนท่าแพ และถนนมูลเมือง เป็นต้น ซึ่งที่

พักแรมเหล่านี้ ยังต้องอาศัยสาธารณูปโภคสาธารณูปการของเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ส่วนที่พักประเภทรีสอร์ท และบังกะโล จะตั้งกระจายตัวอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยจะอาศัยวิถีทัศน์ และสภาพธรรมชาติ ของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาพัก เป็นต้น

จากข้อมูลการสำรวจปี 2533 ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งสิ้น 236 แห่ง ห้องพักรวมกัน 10,277 ห้อง แบ่งออกเป็น

- โรงแรมชั้น 1 ระดับนานาชาติ จำนวน 17 แห่ง มีห้องรวมกัน 3,184 ห้อง ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด ราคาห้องพักห้องละ 500 บาทต่อคืนขึ้นไป
- เกสต์เฮ้าส์ 103 แห่ง ห้องพัก 1,744 ห้อง ราคาที่พักห้องละ 40-200 บาทต่อคืน
- รีสอร์ทที่สำคัญ 19 แห่ง มีห้องพักรวมกันประมาณ 650 ห้อง ราคาห้องพักห้องละ 250-3,000 บาทต่อคืน (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 แสดงที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ	โรงแรมชั้น 1		โรงแรมชั้น 2-3-4		เกสต์เฮ้าส์		รีสอร์ท	
	แห่ง	ห้อง	แห่ง	ห้อง	แห่ง	ห้อง	แห่ง	ห้อง
เมืองเชียงใหม่	17	3,184	77	4,363	90	1,658	1	24
อำเภออื่น ๆ	-	-	20	336	4	86	18	626
รวมทั้งจังหวัด	17	3,184	97	4,699	94	1,744	19	650

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2534

หมายเหตุ : จำนวนห้องพักของรีสอร์ทเป็นค่าประมาณการจากจำนวนบ้านเป็นหลัก

4. ร้านอาหารและภัตตาคาร

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาพักเพื่อที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ซึ่งในการเดินทางมาพักแรม ก็จะต้องมีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคด้วย ดังนั้นร้านอาหารและภัตตาคารจึงเกิดขึ้นมากมายในจังหวัดเชียงใหม่

จากข้อมูลของสำนักงานสรรพากรจังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2532 พบว่า มีร้านอาหารและภัตตาคารในจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 325 แห่ง แต่ยังมีร้านอาหารที่ไม่ได้จดทะเบียนกับสำนัก

งานสรรพากรจังหวัดอีกเป็นจำนวนมาก และเป็นร้านอาหารที่ได้มาตรฐานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 32 แห่ง

5. ธุรกิจนำเที่ยวภายในจังหวัด

ในจังหวัดเชียงใหม่ธุรกิจนำเที่ยว นับว่าเป็นอุปทานของการท่องเที่ยวอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัด และธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่ มักจะเปิดให้บริการควบคู่หรืออยู่ในบริเวณเดียวกับธุรกิจรถเช่า เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ มีการตั้งสมาคมส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว มีสมาชิกที่ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจำนวน 104 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งรวมกลุ่มกันอยู่ในเมือง บริเวณถนนท่าแพ ถนนมูลเมือง ถนนช้างคลาน เป็นต้น ส่วนธุรกิจรถเช่านั้น ในจังหวัดเชียงใหม่มีการให้บริการรถเช่า ทั้งรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน และเรือ จำนวนถึง 66 แห่ง ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

6. ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงใหม่มีศูนย์การค้า แหล่งซื้อของพื้นเมือง เช่น ตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย ไนท์บาซาร์ ห้างสรรพสินค้า ร้านพื้นเมืองจำหน่ายของที่ระลึก เช่น ผ้าไหม ผ้าทอ ร่ม เครื่องเงิน เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก ผลิตภัณฑ์ข้าวเขา ไม้ผลและไม้ดอกเมืองหนาว ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเมืองเชียงใหม่ และอำเภอรอบ ๆ อำเภอเมือง เช่น อำเภอสันกำแพง อำเภอแม่ริม อำเภอสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอหางดง อำเภอสารภี และอำเภอสันป่าตอง โดยจะตั้งอยู่ตามเส้นทางและตามแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

4.1.5.2 อุปสงค์ทางการท่องเที่ยว

อุปสงค์ทางการท่องเที่ยว หมายถึง ความประสงค์ หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปรากฏให้เห็นในรูปของจำนวนนักท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทาง ระยะเวลาพำนักโดยเฉลี่ย ลักษณะของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ตลอดจนจนถึง พฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ การ

ศึกษาในด้านของอุปสงค์ทางการท่องเที่ยว จะทำให้ทราบถึงศักยภาพ และความสำคัญของจังหวัด เชียงใหม่ ในด้านความเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาอุปทานทางการท่องเที่ยว (Supply of Tourism) เพื่อให้สามารถรองรับต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอต่อไปในอนาคต

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงมากในหมู่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะคนไทยเท่านั้น ชาวต่างประเทศที่เดินทางมาประเทศไทย มักจะเดินทางไปเที่ยวเชียงใหม่เสมอ จะเห็นได้ว่า ในปีหนึ่ง ๆ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวเชียงใหม่ปีละมาก ๆ ยิ่งช่วงเทศกาลไม่ว่าจะเป็น สงกรานต์ ลอยกระทง หรือช่วงฤดูหนาว ที่จังหวัดเชียงใหม่จะคราคร่ำไปด้วยผู้คนจากทั่วทุกสารทิศ จากการศึกษาของฝ่ายวิชาการกองวิจัยของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในงานสถิติ โครงการสำรวจนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2534 พบว่า ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน โดยศึกษาเฉพาะจังหวัดหลัก ในอนุภาค อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน จะเห็นได้ว่า ผู้มาเยี่ยมเยือน เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่สูงที่สุดถึงร้อยละ 72.98 รองลงมาคือ จังหวัดเชียงราย และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีผู้มาเยี่ยมเยือนร้อยละ 21.89 และ 5.13 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.4) โดยจะมีผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 1,944,878 คน ซึ่งลดลงจากปี 2533 ร้อยละ 30.13 ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวชาวไทย 1,320,431 คน นักทัศนกรชาวไทย 197,306 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 414,327 คนนักทัศนกรชาว ต่างประเทศ 12,814 คน ซึ่งในผู้มาเยี่ยมเยือนเหล่านี้ เดินทางมาเองร้อยละ 51.97 และมากับ บริษัทนำเที่ยวร้อยละ 48.03 ชาวไทยเดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนร้อยละ 32.99 มาติดต่อธุรกิจร้อยละ 30.41 และมีอายุระหว่าง 25-34 ปี ร้อยละ 40.12 สำหรับชาวต่าง ประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนมากที่สุดคือ ร้อยละ 92.80

ผู้มาเยี่ยมเยือนร้อยละ 34.46 เดินทางมาโดยรถโดยสารประจำทาง ร้อยละ 21.34 เดินทางมาโดยรถส่วนตัว และร้อยละ 16.23 เดินทางมาโดยรถไฟ จะเห็นได้ว่า ผู้มาเยี่ยมเยือน ส่วนใหญ่ที่เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่จะนิยมใช้รถโดยสารประจำทาง ทั้งนี้จะ รวมถึงรถทัวร์ที่บริษัทนำเที่ยวจัดขึ้นด้วย ส่วนร้อยละของการเดินทางมาโดยรถไฟที่น้อย เนื่องจากการเดินทางโดยรถไฟมีความจำกัดในเรื่องของจำนวนที่จะบรรทุกต่อเที่ยว และจำนวนเที่ยวของการเดินทาง จึงทำให้ผู้มาเยี่ยมเยือนมาใช้ในการเดินทางรูปแบบนี้น้อย

สำหรับเรื่องที่พัก นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมพักกับญาติและเพื่อนมากที่สุด คือ ร้อยละ

ตารางที่ 4.4 จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ปี 2534

จังหวัด	นักท่องเที่ยว				นักทัศนาจร				ผู้มาเยี่ยมเยือน			
	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ
เชียงใหม่	1,320,431	414,327	1,734,758	71.16	197,306	12,814	210,120	92.63	1,517,737	427,141	1,944,878	72.98
เชียงราย	357,750	210,185	567,935	23.30	11,065	4,290	15,355	6.77	368,815	214,475	583,290	21.89
แม่ฮ่องสอน	56,814	78,458	135,272	5.55	574	792	1,366	0.60	57,388	79,250	136,638	5.13
รวม	1,734,995	702,970	2,437,965	100.00	208,945	17,896	226,841	100.00	1,943,940	720,866	2,664,806	100.00

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534

รายการข้อมูล	นักท่องเที่ยว				นักทัศนาจร				ผู้มาเยี่ยมเยือน			
	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ
ลักษณะการเดินทาง												
เดินทางมาเอง	757,663	127,696	885,359	51.04	117,693	7,688	125,381	59.67	875,356	135,384	1,010,740	51.97
มากับบริษัทนำเที่ยว	562,768	286,631	849,399	48.96	79,613	5,126	84,739	40.33	642,381	291,757	934,138	48.03
พาหนะเดินทาง												
เครื่องบิน	84,904	76,278	161,182	9.29	7,951	1,281	9,232	4.39	92,855	77,559	170,414	8.76
รถไฟ	209,156	79,136	288,292	16.62	25,157	2,136	27,293	12.99	234,313	81,272	315,585	16.23
รถโดยสาร	464,264	114,230	578,494	33.35	87,407	4,271	91,678	43.63	551,671	118,501	670,172	34.46
รถส่วนตัว	309,773	59,000	368,773	21.26	45,025	2,563	47,588	22.65	354,798	61,563	416,361	21.41
รถนำเที่ยว	175,221	43,629	218,850	12.62	26,478	1,281	27,759	13.21	201,699	44,910	246,609	12.68
อื่น ๆ	77,113	42,054	119,167	6.87	5,288	1,282	6,570	3.13	82,401	43,336	125,737	6.47
สถานที่พัก												
โรงแรม	627,469	144,683	772,152	44.51	-	-	-	-	627,469	144,683	772,152	44.51
เกสต์เฮาส์	109,860	252,367	362,227	20.88	-	-	-	-	109,860	252,367	362,227	20.88
บังกาโล/รีสอร์ท	9,111	1,864	10,975	0.63	-	-	-	-	9,111	1,864	10,975	0.63
บ้านญาติ/เพื่อน	362,194	4,558	366,752	21.14	-	-	-	-	362,194	4,558	366,752	21.14
ที่พักในอุทยานฯ	15,713	1,533	17,246	0.99	-	-	-	-	15,713	1,533	17,246	0.99
บ้านรับรองฯ	107,219	3,729	110,948	6.40	-	-	-	-	107,219	3,729	110,948	6.40
อื่น ๆ	88,865	5,593	94,458	5.45	-	-	-	-	88,865	5,593	94,458	5.45
รวม	1,320,431	414,327	1,734,758	100.00	197,306	12,814	210,120	100.00	1,517,737	427,141	1,944,878	100.00

หมายเหตุ : พาหนะเดินทาง ประเภทรถส่วนตัว หมายถึงรวมถึงรถเช่าด้วย

87.43 ซึ่งสะดวกและประหยัด ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะพักที่เกสต์เฮาส์มากที่สุด คือ ร้อยละ 60.91 แต่โดยภาพรวมแล้ว ส่วนใหญ่จะพักโรงแรมคิดเป็นร้อยละ 44.52 (ตารางที่ 4.5) และเป็นสิ่งที่สังเกตว่า ชาวต่างประเทศจะมีระยะเวลาพำนักเฉลี่ย 4.25 วัน ซึ่งสูงกว่าชาวไทย ซึ่งเฉลี่ยเพียง 2.98 วัน และเฉลี่ยจำนวนครั้งที่มาเยือนในรอบ 1 ปี พบว่า ผู้มาเยี่ยมเยือนชาวไทย เท่ากับ 4.62 ครั้ง ส่วนผู้มาเยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ เท่ากับ 1.76 ครั้ง (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของนักท่องเที่ยวตามระยะเวลาพำนัก และวัตถุประสงค์ของการเดินทาง (จังหวัดเชียงใหม่)

วัตถุประสงค์หลัก ของการเดินทาง	นักท่องเที่ยวไทย ระยะเวลาพำนัก (วัน)								เฉลี่ย (วัน)	นักท่องเที่ยวต่างประเทศ ระยะเวลาพำนัก (วัน)								เฉลี่ย (วัน)
	1	2	3	4	5	6	7	>7		1	2	3	4	5	6	7	>7	
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	41.59	53.55	58.91	60.61	60.00	50.00	62.16	42.03	3.05	89.23	92.83	93.55	93.17	93.04	92.19	88.89	77.32	4.15
ธุรกิจ	23.01	15.16	12.38	8.08	12.73	-	2.70	21.74	2.68	4.62	2.27	2.15	1.95	1.90	1.56	4.44	4.64	4.72
ปฏิบัติราชการ	6.64	6.77	3.46	14.14	1.82	-	5.41	4.35	2.81	-	1.13	0.36	-	-	-	-	2.58	5.44
ประชุม/สัมมนา	5.75	6.45	5.45	2.02	7.27	8.33	5.41	1.45	2.63	-	-	0.36	1.47	1.90	1.56	1.11	0.51	5.10
ทัศนศึกษา	3.10	1.94	3.96	5.05	5.45	8.33	5.41	1.45	3.21	6.15	2.64	2.51	1.46	2.53	4.69	5.56	12.37	5.54
อื่น ๆ	19.91	16.13	15.84	10.10	12.73	33.34	18.91	28.98	3.14	-	1.13	1.07	1.95	0.63	-	-	2.58	4.75
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	2.98	100	100	100	100	100	100	100	100	4.25

ที่มา : สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทย มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณคนละ 1,681.22 บาทต่อวัน ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณคนละ 2,035.36 บาทต่อวัน สำหรับนักศึกษาชาวไทย จะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณคนละ 1,023.64 บาทต่อวัน นักศึกษาชาวต่างประเทศ จะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณคนละ 1,153.20 บาทต่อวัน ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็นค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก (ตารางที่ 4.7)

ในการเดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ ผู้มาเยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 49.93 มีจุดประสงค์เพื่อมาท่องเที่ยวและพักผ่อน รองลงมาร้อยละ 30.41 มีจุดประสงค์เพื่อมาทำธุรกิจ ผู้มาเยี่ยมเยือนเหล่านี้ ร้อยละ 41.23 เดินทางมาจากภาคเหนือ และร้อยละ 31.98 เดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยเพศชาย ร้อยละ 55.99 และเพศหญิง ร้อยละ 44.01 มีอาชีพรับราชการหรือนักงานรัฐวิสาหกิจ และประกอบกิจการส่วนตัว ร้อยละ 23.99 และ 20.96 ตามลำดับ ส่วนมากมีอายุระหว่าง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.12

ผู้มาเยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ มีจุดประสงค์เพื่อมาท่องเที่ยวและพักผ่อนสูงถึงร้อยละ 92.80 ซึ่งเดินทางมาจากยุโรปมากที่สุด ร้อยละ 61.96 รองลงมา คือ มาจากอเมริกา ร้อยละ 19.16 เป็นเพศชายร้อยละ 58.67 เพศหญิงร้อยละ 41.33 เป็นนักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 19.51 เป็นพนักงานหรือลูกจ้างร้อยละ 17.92 ส่วนมากอายุระหว่าง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.84 รองลงมาอายุระหว่าง 15-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.72

นอกจากนี้ ยังมีบ้านรับรองของหน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ และในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น สงกรานต์ และยี่เป็ง (ลอยกระทง) นักท่องเที่ยวอาจขอพักอาศัยในวัด โรงเรียน หอพัก ได้อีกด้วย

4.1.6 โครงสร้างพื้นฐาน

นอกเหนือจากสภาพกายภาพทางธรรมชาติของอนุภาค ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชากรและระบบชุมชน ตามที่กล่าวในเบื้องต้นแล้ว ยังมีสภาพทางกายภาพอีกส่วนหนึ่งที่ถูกรังสรรค์ขึ้นโดยมนุษย์ ได้แก่ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเติบโตของหน่วยเศรษฐกิจ ตลอดจนมีผลไปถึงการขยายตัวของระบบชุมชนในอนุภาคในที่สุด สภาพทางกายภาพที่สำคัญในส่วนนี้ประกอบด้วย ระบบการติดต่อคมนาคมและการขนส่ง และระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท และโทรคมนาคมอื่น ๆ เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน (จังหวัดเชียงใหม่)

รายการข้อมูล	นักท่องเที่ยว				นักท่องเที่ยว				ผู้มาเยี่ยมเยือน			
	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ	ไทย	ต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย	1,681.22	2,035.36	1,881.85	-	1,023.64	1,153.20	1,045.36	-	1,596.68	2,015.76	1,822.17	-
ค่าที่พัก	562,768	286,631	849,399	48.96	79,613	5,126	84,739	40.33	642,381	291,757	934,138	48.03
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม												
ค่าบริการท่องเที่ยวในจังหวัด	84,904	76,278	161,182	9.29	7,951	1,281	9,232	4.39	92,855	77,559	170,414	8.75
ค่าพาหนะเดินทางในจังหวัด	209,156	79,136	288,292	16.62	25,157	2,136	27,293	12.99	234,313	81,272	315,585	16.23
ค่าซื้อสินค้าของที่ระลึก	464,264	114,230	578,494	33.35	87,407	4,271	91,678	43.63	551,671	118,501	670,172	34.46
ค่าใช้จ่ายบันเทิง	309,773	59,000	368,773	21.26	45,025	2,563	47,588	22.65	354,798	61,563	416,361	21.41
อื่น ๆ	175,221	43,629	218,850	12.61	26,478	1,281	27,759	13.21	201,699	44,910	246,609	12.68

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่

4.1.6.1 การคมนาคมและการขนส่ง

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางอากาศ การเดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปโดยสะดวก ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางเครื่องบิน ทำให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่มีการคมนาคมขนส่งกับจังหวัดต่าง ๆ และกรุงเทพมหานคร ได้ 3 ทาง คือ

1. โดยรถยนต์
2. โดยทางเครื่องบิน
3. โดยทางรถไฟ

1. การคมนาคมทางรถยนต์

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดศูนย์กลางการคมนาคมทางบก ประกอบด้วยเป็นพื้นที่ที่อยู่ในโครงการเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน และมีพื้นที่บางส่วนติดกับชายแดนพม่า จึงทำให้มีทางหลวงสายสำคัญ ๆ เชื่อมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง จังหวัดในภาคกลาง และจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนมีเส้นทางรถยนต์โดยสารประจำทาง และเส้นทางขนส่งจากชนบทหมู่บ้าน ตำบล ภายในจังหวัดเชียงใหม่โดยสะดวก

การคมนาคมทางรถยนต์ในจังหวัดเชียงใหม่ มีระบบโครงข่ายค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งระบบทางหลวงจังหวัด และระบบทางหลวงท้องถิ่นที่เชื่อมโยงจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงในภาคเหนือ และเชื่อมต่อกับกรุงเทพฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ตลอดจนระหว่างจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน มีพาหนะที่ให้บริการทั้งรถยนต์โดยสารปรับอากาศ รถยนต์โดยสารธรรมดา รถยนต์โดยสารในตัวเมืองเชียงใหม่ รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก รถจักรยานยนต์รับจ้าง และยังมีบริการให้นักท่องเที่ยวเช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถจักรยาน เพื่อท่องเที่ยวโดยคิดราคาค่าเช่าเป็นรายวันในราคาไม่แพงนัก ทำให้นักท่องเที่ยวที่ไปเยือนจังหวัดเชียงใหม่ได้รับความสะดวกสบายเป็นอย่างมาก รายละเอียดแต่ละประเภทมีดังนี้ :-

ก. การบริการรถยนต์ปรับอากาศ

รถยนต์โดยสารปรับอากาศ เป็นบริการที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความสะดวกสบาย การบริการที่ดี ตลอดจนมีความรวดเร็ว โดยใช้เวลาเดินทางระหว่าง กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ประมาณ 8 ชั่วโมง และราคาค่าโดยสารก็ประหยัดกว่ารถไฟ การจัดทำรถนอนพิเศษก็ได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

รถยนต์โดยสารปรับอากาศนี้ ส่วนใหญ่เป็นของบริษัทเอกชน แต่นำเข้าไปเป็นรถร่วมของบริษัท ขนส่ง จำกัด ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมดอยู่ประมาณ 30 บริษัท และมีรถยนต์บริการมากกว่า 120 คัน ซึ่งบริการมากกว่า 50 เที่ยว/วัน ในปลายสัปดาห์ วันหยุดราชการ และวันหยุดอื่น ๆ จะมีจำนวนรถยนต์โดยสารปรับอากาศเพิ่มตามจำนวนที่ต้องการอีกด้วย เที่ยวหนึ่ง ๆ บรรทุกผู้โดยสารได้ 24-40 คน ในแต่ละวัน ประมาณ 2,000 คน ซึ่งมีอัตราการโดยสารประมาณ 85 % ของที่นั่งทั้งหมด

นอกจากนี้ ยังมีรถยนต์โดยสารปรับอากาศ รับส่งผู้โดยสารระหว่าง เชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงราย แม่ฮ่องสอน และยังมีรถยนต์โดยสารปรับอากาศระหว่างจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสำคัญ ๆ เช่น ขอนแก่น อุดรธานี นครราชสีมา อุบลราชธานี พัทธยา เป็นต้น ซึ่งกำลังได้รับความนิยมสูงขึ้นทุกวัน

ถึงแม้ว่า ประชาชนจะนิยมใช้รถยนต์โดยสารปรับอากาศกันมาก เนื่องจากความสะดวกสบาย และช่วงของระยะเวลาการเดินทางที่เหมาะสม แต่เนื่องจากการเดินทางส่วนใหญ่ใช้เวลากลางคืน การกำหนดระยะเวลา และการสับเปลี่ยนเวรของพนักงานขับรถแต่ละคน รวมถึงการควบคุมความเร็ว จึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง เพราะรถโดยสารปรับอากาศที่เดินทางกลางคืนจะมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ทำให้รถยนต์โดยสารปรับอากาศขาดความนิยมไปบ้าง

อนึ่ง ในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ จะมีความต้องการใช้รถโดยสารปรับอากาศเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการขาดจำนวนเที่ยวของรถยนต์โดยสารเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอ การเพิ่มจำนวนเที่ยวรถมากขึ้น ทำให้บุคลากรเกี่ยวกับการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานขับรถทำงานหนักมากขึ้น และทำให้มีอุบัติเหตุมากขึ้นตามมาด้วย

ข. การบริการรถยนต์โดยสาร

บริษัท ขนส่ง จำกัด อยู่ภายใต้การดำเนินการของรัฐบาล ทำหน้าที่บริการรถยนต์โดยสารแก่ประชาชน โดยทั่วไปได้รับความนิยมมากพอสมควร มีการบริการเดินรถระหว่างกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ เชียงใหม่กับจังหวัดใกล้เคียง และจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดสำคัญ ๆ เช่น ขอนแก่น อุดรธานี นครราชสีมา อุบลราชธานี พัทธยา เป็นต้น ค่าบริการมีราคาถูกกว่ารถยนต์โดยสารปรับอากาศ จึงได้รับความนิยมจากผู้มีรายได้น้อย และต้องการประหยัด รถยนต์โดยสารทั่วไปของบริษัท ขนส่ง จำกัด ได้รับความนิยมสูงเช่นเดียวกัน แต่ส่วนใหญ่จะขับรถด้วย

ความเร็วสูง ไม่ระมัดระวังเพียงพอ ทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อย ๆ และสภาพของรถยนต์ค่อนข้างเก่า รถจึงเสียอยู่บ่อย ๆ ทำให้ผู้โดยสารเสียเวลา ส่วนรถยนต์โดยสารที่วิ่งระหว่างจังหวัดในภาคเหนือส่วนใหญ่มีสภาพเก่าเช่นเดียวกัน และในบางครั้งไม่สามารถหารถยนต์มาเสริมได้ ทำให้ผู้โดยสารต้องแออัดในการเดินทาง และไม่ตรงเวลา โดยเฉพาะเวลาเข้าสู่จุดหมายปลายทาง และในช่วงระยะเวลาที่มีเทศกาล เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษจีน วันสงกรานต์ วันลอยกระทง ซึ่งมีความต้องการใช้รถประจำทางสูงมาก จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนเที่ยวเดินรถมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหา แต่ก็ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้โดยสารได้ดีพอ

ค. การบริการรถยนต์โดยสารขนาดเล็ก (สองแถว)

มีเส้นทางบริการผู้โดยสารจากหมู่บ้านสู่ตัวเมือง รวมทั้งขนส่งสินค้าเกษตรที่ผลิตได้รายย่อยสู่ตลาดภายในเมือง และในขากลับจะนำสินค้าจากเมืองเข้าสู่หมู่บ้านรถโดยสารขนาดเล็ก ซึ่งมีการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์รถยนต์โดยสารขนาดเล็ก แต่ขาดการบริหารและการจัดระบบที่ดี ทำให้เกิดปัญหาการจราจรในเมือง รถยนต์โดยสารขนาดเล็กยังขาดการจัดรูปแบบที่ดี ตลอดจนสภาพของรถยนต์โดยสารค่อนข้างเก่า ฉะนั้นการปรับปรุงมาตรฐานสภาพของรถยนต์ ตลอดจนการจัดการบริหารจึงจำเป็นต้องดำเนินการให้เป็นระบบ

การคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ของจังหวัดเชียงใหม่ระหว่าง ชนบทหมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ค่อนข้างสะดวก เพราะมีเส้นทางคมนาคมเชื่อมติดต่อกัน และเส้นทางดังกล่าวใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าทางการเกษตรเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ และออกสู่จังหวัดต่าง ๆ สรุปจำนวนถนน-สะพาน ของจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้ :-

1. ถนน รวมทั้งสิ้น 35 สาย ระยะทาง รวมทั้งสิ้น 1,570,107 กิโลเมตร แยกได้ดังนี้

1.1 ถนนคอนกรีต	ระยะทางยาวรวม	40,381 กิโลเมตร
1.2 ถนนลาดยาง	ระยะทางยาวรวม	962,477 กิโลเมตร
1.3 ถนนลูกรัง	ระยะทางยาวรวม	567,249 กิโลเมตร

2. สะพาน รวมทั้งสิ้น 308 แห่ง แยกได้ดังนี้

2.1 สะพานคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ (คสล.)	265 แห่ง
2.2 สะพานไม้	42 แห่ง
2.3 สะพานเหล็ก	1 แห่ง

2. การคมนาคมทางอากาศ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบินในภาคเหนือ มีสนามบินนานาชาติ มีเส้นทางเชื่อมโยงกับกรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ ในอนุภาคและภูมิภาคอื่น ๆ

การบินไทยได้จัดบริการเครื่องบินแก่ผู้โดยสาร โดยใช้เครื่องบินแอร์บัส AB4 300A และ 301 เดินทางระหว่าง กรุงเทพฯ-เชียงใหม่-กรุงเทพฯ โดยให้บริการขาไปวันละ 6 เที่ยวบิน ขากลับวันละ 6 เที่ยวบิน รวมเป็นวันละ 12 เที่ยวบิน นอกจากนี้ยังมีเที่ยวบินพิเศษในแต่ละสัปดาห์อีกด้วย ระยะเวลาในการเดินทางจากกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ประมาณ 1 ชั่วโมง

ในปัจจุบันบริษัท การบินไทย จำกัด เปิดบริการเที่ยวบินระหว่าง เชียงใหม่ - กรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ :-

เชียงใหม่ - กรุงเทพฯ	สัปดาห์ละ 47 เที่ยวบิน	ไป - กลับ
เชียงใหม่ - พิษณุโลก	สัปดาห์ละ 11 เที่ยวบิน	ไป - กลับ
เชียงใหม่ - เชียงราย	สัปดาห์ละ 19 เที่ยวบิน	ไป - กลับ
เชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน	สัปดาห์ละ 19 เที่ยวบิน	ไป - กลับ
เชียงใหม่ - ขอนแก่น - สกลนคร	สัปดาห์ละ 7 เที่ยวบิน	ไป - กลับ
เชียงใหม่ - ภูเก็ต	สัปดาห์ละ 2 เที่ยวบิน	ไป - กลับ
เชียงใหม่ - อุตะเภ	สัปดาห์ละ 1 เที่ยวบิน	ไป - กลับ

3. การคมนาคมทางรถไฟ

ปัจจุบันรถไฟสายกรุงเทพฯ - เชียงใหม่ จะเดินทางผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ - ลพบุรี - นครสวรรค์ - พิษณุโลก - ลำปาง - ลำพูน เพียงเส้นทางเดียว และเปิดการเดินทางพิเศษ กรุงเทพฯ - เชียงใหม่ รวมวันละ 7 ขบวน ไป-กลับ และนครสวรรค์ วันละ 2 ขบวน ไป-กลับ และจากการประชุม ครม.ภูมิภาค ครั้งที่ 3 ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2532 โดยเห็นชอบให้การรถไฟแห่งประเทศไทย ศึกษาความเป็นไปได้ของการสร้างทางรถไฟ จากจังหวัดเชียงใหม่ไปยังจังหวัดเชียงรายด้วย

4.1.6.2 โทรคมนาคม

1. การโทรศัพท์

ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ได้แบ่งเขตบริการ

เป็น 14 เขต นับจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2534 มีจำนวนเลขหมาย ทั้งสิ้น 48,856 เลขหมาย เปิดใช้แล้ว 33,060 เลขหมาย คู่สาย 61,300 เปิดใช้แล้ว 33,920 เลขหมาย และมีบริการโทรศัพท์สาธารณะประเภททางไกล 169 แห่ง ประเภทท้องถิ่น 318 เลขหมาย มีผู้ยื่นคำขอและยังไม่ได้ดำเนินการติดตั้ง 33,070 สาย เป็นของส่วนราชการ 419 ราย และของเอกชน 32,651 ราย รายละเอียดมีดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 สถิติการให้บริการโทรศัพท์ในจังหวัดเชียงใหม่ (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2534)

เขต	เลขหมาย		คู่สาย		สาธารณะ	
	เดิม	เปิดใช้	เดิม	เปิดใช้	ท้องถิ่น	ทางไกล
1. เชียงใหม่ 1	7,000	3,176	10,500	3,125	6	10
2. เชียงใหม่ 2	10,264	8,085	18,700	8,236	110	59
3. เชียงใหม่ 3	9,216	7,588	9,900	8,337	85	45
4. เชียงใหม่ 4	12,288	7,997	9,900	8,076	87	31
5. สันกำแพง	2,000	1,121	1,200	1,150	10	8
6. สันป่าตอง	600	563	600	571	6	5
7. จอมทอง	600	465	600	483	7	1
8. สาราภี	1,000	608	900	618	6	5
9. แม่ริม	2,048	1,046	1,400	1,006	-	-
10. ผาง	1,024	939	1,800	935	-	-
11. เชียงดาว	256	189	600	174	-	-
12. สันทราย	1,024	923	2,700	927	1	5
13. พร้าว	512	298	600	282	-	-
14. หางดง	1,024	62	1,900	-	-	-
รวม	48,856	33,060	61,300	33,920	318	169

ที่มา : ศูนย์บริการโทรศัพท์ เขต 5

2. ไปรษณีย์โทรเลข

จังหวัดเชียงใหม่เป็นที่ตั้งของสำนักงานการสื่อสารไปรษณีย์โทรเลขเขต 5 มีการกระจายข่ายงานออกไปทั่วทุกอำเภอในเขตจังหวัด เพื่อบริการประชาชนในด้านการติดต่อสื่อสาร มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขทั้งหมด 28 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง 7 แห่ง และประจำอำเภอ 21 แห่ง และศูนย์โทรคมนาคมเชียงใหม่ สำนักงานการสื่อสารไปรษณีย์โทรเลข เขต 5 ปัจจุบันได้เพิ่มบริการด้านไปรษณีย์ โดยเปิดบริการไปรษณีย์ภาคพื้นชนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (S.A.L.) และบริการด้านโทรคมนาคม ได้แก่

- บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศระบบเรียกอัตโนมัติ (I.S.D.)

- บริการวิทยุโทรทัศน์ที่สาธารณะระบบอัตโนมัติความถี่สูงพิเศษ (U.H.F.) ณ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอดอนสะเกต อำเภอพริ้ว และอำเภอค้อยเต่า
- บริการวิทยุสาธารณะระบบธรรมดาความถี่สูงมาก (V.H.F.) ณ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขสันป่ายาง

3. การสื่อสารมวลชน

จังหวัดเชียงใหม่มีการสื่อสาร และสื่อการประชาสัมพันธ์ที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ และการเผยแพร่ข่าวสาร ซึ่งมีทั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีถ่ายทอด หรือศูนย์รวมข่าวของสถานีโทรทัศน์ สำนักงานหนังสือพิมพ์ในส่วนกลาง หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น สมาคมและชมรมสื่อมวลชน ดังนี้

- 3.1 สถานีวิทยุกระจายเสียง มี 13 แห่ง
- 3.2 สถานีโทรทัศน์ จำนวน 5 แห่ง
- 3.3 หนังสือพิมพ์ส่วนกลางประจำจังหวัดเชียงใหม่ 12 ฉบับ
- 3.4 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ 12 ฉบับ
- 3.5 สมาคม-ชมรม สื่อมวลชน 9 แห่ง

4.1.6.3 ไฟฟ้า

4.1 หน่วยบริการและผู้ใช้ไฟฟ้า

การบริการไฟฟ้าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าเขต 1 ภาค 1 เชียงใหม่ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แบ่งเขตบริการออกเป็น พื้นที่ มีผู้ใช้ไฟฟ้ามีรายละเอียดหน่วยบริการและจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงหน่วยบริการ และจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534

การไฟฟ้าจตุรวมงาน	จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (ราย)	ร้อยละ (%)
การไฟฟ้าอำเภอเมือง	65,268	24.39
การไฟฟ้าอำเภอฝาง	32,516	12.15
การไฟฟ้าอำเภอสารภี	12,114	4.53
การไฟฟ้าอำเภอสันป่าตอง	56,114	20.97
การไฟฟ้าอำเภอสันกำแพง	21,904	8.18
การไฟฟ้าอำเภอสันทราย	26,548	9.92
การไฟฟ้าอำเภอดอยสะเก็ด	14,550	5.44
การไฟฟ้าอำเภอแมริม	38,627	14.43
รวมทั้งจังหวัด	267,641	100.00

ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534

จากการศึกษาของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปี 2534 การไฟฟ้าจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ารวมทั้งจังหวัด เท่ากับ 267,641 ราย พื้นที่ความรับผิดชอบในการบริการแบ่งออกเป็น 8 เขต คือ การไฟฟ้าอำเภอเมือง อำเภอฝาง อำเภอสารภี อำเภอสันป่าตอง อำเภอสันกำแพง อำเภอสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอแมริม

จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่มีการใช้ไฟฟ้ามากที่สุด คือ พื้นที่อำเภอเมือง มีการใช้ไฟฟ้าสูงถึงร้อยละ 24.39 รองลงมาได้แก่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแมริม อำเภอฝาง อำเภอสันทราย อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอสารภี ซึ่งมีการใช้ไฟฟ้าร้อยละ 20.97 14.43 12.15 9.92 8.18 5.44 และ 4.53 ตามลำดับ

4.2 พื้นที่ที่มีไฟฟ้าใช้

นับจนถึงปี 2533 จังหวัดเชียงใหม่ มีไฟฟ้าใช้แล้ว 170 ตำบล คิดเป็น 95% และ 1,370 หมู่บ้าน คิดเป็น 87% รายละเอียดตามตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 สถิติจำนวนตำบลและหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ	จำนวนตำบล			จำนวนหมู่บ้าน		
	ทั้งหมด	มีไฟฟ้าใช้แล้ว	%	ทั้งหมด	มีไฟฟ้าใช้แล้ว	%
1. เมืองเชียงใหม่	9	9	100	59	58	98.30508
2. จอมทอง	9	9	100	99	92	92.92929
3. เชียงดาว	7	6	85.71429	62	47	75.80645
4. ดอยสะเก็ด	12	12	100	101	92	91.08911
5. ฝาง	8	8	100	78	78	100
6. พร้าว	11	11	100	97	88	90.72165
7. แม่แจ่ม	7	3	42.85714	68	21	30.88235
8. แม่แตง	12	12	100	101	95	94.05941
9. แม่ริม	11	11	100	72	68	94.44444
10. แม่สาย	5	5	100	61	61	100
11. สะเมิง	5	3	60	36	13	36.11111
12. สันกำแพง	16	16	100	131	125	95.41985
13. สันทราย	12	12	100	99	99	100
14. สันป่าตอง	9	9	100	108	108	100
15. สารภี	12	12	100	99	99	100
16. หางดง	7	7	100	50	50	100
17. อมก๋อย	5	3	60	57	10	17.54386
18. ฮอด	6	6	100	50	41	82
19. ดอยเต่า	6	6	100	39	34	87.17949
20. เวียงแหง	2	2	100	17	11	64.70588
21. ไชยปราการ	4	4	100	36	36	100
22. แม่วาง	4	4	100	50	44	88
รวม	179	170	94.97207	1,570	1,370	87.26115

ที่มา : การไฟฟ้าเขต 1 ภาค 1 เชียงใหม่

จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ อำเภอเมือง สันทราย สันกำแพง สันป่าตอง หางดง ดอยสะเก็ด แม่ริม และสารภี มีไฟฟ้าใช้แล้วถึงร้อยละ 100 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญ และความเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่นั้น

4.3 แหล่งผลิต สถานีจ่ายไฟ และปริมาณไฟฟ้า

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้รับซื้อกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ณ แหล่งผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ในปริมาณถึง 95% ของปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ในจังหวัดเชียงใหม่ ในระบบแรงดัน 22.1 K.V. นอกจากนี้ ยังมีแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย ในปี 2533 มีปริมาณกระแสไฟฟ้าที่ส่งให้จังหวัดเชียงใหม่ และผลิตในจังหวัดเชียงใหม่ รวม 466,755 ล้านหน่วย ดังนี้ :-

1. สถานีควบคุมการจ่ายไฟเชียงใหม่ 1	จำนวน	22,236	ล้านหน่วย
2. สถานีควบคุมการจ่ายไฟเชียงใหม่ 2	จำนวน	217,333	ล้านหน่วย
3. สถานีควบคุมการจ่ายไฟเชียงใหม่ 3	จำนวน	149,313	ล้านหน่วย
4. สถานีควบคุมการจ่ายไฟบ้านยาง อ.ฝาง	จำนวน	307,000	หน่วย
5. สถานีควบคุมการจ่ายไฟแม่กิมหลวง อ.แม่อาว	จำนวน	11,882	ล้านหน่วย
6. สถานีควบคุมการจ่ายไฟแม่จัด อ.แม่แตง	จำนวน	30,026	ล้านหน่วย
7. สถานีควบคุมการจ่ายไฟจอมทอง อ.จอมทอง	จำนวน	33,624	ล้านหน่วย
8. สถานีควบคุมการจ่ายไฟแม่สาบ อ.สะเมิง	จำนวน	794,000	หน่วย
9. สถานีควบคุมการจ่ายไฟบ่อแก้ว อ.สะเมิง	จำนวน	257,000	หน่วย
10. สถานีควบคุมการจ่ายไฟแม่หาด อ.ดอยเต่า	จำนวน	946,000	หน่วย
11. โรงจักรพลังความร้อนใต้พิภพ อ.ฝาง	จำนวน	781,000	หน่วย
12. โรงจักรพลังน้ำแม่ตั้น อ.อมก๋อย	จำนวน	37,000	หน่วย (เริ่มจ่ายไฟ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2533)

อนึ่ง ปริมาณกระแสไฟฟ้าดังกล่าว มีค่าความสูญเสียประมาณ 7.37%

4.1.6.4 การประปา

ปัจจุบันการประปาของจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 6 แห่ง ผลิตน้ำประปาได้ประมาณ 54,800 ลูกบาศก์เมตร/วัน สามารถให้บริการแก่ประชาชนประมาณ 35,101 ครัวเรือน ซึ่งในปี 2534 ปริมาณน้ำประปาที่จำหน่ายให้แก่ประชาชนมีจำนวน 14,652,338 ลูกบาศก์เมตร รายได้จากการจำหน่ายน้ำประปาทั้งสิ้น 106,497,015 บาท

การบริหารจัดการด้านการประปา เป็นหน้าที่ของการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่ มีหน่วยผลิตน้ำสะอาดสำหรับการบริการประชาชน 6 หน่วย มีรายละเอียด ดังตารางที่

ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนผู้ใช้น้ำ ปริมาณการใช้น้ำ และรายได้ของการประปาจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534

การประปา	จำนวนผู้ใช้น้ำ (ครัวเรือน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (ลูกบาศก์เมตร)	รายได้ (บาท)	เขตการจำหน่าย
การประปาเชียงใหม่	26,872	11,830,464	84,023,003	ทน.เชียงใหม่ ต.สุเทพ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย
การประปาสันกำแพง	2,060	154,164	2,881,158	ส.สันกำแพง
การประปาแมริม	2,348	1,820,200	14,683,619	ส.แมริม ต.ริมเหนือ ต.แม่สา
การประปาแม่แตง	561	132,828	758,680	ส.แม่แตง
การประปาฮอด	2,314	377,969	1,954,369	ส.ฮอด
การประปาฝาง	946	336,713	2,196,186	ส.ฝาง
รวม	35,101	14,652,338	106,497,015	

ที่มา : สำนักงานการประปาเขต 9 เชียงใหม่

การให้บริการน้ำสะอาดของการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่ทั่วถึง และครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอในเขตจังหวัดเชียงใหม่ มาตรฐานการผลิตยังไม่ค่อยได้มาตรฐาน ทั้งนี้เนื่องจากในบางฤดูกาล น้ำดิบมีลักษณะเป็นตะกอนขุ่น ความดันของน้ำไม่สม่ำเสมอในช่วงระยะเวลาของการใช้น้ำในแต่ละวัน พื้นที่ที่การประปาส่วนภูมิภาคไม่สามารถให้บริการได้ ก็จะใช้วิธีการเจาะบ่อบาดาล ซึ่งปัญหาที่จะเกิดตามมาคือ ปัญหาแผ่นดินทรุด

4.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามราคาคงที่ปี พ.ศ.2531 อนุกรมใหม่ ปีพ.ศ.2526-2534 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงปี คือ พ.ศ.2526-2530 และพ.ศ.2530-2534 พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี พ.ศ.2534 เท่ากับ 40,021.650 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 38.33 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเหนือตอนบน และคิดเป็นร้อยละ 1.90 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ สาขากการผลิตหลักของจังหวัดเชียงใหม่ คือ สาขาบริการ มีมูลค่าเท่ากับ 10,826.963 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 27.05 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนภาคการผลิตหลักของจังหวัดเชียงใหม่ก็ยังคงเป็น ภาคบริการ มีมูลค่า เท่ากับ 26,852.856

ด้านบาท คิดเป็นร้อยละ 67.10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รองลงมา คือ ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 17.46 และ 15.45 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.12-4.14)

จากการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูงมาก เนื่องจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดส่วนใหญ่มาจากภาคบริการ ซึ่งมากกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ ดังแสดงไว้แล้วข้างต้น

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวม

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2530-2534 จังหวัดเชียงใหม่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 13.16 ต่อปี (ตารางที่ 4.12) โดยในช่วงปีแรก (พ.ศ. 2526-2530) จังหวัดเชียงใหม่มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 6.56 เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเจริญเติบโตทั้ง 2 ช่วงปี จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากร้อยละ 6.56 เป็นร้อยละ 13.16 แสดงให้เห็นว่า จังหวัดเชียงใหม่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในลักษณะที่เพิ่มสูงขึ้นมาก และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขาการผลิต จะพบว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2530-2534 สาขาการเงินการธนาคาร จะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 52.68 ต่อปี รองลงมาคือ สาขาอุตสาหกรรม และสาขาการประมง มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 22.55 และ 18.30 ต่อปีตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า สาขาการผลิตที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลา คือ สาขาการบริการ สาขาการเงินการธนาคาร สาขาการคมนาคม สื่อสาร สาขาการก่อสร้าง และสาขาไฟฟ้า-ประปา ตามลำดับ ซึ่งสาขาการผลิตส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคการบริการ และเมื่อพิจารณาในภาคการผลิตหลักทั้ง 3 ภาคคือ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ พบว่า ทั้ง 2 ช่วงปีที่ทำการศึกษาคือ ปีพ.ศ. 2526-2530 และพ.ศ. 2530-2534 ภาคการผลิตที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก็ยังคงเป็นภาคการบริการ รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม ตามลำดับ

4.2.2 การวิเคราะห์ส่วนแบ่งส่วนโอน (Shift-Share Analysis)

การศึกษาโดยการวิเคราะห์ส่วนแบ่งส่วนโอน (Shift-Share Analysis) เป็น

เครื่องมือที่ใช้อธิบาย และวิเคราะห์การเติบโตทางเศรษฐกิจของภาค วิธีนี้ช่วยในการจัดระเบียบข้อมูลที่มีปริมาณมาก เพื่อจะได้สามารถบ่งชี้แรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การวิเคราะห์การเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคในแง่ของ "Shift" และ "Share" เกิดขึ้นเพราะว่าเป็นการสะดวกที่จะพิจารณาการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งเกิดจากการเติบโตทั้งหมดของประเทศ (region's share) และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ภาคนั้นได้เปรียบภาคอื่น (ภาคที่กำลังพิจารณาได้ประโยชน์ ในขณะที่ภาคอื่นเสียประโยชน์)

Shift-Share Model จะบอกถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคอันเป็นผลจากการเติบโตของตัวแปรบางตัวของภาค โดยกระจายออกเป็นความเติบโตทั้งหมดของประเทศ และการเติบโตของสาขาการผลิตใด สาขาการผลิตหนึ่งในภาค ซึ่งสามารถจะอธิบายได้ด้วยภาวะการแข่งขันของสาขาการผลิตที่มีลักษณะเฉพาะเปรียบเทียบกับสาขาการผลิตอื่นในพื้นที่นั้น องค์ประกอบ 3 อย่างนี้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. Regional Share คือจำนวนมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ที่เพิ่มขึ้นในภาค ถ้าการผลิตของภาคเพิ่มขึ้นในอัตราเดียวกับการผลิตของประเทศ
2. Proportionality Shift หรือ Industrial Mix Effect หมายถึงจำนวนของการผลิตในภาคที่แตกต่างไปจากการเพิ่มของการผลิตในประเทศ อันเนื่องมาจากการกระจุกตัวของสาขาการผลิตใด สาขาการผลิตหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นประเภทขยายตัวเร็วหรือช้าก็ได้
3. Differential Shift คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคอันเนื่องมาจากการที่มีสาขาการผลิตใดสาขาการผลิตหนึ่งที่โตเร็วในภาคนั้นกว่าในภาคอื่น ๆ ที่มีโครงสร้างแบบเดียวกัน

องค์ประกอบ 3 อย่างนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคดังนี้

1. ค่าของ Share บอกถึงมูลค่าเพิ่มของภาคที่เปลี่ยนแปลงไปถ้าภาคมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่าประเทศ
2. ค่าของ Proportionality Shift ของภาค ที่เป็นบวกแสดงว่าภาคนั้นมีสาขาการผลิตที่เติบโตเร็วกระจุกตัวอยู่ในภาค และสาขาการผลิตที่มี Proportionality Shift เป็นบวกจะเป็นสาขาการผลิตที่เติบโตเร็วในภาคนั้น

ส่วนค่าของ Proportionality Shift ของภาคที่เป็นลบ แสดงว่าภาคนั้นมี

สาขาการผลิตที่เติบโตช้ากระจุกตัวอยู่ในภาค และสาขาการผลิตที่มีค่า Proportionality Shift เป็นลบจะเป็นสาขาการผลิตที่เติบโตช้าในภาคนั้น

3. ค่าของ Differential Shift ของภาคที่เป็นบวก แสดงว่าในภาคนั้นมีสาขาการผลิตที่เติบโตเร็วในภาคนั้นกว่าในภาคอื่น ๆ ที่มีโครงสร้างแบบเดียวกัน และสาขาการผลิตที่มีค่า Differential Shift เป็นบวกจะเป็นสาขาการผลิตที่ได้เปรียบดังกล่าว

ส่วนค่าของ Differential Shift ของภาคที่เป็นลบ แสดงว่าในภาคนั้นมีสาขาการผลิตที่เติบโตช้าในภาคนั้นกว่าในภาคอื่น ๆ ที่มีโครงสร้างแบบเดียวกัน และสาขาการผลิตที่มีค่า Differential Shift เป็นลบจะเป็นสาขาการผลิตที่เสียเปรียบดังกล่าว

จากการศึกษาค่าส่วนแบ่งส่วนโอนของจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงปีพ.ศ. 2526-2530 และช่วงปีพ.ศ. 2530-2534 พบว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2526-2530 สาขาการผลิตที่มีการเติบโตเร็วที่สุดคือ สาขาการบริการ โดยมีค่า P-Shift เท่ากับ 6.14 รองลงมาคือสาขาเหมืองแร่ ข้อยหิน และสาขาการก่อสร้าง โดยมีค่า P-Shift เท่ากับ 2.79 และ 2.62 ตามลำดับ ส่วนในช่วงปีพ.ศ. 2530-2534 สาขาการผลิตที่มีการเติบโตเร็วที่สุดคือ สาขาการธนาคาร รองลงมาคือ สาขาอุตสาหกรรม และสาขาการบริการ โดยมีค่า P-Shift เท่ากับ 12.19 8.07 และ 6.47 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.12-4.14) จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความเหมาะสมในการเป็นฐานการผลิต และการกระจายสินค้าของภูมิภาค เนื่องจากสาขาการผลิตที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นสาขาการผลิตที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งสิ้น และเมื่อพิจารณาค่า D-Shift ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะบอกถึงความได้เปรียบของสาขาการผลิตโดยเปรียบเทียบกับภาคเหนือตอนบน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2526-2530 สาขาการผลิตที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบคือ สาขาอุตสาหกรรม รองลงมาคือ สาขาการคมนาคม สื่อสาร และสาขาการบริการ โดยมีค่า D-Shift เท่ากับ 5.12 4.60 และ 2.86 ตามลำดับ ส่วนในช่วงปีพ.ศ. 2530-2534 สาขาการผลิตที่มีความได้เปรียบในการผลิตโดยเปรียบเทียบคือ สาขาการบริการ รองลงมาคือ สาขาการธนาคาร และสาขาการกลีกรรม โดยมีค่า D-Shift เท่ากับ 7.04 9.38 และ 5.43 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากจะมีสาขาการผลิตสำคัญที่มีการเติบโตเร็วกระจุกตัวอยู่แล้ว สาขาการผลิตเหล่านั้นยังเป็นสาขาการผลิตที่มีความได้เปรียบในการผลิตโดยเปรียบเทียบกับภาคเหนือตอนบนอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาค่าส่วนแบ่งส่วนโอนยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสรุปได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่ เป็น

จังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนา และเป็นเมืองหลักในการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงต้องศึกษาผลลัพธ์ที่ตั้ง (Location Quotient) ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

4.2.3 การวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ตั้ง* (Location Quotient)

การวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ตั้ง (Location Quotient) เป็นการวิเคราะห์ระดับความชำนาญของสาขาการผลิตประเภทต่าง ๆ ว่า สาขาใดเป็นกิจกรรมพื้นฐานของจังหวัดเชียงใหม่ (Basic-sectors) โดยมีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าผลลัพธ์ที่ตั้ง คือ

ถ้า $LQ. > 1$ หมายถึง จังหวัดหรือภาคมีความเชี่ยวชาญในการผลิตในสาขาการผลิตนั้นมากกว่าภาคหรือประเทศโดยเฉลี่ย สาขาการผลิตนั้นจึงน่าจะเป็นกิจกรรมเพื่อการส่งออก (Export from the region; (E))

ถ้า $LQ. < 1$ หมายถึง จังหวัดหรือภาคมีความเชี่ยวชาญในการผลิตในสาขาการผลิตนั้นน้อยกว่าภาคหรือประเทศโดยเฉลี่ย สาขาการผลิตนั้นจึงน่าจะเป็นกิจกรรมเพื่อการนำเข้า (Import to the region; (I))

ถ้า $LQ. = 1$ หมายถึง จังหวัดหรือภาคมีความเชี่ยวชาญในการผลิตในสาขาการผลิตนั้นในระดับเดียวกับภาคหรือประเทศ สาขาการผลิตนั้นจึงควรเป็นสาขาที่ให้บริการภายในท้องถิ่น (Residential Industry; (R))

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญของจังหวัดเชียงใหม่เทียบกับภาคเหนือตอนบน พบว่า ในปีพ.ศ. 2526 2530 และ พ.ศ. 2534 (ตารางที่ 4.12) พบว่า ในปีพ.ศ. 2526 จังหวัดเชียงใหม่เมื่อเทียบกับภาคเหนือตอนบนแล้ว สาขาการผลิตที่สามารถผลิตตอบสนองความต้องการภายในจังหวัดเองและส่งออกไปยังพื้นที่อื่นด้วย คือ สาขาการบริการ สาขาการธนาคาร สาขาอุตสาหกรรม สาขาการก่อสร้าง สาขาไฟฟ้า ประปา และสาขาการบริหาร ตามลำดับ และในปีพ.ศ. 2530 สาขาการผลิตที่จังหวัดเชียงใหม่มีความชำนาญเพิ่มขึ้น คือ สาขาอุตสาหกรรม

* ค่าผลลัพธ์ที่ตั้ง คำนวณได้จากความสัมพันธ์ตามสมการ

$$LQ. = \frac{\text{ผลิตภัณฑ์จังหวัด (อนภาค) รายสาขา} / \text{ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (อนภาค)}}{\text{ผลิตภัณฑ์อนภาค (ภาคเหนือ) รายสาขา} / \text{ผลิตภัณฑ์มวลรวมอนภาค (ภาคเหนือ)}}$$

ตารางที่ 4.12 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2526 - 2530 และพ.ศ.2530 - 2534

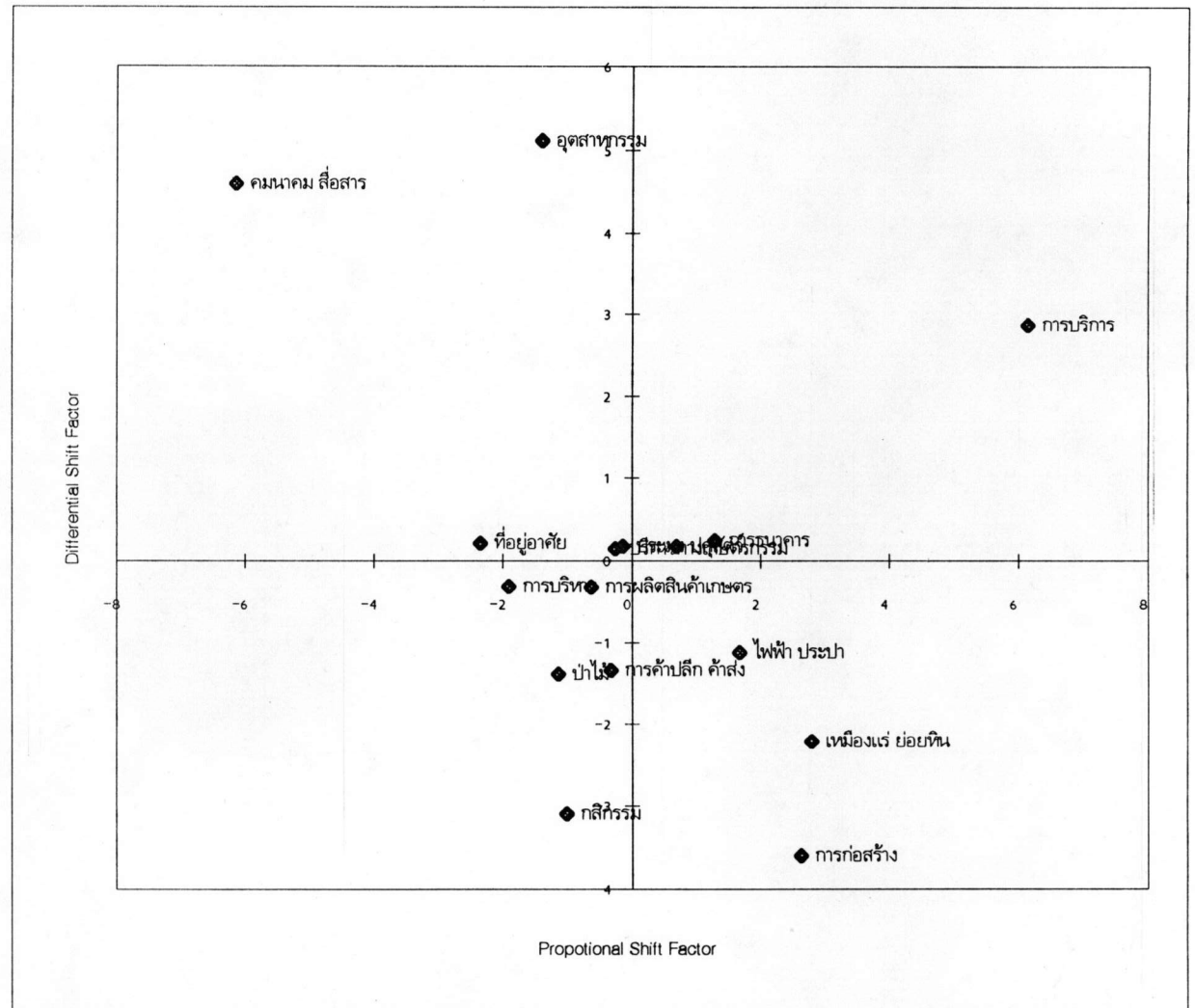
พื้นที่ศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ฐาน ภาคเหนือตอนบน
ช่วงเวลา (4 ปี 2 ช่วงเวลา) 4

สาขาการผลิต	GPP. จังหวัดเชียงใหม่ (หน่วยละ 1,000 บาท)						อัตราเติบโตต่อปี		พ.ศ.2526-2530			พ.ศ.2530-2534			Location Quotient		
	2526	(%)	2530	(%)	2534	(%)	26-30	30-34	SHARE	P-SHIFT	D-SHIFT	SHARE	P-SHIFT	D-SHIFT	2526	2530	2534
ภาคเกษตรกรรม	4,654,526	22.41	5,194,674	19.81	6,181,745	15.45	2.90	4.75	12.193	-3.278	-3.513	18.297	-17.492	9.066	0.791	0.741	0.769
1.ปศุสัตว์	3,448,078	16.60	3,940,047	15.03	4,574,645	11.43	3.57	4.03	9.032	-1.014	-3.098	13.878	-12.957	5.426	0.829	0.768	0.772
2.ปศุสัตว์	544,612	2.62	774,526	2.95	1,114,437	2.78	10.55	10.97	1.427	0.699	0.174	2.728	-1.021	1.692	0.836	0.855	0.893
3.ประมง	20,369	0.10	28,421	0.11	49,225	0.12	9.88	18.30	0.053	-0.141	0.168	0.100	0.145	-0.037	0.476	1.165	0.959
4.ป่าไม้	205,434	0.99	7,555	0.03	1,201	0.00	-24.08	-21.03	0.538	-1.131	-1.386	0.027	-0.099	0.008	0.520	0.027	0.079
5.บริการทางเกษตรกรรม	112,095	0.54	130,382	0.50	110,703	0.28	4.08	-3.77	0.294	-0.250	0.140	0.459	-0.416	-0.240	0.527	0.590	0.430
6.การผลิตสินค้าเกษตร	323,938	1.56	313,743	1.20	331,534	0.83	-0.79	1.42	0.849	-0.624	-0.327	1.105	-0.907	-0.020	0.770	0.697	0.614
ภาคอุตสาหกรรม	2,941,139	14.16	4,043,207	15.42	6,987,049	17.46	9.37	18.20	7.704	9.828	-6.511	14.241	9.750	5.448	1.077	0.927	0.891
7.เหมืองแร่ ย่อยหิน	120,131	0.58	209,413	0.80	274,994	0.69	18.58	7.83	0.315	2.791	-2.213	0.738	0.991	-1.073	0.349	0.170	0.108
8.อุตสาหกรรม	1,284,574	6.18	1,992,797	7.60	3,790,165	9.47	13.78	22.55	3.365	-1.398	5.115	7.019	8.066	2.889	1.222	1.644	1.576
9.การก่อสร้าง	1,536,434	7.40	1,840,997	7.02	2,921,890	7.30	4.96	14.68	4.025	2.624	-3.603	6.484	-0.217	4.542	1.150	0.961	1.008
ภาคบริการ	13,174,165	63.43	16,979,309	64.76	26,852,856	67.10	7.22	14.54	34.510	-5.401	8.942	59.804	14.975	23.956	1.084	1.144	1.112
10.ไฟฟ้า-ประปา	317,234	1.53	455,709	1.74	741,697	1.85	10.91	15.69	0.831	1.674	-1.121	1.605	0.351	0.904	1.104	0.886	0.894
11.คมนาคม สื่อสาร	1,686,823	8.12	1,974,995	7.53	3,204,251	8.01	4.27	15.56	4.419	-6.140	4.603	6.956	2.215	3.121	0.948	1.236	1.213
12.ค้าปลีก ค้าส่ง	2,947,867	14.19	3,553,571	13.55	5,166,102	12.91	5.14	11.34	7.722	-0.320	-1.345	12.516	2.192	1.417	0.882	0.849	0.774
13.ราชการ	716,853	3.45	1,057,878	4.04	3,287,018	8.21	11.89	52.68	1.878	1.291	0.241	3.726	12.190	6.375	1.319	1.349	1.483
14.ที่อยู่อาศัย	1,256,017	6.05	1,371,841	5.23	1,663,843	4.16	2.31	5.32	3.290	-2.340	0.209	4.832	-2.655	0.743	0.785	0.797	0.739
15.การบริหาร	1,410,014	6.79	1,557,484	5.94	1,962,982	4.90	2.61	6.51	3.694	-1.899	-0.320	5.486	-1.610	0.179	1.054	1.032	0.923
16.การบริหาร	4,839,357	23.30	7,007,831	26.73	10,826,963	27.05	11.20	13.62	12.677	6.144	2.864	24.683	6.465	7.044	1.483	1.546	1.464
รวม	20,769,830	100.00	26,217,190	100.00	40,021,650	100.00	6.56	13.16	54.407	0.000	0.066	92.342	0.000	45.703	1.000	1.000	1.000

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าส่วนแบ่งส่วนโอนของจังหวัดเชียงใหม่ เทียบกับภาคเหนือตอนบน พ.ศ.2526 - 2530

พื้นที่ศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
 พื้นที่ฐาน ภาคเหนือตอนบน
 ช่วงเวลา (4 ปี) พ.ศ.2526-2530

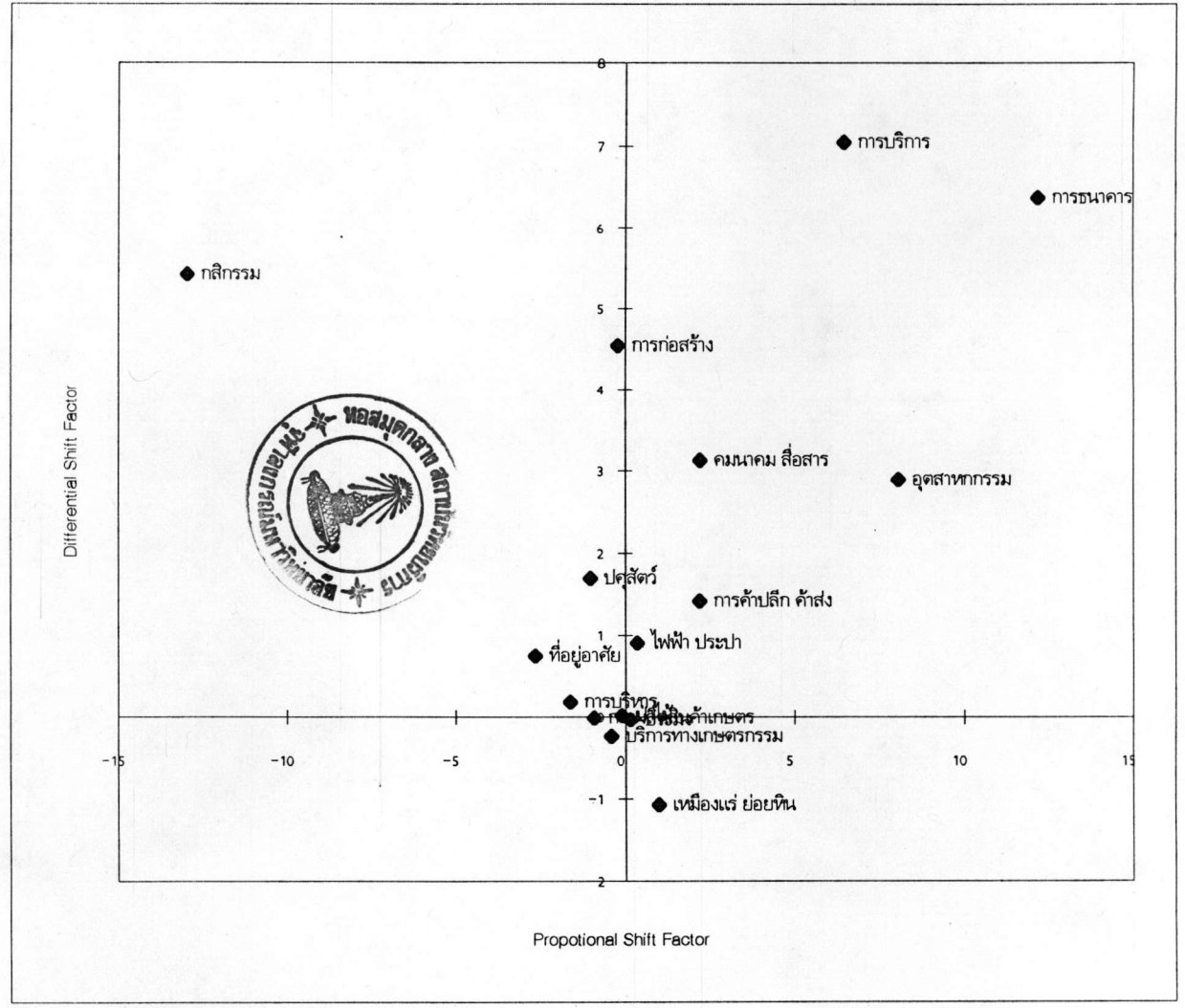
สาขาการผลิต	พ.ศ.2526-2530		
	SHARE	P-SHIFT	D-SHIFT
ภาคเกษตรกรรม	12.19272293	-3.278461378	-3.512781555
1.กสิกรรม	9.032382611	-1.014373031	-3.09831958
2.ปศุสัตว์	1.426633608	0.698521295	0.173985096
3.ประมง	0.053357436	-0.141008669	0.168171233
4.ป่าไม้	0.538142841	-1.130695718	-1.386237123
5.บริการทางเกษตรกรรม	0.293637478	-0.250475351	0.139707872
6.การผลิตสินค้าเกษตร	0.848568959	-0.624014973	-0.326503986
ภาคอุตสาหกรรม	7.704434981	9.827560584	-6.511315564
7.เหมืองแร่ ย่อยหิน	0.314688112	2.791122643	-2.212990755
8.อุตสาหกรรม	3.364994603	-1.3978134	5.115048798
9.การก่อสร้าง	4.024752266	2.623759345	-3.602881611
ภาคบริการ	34.51026887	-5.400543867	8.941715
10.ไฟฟ้า-ประปา	0.831007554	1.674285577	-1.120543131
11.คมนาคม สื่อสาร	4.418702458	-6.13963394	4.602651482
12.ค้าปลีก ค้าส่ง	7.722059254	-0.319798958	-1.345220296
13.การธนาคาร	1.877826015	1.290933759	0.241490226
14.ที่อยู่อาศัย	3.290188363	-2.340491025	0.208542663
15.การบริหาร	3.693589859	-1.899055259	-0.319834601
16.การบริการ	12.67689536	6.144061528	2.863783107
รวม	54.40742678	0	0.066173219

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าส่วนแบ่งส่วนโอนของจังหวัดเชียงใหม่ เทียบกับภาคเหนือตอนบน พ.ศ.2530 - 2534

พื้นที่ศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
 พื้นที่ฐาน ภาคเหนือตอนบน
 ช่วงเวลา (4 ปี) พ.ศ.2530-2534

สาขาการผลิต	พ.ศ.2530-2534		
	SHARE	P-SHIFT	D-SHIFT
ภาคเกษตรกรรม	18.29665468	-17.49160979	9.065665111
1.กสิกรรม	13.87761376	-12.95735759	5.425723831
2.ปศุสัตว์	2.728031589	-1.020537408	1.69161582
3.ประมง	0.100104304	0.145322639	-0.037386942
4.ป่าไม้	0.026610183	-0.098560999	0.008410816
5.บริการทางเกษตรกรรม	0.459230826	-0.41555314	-0.240467685
6.การผลิตสินค้าเกษตร	1.105064019	-0.906911368	-0.020242651
ภาคอุตสาหกรรม	14.2409634	9.749951188	5.447505417
7.เหมืองแร่ ย่อยหิน	0.737593417	0.990914139	-1.072697556
8.อุตสาหกรรม	7.019019588	8.065695757	2.888964655
9.การก่อสร้าง	6.48435039	-0.216973748	4.541553357
ภาคบริการ	59.80443691	14.97533384	23.95569924
10.ไฟฟ้า-ประปา	1.605095952	0.350817697	0.903966351
11.คมนาคม สื่อสาร	6.956317473	2.215010503	3.121232023
12.ค้าปลีก ค้าส่ง	12.51636993	2.192290969	1.416649096
13.การธนาคาร	3.72605258	12.1900702	6.375277218
14.ที่อยู่อาศัย	4.831891483	-2.654836533	0.74296505
15.การบริหาร	5.485762325	-1.610198287	0.179415962
16.การบริการ	24.68294716	6.464786196	7.043586639
รวม	92.34205499	0	45.70254501

สาขาการบริการ สาขาการธนาคาร สาขาการคมนาคม สื่อสาร และสาขาประมง ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 สาขาการผลิตที่มีความชำนาญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ สาขาการธนาคาร ส่วนสาขา การบริการ สาขาการคมนาคม สื่อสาร สาขาอุตสาหกรรม และสาขาก่อสร้าง จะลดลงเพียง เล็กน้อย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สาขาการผลิตที่เป็นฐานทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม สาขาการบริการ สาขาการธนาคาร สาขาไฟฟ้า ประปา สาขาคมนาคม สื่อสาร และสาขาการก่อสร้าง ส่วนภาคเกษตรกรรมโดยรวมแล้วยังคงมีความสามารถต่ำกว่าภาคเหนือตอนบนโดยเปรียบเทียบจึงอยู่ในฐานะที่ต้องนำเข้า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงค่าผลิตภัณฑ์ที่ตั้ง (ตารางที่ 4.12) ของสาขาการผลิตที่จังหวัดเชียงใหม่ไม่ชำนาญ ปรากฏว่ามีค่าใกล้เคียง 1.0 เป็นส่วนใหญ่ แสดงถึงความสามารถอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงจะสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งหมายถึงการพึ่งพาการผลิตจากจังหวัดอื่นเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้ ยกเว้นสาขาป่าไม้ และสาขาบริการทางเกษตรกรรม เท่านั้น ที่มีความสามารถในการผลิตค่อนข้างต่ำอยู่

ด้วยเหตุผลความสำคัญของสาขาอุตสาหกรรมที่ปรากฏในหลาย ๆ ด้าน กอปรกับความเหมาะสมในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวค่อนข้างสูงมาก และเป็นศูนย์กลางการกระจายความเจริญสู่จังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเหนือตอนบน

4.2.4 โครงสร้างการผลิตรายสาขา

จากการศึกษามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขาของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปี พ.ศ. 2534 สาขาที่มีสัดส่วนมูลค่าสูงที่สุด คือ สาขาการบริการ รองลงมาคือ สาขาการค้าปลีก-ค้าส่ง สาขาสถาปัตยกรรม และสาขาอุตสาหกรรมตามลำดับ (ตารางที่ 4.12) จึงอาจกล่าวได้ว่า สาขาการผลิตเหล่านี้ เป็นสาขาการผลิตหลักของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีสัดส่วนรวมกันแล้ว มีมูลค่าสูงถึงประมาณร้อยละ 60.86 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของทั้งจังหวัด โดยสาขาการผลิตที่มีความสำคัญต่อพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีดังต่อไปนี้:-

4.2.4.1 สาขาเกษตรกรรม

ประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลักจำนวน

220,902 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 298,994 ครัวเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1.6 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.8 ของพื้นที่ทั้งหมด (พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 12 ล้านไร่) และมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 5.6 ไร่ต่อครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรขึ้นอยู่กับราคาและปริมาณของผลผลิตการเกษตรเป็นสำคัญ การผลิตพืชมีหลายชนิด ส่วนที่เป็นพืชดั้งเดิมได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม และไม้ผลเป็นหลัก ซึ่งพืชเหล่านี้มีความเสี่ยงสูงจากภาวะธรรมชาติอยู่มาก ความยากจนของประชาชนยังมีให้เห็นอยู่ทุกพื้นที่ จากการศึกษาปัญหาจากข้อมูลทุกด้าน พอสรุปปัญหาด้านการเกษตรได้ดังนี้

1. ปัญหาการผลิต ได้แก่ ขาดแคลนแรงงาน ขาดน้ำ ขาดที่ดิน ผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง
2. ปัญหาสินเชื่อ ขาดแคลนเงินทุน ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง
3. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ป่าไม้ถูกทำลาย ดินเสื่อมสภาพ
4. ปัญหารายได้ ราคาผลผลิตไม่แน่นอน
5. ปัญหาการตลาด ขาดตลาดรองรับ คุณภาพสินค้าต่ำ การคมนาคมไม่สะดวก
6. ปัญหาตัวเกษตรกรยังขาดการศึกษา ซึ่งการบริการด้านวิชาการทำได้ยาก ขาดที่ดิน และยังมี การเช่าที่ดิน
7. ปัญหากลุ่มเกษตรกร ขาดการรวมกลุ่ม กลุ่มที่มียังไม่มีการปรึกษาหารือ ขาดเงินลงทุน ขาดความเข้าใจในเรื่องธุรกิจ ยังต้องพึ่งพ่อค้าเป็นส่วนใหญ่
8. ปัญหาหน่วยงานของรัฐ มีข้อจำกัดเรื่อง งบประมาณ กำลังคน และเครื่องมือ อย่างไรก็ตาม การเกษตรก็ยังคงทรงความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่

จะเห็นได้ว่า 1 ใน 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมาจากภาคเกษตร การผลิตทางการเกษตรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การกระจายการผลิตค่อนข้างดี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น โครงสร้างการผลิตประกอบด้วยพืชหลายชนิด ซึ่งเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม ประกอบกับสภาพพื้นที่มีทั้งที่ราบลุ่มและที่สูง

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของภาคเหนือ โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด 12,566,910 ไร่ เนื้อที่ร้อยละ 82.74 ของเนื้อที่ทั้งหมด เป็นป่าไม้ ปี 2529 มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร 1.6 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.8 ของเนื้อที่ทั้งหมด

ขนาดการถือครองที่ดิน (นา) จากสภาพข้อจำกัดของทรัพยากรที่ดินของจังหวัด ทำให้ผู้ทำการเกษตรถือครองที่ดินทำกินมีขนาดเล็ก กล่าวคือ ร้อยละ 56 ของครัวเรือนเกษตรกรจะมีที่นาขนาด 1-5 ไร่ และมีขนาด 50 ไร่ขึ้นไปมีต่ำกว่า 0.1 (ที่มา : แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี พ.ศ. 2535-2539)

สภาพการผลิตทางการเกษตร

1. **พืช** ด้วยสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเกษตร ทำให้เชียงใหม่เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของพืชหลายชนิด ทั้งเพื่อบริโภคภายในจังหวัด และส่งไปจำหน่ายภายในประเทศและต่างประเทศ

- ในที่ราบลุ่ม ข้าวยังเป็นพืชหลักที่มีปลูกกันมากที่สุดทั้งการบริโภคในครัวเรือนและการจำหน่าย ประมาณร้อยละ 78 ของพื้นที่ปลูกจะเป็นการปลูกข้าวเหนียว ที่เหลือเป็นการปลูกข้าวเจ้า นอกจากนี้ หลังฤดูกาลทำนา จะมีการปลูกพืชอีกหลายชนิด ได้แก่ ถั่วเหลือง กระเทียม ถั่วลิสง หอมแดง หอมหัวใหญ่ มันฝรั่ง พืชผักชนิดต่าง ๆ รวมทั้งไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนไม้ผลที่สำคัญได้แก่ ลำไย

- พื้นที่ดอน จะมีการปลูกไม้ผลชนิดต่าง ๆ ได้แก่ มะม่วง ลิ้นจี่ ลำไย ส้มเขียวหวาน พืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง อ้อย ฯลฯ

- พื้นที่สูง ซึ่งมีอากาศค่อนข้างหนาวเย็น สามารถผลิตพืชได้หลายชนิดที่ได้ผลได้แก่ กาแฟ ชา ท้อ บ๊วย พลับ ฯลฯ พืชไร่ ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ มันฝรั่ง พืชผัก ได้แก่ กะหล่ำปลี และ พืชผักเมืองหนาวอีกหลายชนิด

2. **ปศุสัตว์** มีการเลี้ยงสัตว์ในทุกพื้นที่ของจังหวัด สัตว์เลี้ยงที่สำคัญ ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ อย่างไรก็ตาม แหล่งเลี้ยงปศุสัตว์ที่สำคัญจะอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด การเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นการค้า ได้เริ่มมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น เช่น ไก่เนื้อ สุกร และโค สำหรับผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ โคนม และไข่ ก็มีผู้สนใจเลี้ยงกันมาก เนื่องจากผลผลิตที่ได้มีตลาดรองรับอย่างเพียงพอ

4.2.4.2 สาขาอุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัด เชียงใหม่มากเป็นอันดับ

3 รองจากสาขาการบริการ และการเกษตร มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับ

การส่งออก อาทิเช่น โรงงานอาหารและผลไม้บรรจุกระป๋อง ผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมบริการ ในปี 2534 จากสถิติของโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวน 1,629 โรงงาน เงินลงทุน 4,132.074 ล้านบาท แต่เนื่องจากเป็นโรงงานที่ทันสมัยจึงใช้คนงานน้อยลง และโรงงานอื่น ๆ ก็นำเครื่องจักรที่ทันสมัยเข้ามาใช้แทนแรงงานคนเพิ่มขึ้น จึงเห็นได้ว่าปี 2534 โรงงานใช้แรงงานคนลดลง 1,845 คน จำนวนโรงงานในจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 1,629 โรงงาน ใช้แรงงานคนทั้งหมด 21,264 คน ใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น 4,132.074 ล้านบาท ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งประกอบด้วยโรงงานที่สำคัญดังนี้

- โรงสีข้าว มีจำนวน 867 โรง ส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าวขนาดเล็ก กำลังการผลิตอยู่ระหว่าง 5-10 ตัน
- โรงงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการเกษตร เช่น โรงบ่มใบยาสูบ บ่มใบชา อบพีช อบเมล็ดพีช สกัดน้ำมันพีช กระทบะเคาะเมล็ดพีช และโรงงานน้ำตาลทราย
- โรงงานทำอุปกรณ์เกี่ยวกับไม้ ประกอบด้วย โรงงานทำวงกบประตู หน้าต่าง รางเลื่อน โรงงานทำเครื่องเรือนจากไม้ และโรงงานอื่น ๆ ที่ทำเกี่ยวกับไม้
- โรงงานผลิตอิฐดินเผา กระเบื้องมุงหลังคา โรงงานประเภทนี้จะกระจายอยู่ในเขตอำเภอสันกำแพง สาราภี และอำเภอหางดง
- โรงงานผลิตเกี่ยวกับคอนกรีต เช่น โรงงานทำคอนกรีตบล็อก ทำเสาคอนกรีตอัดแรง โรงงานทำพื้นคอนกรีตสำเร็จรูป
- โรงงานผลิตภัณฑ์ก่อสร้างอื่น ๆ เช่น โรงงานทำประตูหน้าต่างเหล็ก โรงงานโมหิน
- อุตสาหกรรมบริการ มีอยู่เป็นจำนวนมากประกอบด้วยโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการซ่อมรถยนต์ ซ่อมอุปกรณ์เครื่องจักร โรงพิมพ์
- อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาหาร ประกอบด้วยโรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงน้ำแข็ง โรงงานทำขนมปัง โรงงานอาหารและผลไม้บรรจุกระป๋อง
- อุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเป็นอุตสาหกรรมในรูปอุปโภคบริโภค เช่น โรงงานทอผ้า โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เซรามิค โรงงานทำรองเท้า เป็นต้น

ส่วนในเรื่องของการลงทุน พบว่า ในปี 2534 กิจการได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จำนวนทั้งสิ้น 18 ราย มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น

6,275 คน ใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น 4,780 ล้านบาท

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมขึ้นอยู่กับภาวะการผลิตในสาขากสิกรรมเป็นหลัก เช่น ข้าว ถั่วเหลือง กระจงหอม ลำไย ลิ้นจี่ และพืชผักต่าง ๆ ต่อมาเมื่อภาวะการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว สาขาบริการอันได้แก่ การโรงแรม และการบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็ได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตาม ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในสาขาเศรษฐกิจจนเป็นรายได้หลักของจังหวัด สำหรับการอุตสาหกรรมนับได้ว่าเป็นความสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ โดยก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากเป็นอันดับ 3 รองจากสาขาบริการและสาขากสิกรรม ตามลำดับ

จากสถิติผลิตภัณฑ์จังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จังหวัด ณ ราคาตลาดปี 2531 ของจังหวัดเชียงใหม่ สาขาบริการ มีมูลค่าเพิ่มมากเป็นอันดับ 1 คือ มีมูลค่าเพิ่ม 6,152 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 22.27 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด) รองลงมาได้แก่ สาขาเกษตร เพิ่ม 4,401 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 21.29 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด) และอันดับ 3 สาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่าเพิ่ม 2,997 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 10.85 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด) โดยมีสาขาค้าส่ง-ค้าปลีก มีมูลค่าเพิ่มในอันดับที่ 4 มีมูลค่า 2,880 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 10.42 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด)

เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์จังหวัด ณ ราคาคงที่ย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ.2527-2531) พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงใหม่ มีอัตรามูลค่าเฉลี่ยร้อยละ 5.6 ต่อปี ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรม อัตรามูลค่าเพิ่มเฉลี่ยถึงร้อยละ 17 ต่อปี แสดงให้เห็นว่า สาขาอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มพูนความสำคัญในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นในปีต่อ ๆ ไป

ถ้าพิจารณาตามขนาดของโรงงานจะพบว่า เป็นโรงงานขนาดย่อมมากกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ซึ่งได้แก่ โรงสีข้าว โรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรเบื้องต้น โรงพิมพ์อุตสาหกรรมบริการ เป็นต้น สำหรับโรงงานขนาดกลาง มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 12.36 เท่านั้น ซึ่งได้แก่ โรงงานผลิตผัก-ผลไม้กระป๋อง วัสดุก่อสร้าง เซรามิกส์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป โรงบ่มใบยาสูบ เป็นต้น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 1.32 เป็นโรงงานขนาดใหญ่ ซึ่งต้องใช้เทคโนโลยีในการผลิต และการจัดการค่อนข้างสูง ซึ่งได้แก่ โรงงานสุรา โรงงานน้ำตาลทรายดิบ โรงงานผลิตข้าวมอลต์ โรงงานผลิตชิ้นส่วนและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

เมื่อจำแนกโรงงานอุตสาหกรรมตามอำเภอที่ตั้ง จะพบว่า ในอำเภอเมือง มีจำนวนโรงงานกระจุกตัวอยู่มากถึง 460 โรง (หรือร้อยละ 27.35) ในขณะที่อำเภอใกล้เคียงได้แก่ อำเภอสันกำแพง ดอยสะเก็ด แม่ริม สันป่าตอง ทางดง และสารภี มีจำนวนโรงงานในอันดับรองลงมาเพียง 146, 80, 91, 94, 87, และ 93 โรง ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.68, 4.76, 5.41, 5.59, 5.33, และ 5.53 เท่านั้น นอกจากนี้แล้วในด้านเงินลงทุนและการจ้างแรงงาน ก็มีลักษณะเดียวกันกับจำนวนโรงงานด้วย จากข้อมูลดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่า อำเภอเมืองเป็นตัวดูดซับทรัพยากรจากเขตอำเภอใกล้เคียง ทำให้เขตอำเภอใกล้เคียงมีลักษณะเป็นเหมือนเมืองบริวารของอำเภอเมือง

ส่วนอำเภอที่เหลือ ซึ่งมีจำนวนโรงงานน้อยนั้น เป็นอำเภอที่อยู่ห่างไกลและสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขา โดยมีโรงงานสีข้าวขนาดเล็กเป็นหลัก ซึ่งกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอของจังหวัด ส่วนจำนวนจะมากน้อยขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่

4.2.4.3 สาขาพาณิชย์กรรม

จังหวัดเชียงใหม่มีผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งจดทะเบียนนิติบุคคลประเภทต่าง ๆ จนถึงปี 2535 จำนวน 13,912 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2534 ประมาณร้อยละ 9.25 โดยแยกเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 115 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 3,541 ราย บริษัทจำกัด 2,482 ราย ร้านค้าเอกชนทั่วไปที่จดทะเบียนพาณิชย์ 7,744 ราย (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 : สถานประกอบการค้าของจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามประเภทการจดทะเบียน

ประเภทการจดทะเบียน	จำนวน	เพิ่มขึ้น (%)
ทะเบียนพาณิชย์	7,744	3.4
บริษัทจำกัด	2,482	20.4
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	3,541	16.3
ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล	115	4.3
รวม	13,882	-

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษา พบว่า ในช่วงก่อนปี 2533 การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากการลงทุนและการบริโภค โดยเฉพาะ

การลงทุนของภาคเอกชน และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ เพื่อสนองความต้องการของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ชะลอตัวลง หลังจากได้เกิดวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย การยึดครองอำนาจ รสช. รวมทั้งเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยว แต่หลังจากการเลือกตั้งและมีรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นมาบริหารประเทศ เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็เริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น

สำหรับสภาพทางเศรษฐกิจรวมของจังหวัดเชียงใหม่ นั้น โดยทั่ว ๆ ไปสภาพการค้าและเศรษฐกิจกระเตื้องขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจากการสอบถามผู้ประกอบการปรากฏว่า ถึงแม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นก็จริง แต่ก็ยังไม่เหมือนกับปีที่ผ่านมา จึงทำให้โรงแรมที่พักต่าง ๆ คัดค้านแข่งขันกัน ในเรื่องของการลดค่าห้องพัก ซึ่งจุดนี้ถือว่าเป็นรายได้หลักของจังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วกิจการต่าง ๆ ก็อยู่ในสภาพที่พออยู่ได้ จุดนี้กระทบถึงการก่อสร้างโดยรวมว่า อาคารก่อสร้างที่เกิดขึ้นหลายแห่งยังไม่สามารถดำเนินการได้

สำหรับภาวะการลงทุนก่อนสิ้นปี คงอยู่ในระหว่างที่จะขยายตัวดีขึ้น และก็คงเป็นไปทั้งระบบ ซึ่งมันจะเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเปิดการค้าขายกับเงินตอนใต้ ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องถึงเชียงใหม่ และอาจจะมีส่วนกระตุ้นให้เศรษฐกิจของจังหวัดทางภาคเหนือดีขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามในปี 2536-2537 คาดว่าการท่องเที่ยวจะกระเตื้องขึ้น เพราะจังหวัดเชียงใหม่มีทัศนียภาพที่ดึงดูดอยู่แล้ว เพียงแต่ความมั่นใจในสถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งคาดว่านักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้น และจะส่งผลให้ร้านอาหาร ที่พักด้วย ส่วนทางด้านการลงทุนนั้น ธุรกิจที่น่าสนใจก็คือ ธุรกิจแปรรูปการเกษตร ถึงแม้ว่าจะมีผู้ประกอบการอยู่แล้ว แต่ก็สามารถทำได้อีก นอกจากนี้ยังมีธุรกิจประเภทของใช้ในบ้าน เสื้อผ้าและสิ่งทอ เป็นต้น

4.2.4.4 สาขาบริการ

จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ในปี 2534 จังหวัดเชียงใหม่มีมูลค่าการผลิตในสาขาบริการเท่ากับ 10,826.963 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.05 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ตารางที่ 4.12) นับเป็นสาขาการผลิตที่มีมูลค่าการผลิตสูงที่สุด เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญระดับประเทศหลายแห่งและหลายประเภท ซึ่งเป็นที่นิยมมากของนักท่องเที่ยว

ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ดังนั้นจังหวัดเชียงใหม่จึงมีสถานที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ และในประเทศหลายรูปแบบ อาทิเช่น โรงแรม โรงภาพยนตร์ คอฟฟี่ช็อป ไนท์คลับ ภัตตาคาร บังกาโล เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สาขาบริการของจังหวัดเชียงใหม่ได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลัก

นอกจากนี้ ยังมีสาขาการผลิตที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในระยะหลัง สืบเนื่องได้จากการที่มีอัตราการขยายตัวสูงมาโดยตลอดได้แก่ สาขาการเงินการธนาคาร และสาขาอุตสาหกรรม กล่าวคือ มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 52.68 และ 22.55 ตามลำดับ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากสาขาการผลิตดังกล่าว เป็นการผลิตในเรื่องของการลงทุน ซึ่งจะส่งผลต่อการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม การลงทุน ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในพื้นที่ ทำให้ความต้องการผลผลิตจากสาขาอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นหลายเท่าตัว

4.3 สภาพทางด้านสังคม

การศึกษาสภาพทางด้านสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่จะเสริมให้เกิดความเข้าใจในสภาพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่อีกทางหนึ่งด้วย

4.3.1 การปกครอง

จังหวัดเชียงใหม่แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 19 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ มีจำนวนตำบล 203 ตำบล และจำนวนหมู่บ้าน 1,692 หมู่บ้าน มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ 1 แห่ง สุขาภิบาลจำนวน 25 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง หน่วยงานที่สังกัดราชการบริหารส่วนกลางอยู่ในพื้นที่ 271 หน่วยงาน และมีหน่วยงานที่เป็นรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ 13 หน่วยงาน ในบรรดาหน่วยงานเหล่านี้ มีหน่วยงานที่มีการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด 30 หน่วยงาน (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนสถานศึกษา ครู-อาจารย์ และนักศึกษา ปี 2534

ประเภทสถานศึกษา	นักเรียน/นักศึกษา (คน)	สถานศึกษา (แห่ง)	ครู-อาจารย์ (คน)	อัตราส่วน ครู : นักเรียน
1. กรมสามัญศึกษา	34,972	37	2,317	1 : 15
2. สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ	127,663	924	7,894	1 : 16
3. สำนักงานศึกษาเอกชน (สายสามัญ)	50,502	89	2,026	1 : 25
4. สหคิวิทยาลัยครูเชียงใหม่	167	1	16	1 : 10
5. เทศบาล	3,524	11	139	1 : 25
6. ตำรวจตระเวนชายแดน	1,115	13	71	1 : 16
7. กรมประชาสงเคราะห์ (รร.ชาวเขาฯ)	204	4	11	1 : 19
8. สหคิมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	594	1	6	1 : 99
9. นาฏศิลป์เชียงใหม่	505	1	95	1 : 5
10. กรมอาชีวศึกษา	5,216	4	374	1 : 14
11. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	4,278	1	246	1 : 17
12. วิทยาลัยครูเชียงใหม่	2,911	1	264	1 : 11
13. วิทยาลัยพลศึกษา	548	1	55	1 : 10
14. สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร (แม่โจ้)	2,404	1	138	1 : 17
15. มหาวิทยาลัยพายัพ (เอกชน)	4,711	1	225	1 : 21
16. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	12,451	1	1,510	1 : 8
รวม	251,765	1,091	15,387	

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534

นอกจากนี้ จังหวัดเชียงใหม่ยังแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 3 เขตโดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละ 3 คน รวม 9 คน ในปีพ.ศ.2535 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 941,380 คน แต่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 603,189 คน คิดเป็นร้อยละ 64.07 ของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง มีจำนวนบัตรเสีย 19,746 บัตร หรือคิดเป็นร้อยละ 3.27

4.3.2 การศึกษา

จังหวัดเชียงใหม่มีสถานศึกษาทั้งสิ้น 1,091 แห่ง (ข้อมูลปี 2534) โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2533 จำนวน 9 แห่ง แยกเป็น

- โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 37 แห่ง
- โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา 924 แห่ง
- โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน 89 แห่ง
- โรงเรียนสังกัดสภามหาวิทยาลัยศรีนคร 1 แห่ง
- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 13 แห่ง
- โรงเรียนเทศบาล 11 แห่ง
- โรงเรียนของกรมประชาสัมพันธ์ (โรงเรียนชาวเขา) 4 แห่ง
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1 แห่ง
- สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ และระดับอุดมศึกษา 8 แห่ง

นอกจากนี้ ยังมีสถาบันการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งให้การศึกษากิจกรรมทั่วไปและวิชาเพื่อการประกอบอาชีพ มีการฝึกอบรมทั้งระยะสั้นและระยะปานกลางหลายสาขา รวมทั้งจัดหน่วยการศึกษาแก่ประชาชนกลุ่มที่สนใจในหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทยากจน ตลอดจนการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและห้องสมุด เป็นต้น

จำนวนครูในสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 15,387 คน มีนักเรียนและนักศึกษาทั้งหมด 251,765 คน อัตราเฉลี่ยระหว่างครูกับนักเรียนในระดับประถมศึกษา 1:19 คน ระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา อัตราส่วน 1:12 คน (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำแนกรายอำเภอ ปีพ.ศ. 2534

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	รพช. (เตียง)			สถาน อนามัย	สาธารณสุข ชุมชน	โรงพยาบาลสังกัด อื่น ๆ ของรัฐ
	10	30	60			
เมือง	-	-	-	9	9	7
แม่ริม	-	-	-	15	1	1
แม่แตง	1	-	-	12	3	-
สะเมิง	1	-	-	6	6	-
เวียงคาว	-	1	-	8	5	-
พร้าว	-	1	-	15	3	-
ฝาง	-	-	1	11	2	-
แม่ฮ่าย	1	-	-	6	5	-
สันทราย	1	-	-	12	-	-
คอยสะเก็ด	1	-	-	13	-	-
สันกำแพง	1	-	-	16	-	-
สารภี	1	-	-	11	-	-
หางดง	1	-	-	10	-	-
สันป่าดอง	-	-	1	13	-	-
จอมทอง	-	1	-	13	5	-
ฮอด	-	1	-	7	7	-
คอยเต่า	1	-	-	7	3	-
แม่แจ่ม	-	1	-	8	22	-
อมก๋อย	1	-	-	4	12	-
กิ่ง อ.เวียงแหง	1	-	-	2	2	-
กิ่ง อ.ไชยปราการ	-	-	-	6	2	-
กิ่ง อ.แม่วาง	-	-	-	5	1	-
รวม	11	5	2	209	88	8

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534

จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่จัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่สำคัญของภูมิภาค เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ของทั้งภาครัฐบาลและเอกชนตั้งอยู่ อาทิ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นต้น

4.3.3 การสาธารณสุข

จังหวัดเชียงใหม่มีสถานบริการสาธารณสุขของรัฐทั้งสิ้น 316 แห่ง โดยแยกเป็น

- โรงพยาบาลในสังกัดของรัฐจำนวน 8 แห่ง
- สาธารณสุขชุมชน 79 แห่ง
- สถานีอนามัย 209 แห่ง

- รพช.ขนาด 10 เตียง 11 แห่ง
- รพช.ขนาด 30 เตียง 5 แห่ง
- และรพช.ขนาด 60 เตียง 2 แห่ง

ส่วนสถานบริการสาธารณสุขเอกชน สามารถจำแนกได้ดังนี้

- โรงพยาบาลเอกชน 10 แห่ง
- คลินิกแพทย์ 238 แห่ง
- คลินิกทันตกรรม 74 แห่ง
- สถานผดุงครรภ์ 16 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบันมีทั้งหมด 134 แห่ง
- ร้านขายยาแผนโบราณ 22 แห่ง

จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความพร้อมทางด้านการสาธารณสุข มีโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ทั้งของภาครัฐบาล และเอกชน เหมาะที่จะเป็นศูนย์กลางทางการสาธารณสุขของของภูมิภาค โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน เนื่องจากมีความพร้อมทั้งทางด้านสถานที่ และบุคลากร ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4.18 โดยในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จะมีโรงพยาบาลของรัฐตั้งอยู่ถึง 7 แห่ง และมีสถานอนามัย สาธารณสุขชุมชน กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ โดยรอบ สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง (ตารางที่ 4.19) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของบุคลากร กับประชาชนผู้รับบริการ พบว่า จังหวัดเชียงใหม่และอนภาค ยังมีความต้องการบุคลากรทางด้านการสาธารณสุขอีกมาก (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.18 สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน จำแนกรายอำเภอ
ปีงบประมาณ 2534

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	โรงพยาบาล		คลินิก	คลินิก	สถาน	ชายยาแผนปัจจุบัน	ชายยาแผนปัจจุบัน	ชายยาแผนปัจจุบัน	ชายยา
	แห่ง	เตียง	แพทย์	ทันตกรรม	ผุดงครวรี	ทั้งหมด	ที่มีเภสัชกร	เฉพาะยาบรรจรูเสร็จ	แผนโบราณ
เมือง	10	870	144	64	-	98	47	18	14
แมริม	-	-	12	1	-	3	2	5	-
แม่แดง	-	-	4	-	1	2	-	10	2
สะเมิง	-	-	1	-	-	-	-	1	-
เชียงดาว	-	-	4	-	-	-	-	6	-
พร้าว	-	-	1	-	4	1	-	5	-
ฝาง	-	-	8	1	4	2	2	16	1
แม่ฮาย	-	-	1	-	-	1	-	3	1
สันทราย	-	-	12	4	2	10	3	3	-
คอยสะเก็ด	-	-	3	-	1	2	1	4	-
สันกำแพง	-	-	5	2	-	4	1	5	-
สารภี	-	-	16	-	-	2	1	5	2
หางดง	-	-	5	-	-	2	-	7	-
สันป่าตอง	-	-	11	2	3	4	3	7	2
จอมทอง	-	-	4	-	1	3	-	2	-
ฮอด	-	-	2	-	-	-	-	4	-
คอยเต่า	-	-	1	-	-	-	-	1	-
แม่แจ่ม	-	-	1	-	-	-	-	2	-
อมก๋อย	-	-	1	-	-	-	-	1	-
กิ่ง อ.เวียงแหง	-	-	1	-	-	-	-	1	-
กิ่ง อ.ไชยปราการ	-	-	1	-	-	-	-	2	-
กิ่ง อ.แม่วาง	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	10	870	238	74	16	134	60	108	22

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข ฝ่ายเภสัชกร จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2534

ตารางที่ 4.19 แสดงบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
ภาครัฐ (กระทรวงสาธารณสุข)

ประเภท	จำนวน (คน)	อัตรา : ประชากร		หมายเหตุ
		จังหวัด	เขต 10	
แพทย์	142	1 : 9,733	1 : 4,938	
ทันตแพทย์	33	1 : 41,883	1 : 22,286	
เภสัชกร	39	1 : 35,439	1 : 19,551	
พยาบาลวิชาชีพ	498	1 : 2,775	1 : 1,070	
พยาบาลเทคนิค	462	1 : 2,992	1 : 2,563	
ภาครัฐและเอกชน				
แพทย์	620	1 : 2,229	1 : 4,509	
ทันตแพทย์	155	1 : 8,917	1 : 18,303	
เภสัชกร	136	1 : 10,163	1 : 17,700	
พยาบาลวิชาชีพ	2,936	1 : 471	1 : 998	
พยาบาลเทคนิค	482	1 : 2,867	1 : 1,694	

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2534

ตารางที่ 4.20 แสดงเขตการปกครอง จำแนกตามรายอำเภอ ปี 2534

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หลังคาเรือน	เทศบาล	สุขาภิบาล
เทศบาล	7	-	38,724	1	-
เมือง	16	56	21,776	-	1
แมริม	11	82	17,177	-	1
แม่แจ่ม	13	111	14,951	-	2
สะเมิง	5	42	4,926	-	1
เขียงคาว	7	65	13,092	-	1
พร้าว	11	100	12,869	-	1
ฝาง	8	79	20,636	-	1
แม่ฮวย	6	65	16,958	-	1
สันทราย	12	104	22,173	-	2
คอยสะเก็ด	14	102	16,742	-	1
สันกำแพง	16	136	26,541	-	2
สารภี	12	100	19,706	-	1
หางดง	11	87	17,664	-	2
สันป่าดง	9	109	22,216	-	2
จอมทอง	10	106	20,600	-	1
ฮอด	6	51	8,159	-	1
คอยเต่า	6	39	6,603	-	1
แม่แจ่ม	7	80	8,856	-	1
อมก๋อย	6	71	6,558	-	1
กิ่ง อ.เวียงแหง	2	19	2,205	-	-
กิ่ง อ.ไชยปราการ	4	37	7,815	-	-
กิ่ง อ.แม่วาง	4	51	7,890	-	1
รวม	203	1,692	354,837	1	25

ที่มา : กรมการปกครอง ปี 2534

4.4 สภาพทางด้านการประชากร

การศึกษาถึงลักษณะทางประชากรเป็นส่วนหนึ่งที่จะเสริมให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพ และความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานและชุมชนได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็สามารถบ่งชี้ภาพกว้าง ๆ ขององค์ประกอบอื่น ๆ ภายในจังหวัดได้ อาทิเช่น อาชีพ เศรษฐกิจ เมืองและชนบท เป็นต้น ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เมื่อนำมาพิจารณาอย่างเกี่ยวเนื่องกับองค์ประกอบอื่น ๆ มีโอกาสเป็นไปได้ทั้งปัจจัยจุดและปัจจัยหลักให้ประชากรเกิดการย้ายถิ่นเข้ามาสู่จังหวัดหรือออกไปสู่จังหวัดอื่น ก่อให้เกิดรูปแบบการกระจุกตัวและกระจายตัวของประชากรในพื้นที่แต่ละบริเวณ จึงอาจกล่าวได้ว่า รูปลักษณะต่าง ๆ ทางประชากรเป็นผลลัพธ์ของการผสมผสาน และปรับตัวระหว่างกันของมนุษย์ กิจกรรม และพื้นที่นั่นเอง ลักษณะทางประชากรที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ การกระจายตัว การเปลี่ยนแปลงขนาด ความหนาแน่น การอพยพย้ายถิ่น และโครงสร้างประชากร โดยใช้ข้อมูลปัจจุบัน (ปีที่ศึกษา พ.ศ. 2534) จากกองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และข้อมูลอดีตสำหรับการเปรียบเทียบ จากสำมะโนประชากรและการเคหะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหลัก แม้ว่าข้อมูลจากทั้ง 2 แหล่งดังกล่าว จะมีระเบียบวิธีการจัดเก็บที่ต่างกันก็ตาม แต่สามารถเสริมการอธิบาย หรือเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรได้ในระดับหนึ่ง

ลักษณะทางประชากรของจังหวัดเชียงใหม่

เนื่องจาก ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเชียงใหม่เป็นภูเขาและที่สูงเป็นส่วนใหญ่ การตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่จึงเกาะกลุ่มกันค่อนข้างหนาแน่นในพื้นที่ราบที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตรซึ่งมีอยู่จำกัด แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ชัดเจนดังนี้

- กลุ่มเชียงใหม่-ลำพูน ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานของประชากรเกาะกลุ่มกันหนาแน่นมาก บริเวณอำเภอเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่อำเภอที่อยู่ต่อเนื่องได้แก่ อำเภอแม่ริม สันทราย หางดง สารภี ดอยสะเก็ด สันกำแพง สันป่าตอง ต่อเนื่องมายังบริเวณจังหวัดลำพูนในกลุ่มอำเภอเมืองลำพูน ป่าซาง บ้านโฮ้ง และแม่ทา พื้นที่กลุ่มนี้เป็นพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพเหมาะสมต่อการเกษตร มีการพัฒนาระบบชลประทาน การคมนาคมที่ติดต่อโดยสะดวก และเป็นกลุ่มพื้นที่ซึ่งมีความต่อเนื่องของระบบชุมชนเมือง ซึ่งมีการพัฒนาสูงทั้งในด้านการบริการทางเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมอันส่งผลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมในกลุ่มพื้นที่นี้อย่างมาก

- กลุ่มพื้นที่จังหวัดพะเยา-เชียงราย ประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่มาก และหนาแน่นใน

กลุ่มพื้นที่ราบ ซึ่งจัดว่าเป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญของภาคเหนือตอนบน ได้แก่ บริเวณอำเภอเมือง เชียงราย แม่จัน เวียงชัย พาน ต่อเนื่องมายังอำเภอแม่ใจ และอำเภอเมืองพะเยา และยังมี การตั้งถิ่นฐานค่อนข้างหนาแน่นในพื้นที่อำเภอเทิง เชียงคำ และอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นอำเภอชายแดนที่สำคัญ

- กลุ่มพื้นที่จังหวัดลำปาง ได้แก่ บริเวณอำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา อำเภอห้างฉัตรและอำเภอแม่ทะ บริเวณดังกล่าวแม้จะมีพื้นที่เหมาะสมต่อการเกษตรจำกัด แต่ก็มี การพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญที่จะดึงดูดการย้ายถิ่น และมีการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการ เกษตรในการทำนา ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น เป็นพื้นที่ซึ่งมีระบบคมนาคมเข้าถึงที่สะดวกทั้ง ทางถนนและทางรถไฟ และมีการพัฒนาระบบชลประทาน

- กลุ่มพื้นที่จังหวัดแพร่ มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรหนาแน่น โดยมรสศูนย์กลางที่ อำเภอเมืองแพร่ ต่อเนื่องมายังอำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย และอำเภอร้องกวาง บริเวณดังกล่าวเป็นที่ราบขนาดเล็ก ซึ่งมีศักยภาพดินที่เหมาะสมต่อการทำนา รวมทั้งมีการปลูกไม้ผลไม้ยืน ต้นด้วย นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ในเขตชลประทานจากแหล่งน้ำ คือ แม่น้ำยม

- กลุ่มพื้นที่จังหวัดน่าน บริเวณนี้มีพื้นที่ซึ่งเหมาะสมต่อการเกษตรจำกัด การตั้งถิ่น ฐานของประชากรจะมากและหนาแน่นในบริเวณอำเภอเมืองน่านเป็นส่วนใหญ่

4.4.1 การกระจายตัวของประชากร

- จำนวนประชากรรวม	1,461,170 คน	(100%)
ประชากรชาย	743,850 คน	(50.9%)
ประชากรหญิง	717,320 คน	(49.1%)

- ความหนาแน่นเฉลี่ย

ทั้งจังหวัด	68 คน	: ตารางกิโลเมตร
ในตัวเมือง	957 คน	: ตารางกิโลเมตร

จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,461,170 คน (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536) โดยจำแนกเป็นชาย 743,850 คน หญิง 717,320 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9 และ 49.1 ตามลำดับ มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 434,892 ครัวเรือน (ตารางที่ 4.21) ความหนาแน่นเฉลี่ย 68 คน/ตารางกิโลเมตร ชาวเขามี 8 เผ่า จำนวนประชากร 142,736 คน ประกอบด้วย เผ่าม้ง เข้า อีโก้ ลีซอ มูเซอ กะเหรี่ยง ลัวะ บะห์รอง อาศัยอยู่ใน 16 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ ยกเว้น

อำเภอสารภี สันทราย และสันป่าตอง นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยพลัดถิ่นสัญชาติพม่า และทหารจีน
 คณะชาติจำนวน 18,329 คน โดยแบ่งเป็นจีนฮ้ออพยพ 4,668 คน อดีตทหารจีนคณะชาติ 6,083
 คน จีนฮ้ออิสระ 4,232 คน และผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า 3,346 คน

ตารางที่ 4.21 : แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2536 (ธันวาคม 2536)

อำเภอ/กิ่งอำเภอ เทศบาลฯ	จำนวนประชากร ปี 2536		
	ชาย	หญิง	รวม
อำเภอเมืองเชียงใหม่	38,465	37,505	75,970
เทศบาลนครเชียงใหม่	80,514	82,480	162,994
อำเภอจอมทอง	46,707	45,569	92,276
อำเภอแม่แจ่ม	30,195	29,276	59,471
อำเภอเชียงดาว	35,087	25,020	60,107
อำเภอดอยสะเก็ด	32,298	32,578	64,876
อำเภอแม่แตง	36,623	35,133	71,756
อำเภอแมริ่ม	37,283	34,567	71,850
อำเภออำเภอสะเมิง	11,531	10,769	22,300
อำเภอฝาง	44,227	41,795	86,022
อำเภอแม่ฮ่าย	25,449	24,173	49,622
อำเภอพร้าว	28,461	27,207	55,668
อำเภอสันป่าตอง	40,464	40,213	80,677
อำเภอสันกำแพง	45,365	45,959	91,324
อำเภอสันทราย	47,512	46,376	93,888
อำเภอหางดง	32,512	31,476	63,988
อำเภอฮอด	19,042	19,002	38,044
อำเภอดอยเต่า	13,720	13,110	26,830
อำเภอสารภี	38,139	38,714	76,853
อำเภออมก๋อย	20,134	18,161	38,295
กิ่งอำเภอเวียงแหง	5,730	5,429	11,159
กิ่งอำเภอไชยปราการ	18,759	17,816	36,575
กิ่งอำเภอแม่วาง	15,633	14,992	30,625
รวมทั้งสิ้น	743,850	717,320	1,461,170

ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่

4.4.2 โครงสร้างทางอายุและเพศของประชากร

เมื่อศึกษาโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2535 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 20-29 ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 10.45 ซึ่งเป็นประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน (ตารางที่ 4.22) นับว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความพร้อมทางด้านกำลังแรงงานค่อนข้างสูง คาดว่าในอนาคตกำลังแรงงานเหล่านี้ จะเติบโตและเป็นแรงงานสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.22 : ประชากรแยกตามหมวดอายุ พ.ศ. 2535 จังหวัดเชียงใหม่

หมวดอายุ (ปี)	ประชากร				รวม	ร้อยละ
	ชาย		หญิง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
0 - 4	63,870	4.45	61,855	4.31	125,725	8.76
5 - 9	65,730	4.58	64,726	4.51	130,456	9.09
10 - 14	70,610	4.92	69,605	4.85	140,215	9.77
15 - 19	74,485	5.19	69,605	4.85	144,090	10.04
20 - 24	78,360	5.46	72,475	5.05	150,835	10.51
25 - 29	77,335	5.39	71,614	4.99	148,949	10.38
30 - 34	66,735	4.65	63,864	4.45	130,599	9.10
35 - 39	55,110	3.84	54,105	3.77	109,215	7.61
40 - 44	41,620	2.90	39,610	2.76	81,230	5.66
45 - 49	30,999	2.16	29,995	2.09	60,994	4.25
50 - 54	27,124	1.89	27,986	1.95	55,110	3.84
55 - 59	25,115	1.75	26,120	1.82	51,235	3.57
60 - 64	20,818	1.45	19,800	1.38	40,618	2.83
65 - 69	13,347	0.93	15,500	1.08	28,847	2.01
70 - 74	10,195	0.71	8,314	0.58	18,509	1.29
75 ปีขึ้นไป	7,893	0.55	10,618	0.74	18,511	1.29
รวม	729,346	50.82	705,792	49.18	1,435,138	100

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

4.4.3 โครงสร้างประชากรด้านแรงงาน

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและมีความเจริญมากที่สุด ในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งปัจจุบันมีสถานประกอบการอยู่ประมาณ 12,000 แห่ง เป็นลำดับที่ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร และส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการที่มีลูกจ้างช่วงระหว่าง 1-9 คน มีจำนวน 3,729 แห่ง ในปีพ.ศ. 2535 จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรทั้งสิ้น 1,435,158 คน โดยเป็นประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน 1,039,341 คน คิดเป็นร้อยละ 72.42 และประชากรที่อยู่นอกวัยทำงาน จำนวน 395,817 คน คิดเป็นร้อยละ 27.58 ในประชากรที่มีงานทำทั้งสิ้น 812,730 คน คิดเป็นร้อยละ 95.47 ผู้ไม่มีงานทำ 36,817 คน คิดเป็นร้อยละ 4.53 อย่างไรก็ตามแนวโน้มของการว่างงานน่าจะลดลง เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค (กชช.ภ.) ผู้มีงานทำอยู่ในภาคเกษตร ร้อยละ 72.4 ด้านพาณิชยกรรมและบริการ ร้อยละ 15.2 และด้านอุตสาหกรรมร้อยละ 12.4 (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23 : สภาวะแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ (ธันวาคม 2535)

	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชากรทั้งหมด	1,435,158	100.00
ประชากรอายุต่ำกว่า 13 ปี	395,817	27.58
ประชากรวัยทำงาน	1,039,341	72.42
2. ประชากรในกำลังแรงงาน	812,730	100.00
ผู้มีงานทำ	775,913	95.47
ผู้ไม่มีงานทำ	28,120	3.46
ผู้หางาน	8,697	1.07

ที่มา : สำนักงานแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่

4.4.3.1 การจ้างงาน

ลักษณะการจ้างงานในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ โดยมีการจ้างแรงงานมากที่สุดในกิจการประเภทค้าส่ง ค้าปลีก ภัตตาคาร และโรงแรม รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต กิจการบริการชุมชน บริการสังคม และบริการส่วนบุคคล บริการการเงิน ประกันภัยอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจ ช่วงอายุของแรงงานจะอยู่ในวัยแรงงาน คืออายุ 13-60 ปี นอกจากนี้ยังมีการจ้างงาน ในการเก็บ

เกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เช่น การรับจ้างปลูกและเก็บเกี่ยวพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ และหลังฤดูการเก็บเกี่ยวแล้ว แรงงานประเภทนี้จะไปรับจ้างทำงานประเภทช่างก่อสร้าง และกรรมกรในตัวเมือง แรงงานกลุ่มนี้จะมีอายุระหว่าง 20-30 ปี

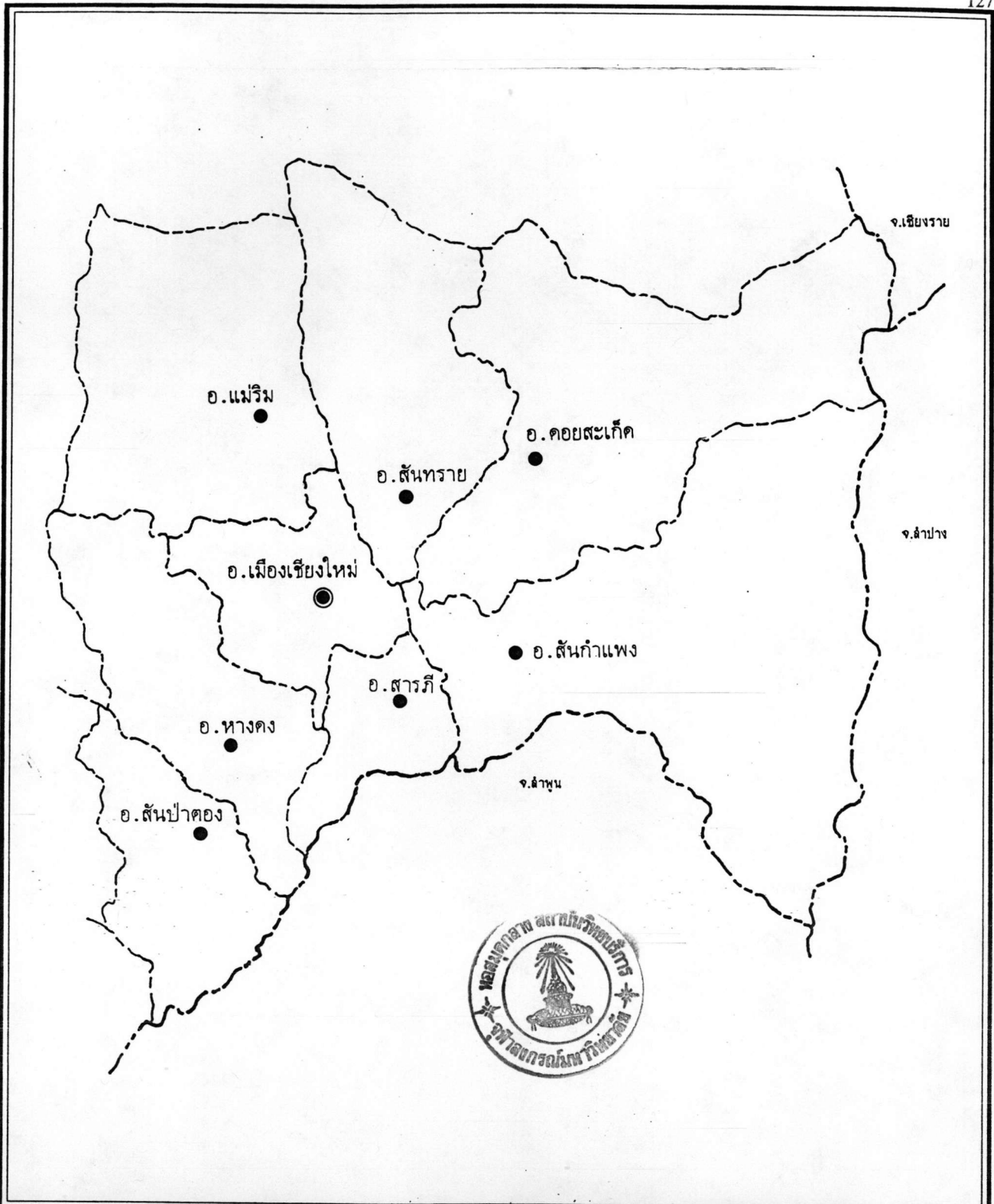
4.4.3.2 อัตราค่าจ้างแรงงาน

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 22) ลงวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2536 เมื่อปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำทั่วประเทศ และให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2536 เป็นต้นไปนั้น ได้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในจังหวัดเชียงใหม่ วันละ 110 บาท แต่อัตราค่าจ้างแรงงานในภาคเกษตรกรรมนั้นจะได้รับอัตราประมาณวันละ 40-50 บาทเท่านั้น

4.5 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาโดยสังเขป

ในการศึกษาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บริเวณที่ราบตอนกลางของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 8 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอสันทราย อำเภอแม่ริม อำเภอหางดง อำเภอสารภี อำเภอค้อสะเก็ด และอำเภอสันป่าตอง เป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดลำพูนทางด้านใต้ ด้านตะวันออกติดต่อกับจังหวัดเชียงราย และจังหวัดลำปาง ด้านเหนือติดต่อกับอำเภอพร้าว อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านตะวันตกติดต่อกับอำเภอสะเมิง และกิ่งอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ (แผนที่ 4.4) ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ นอกจากนั้นพื้นที่ศึกษาดังกล่าว ยังได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็นระดับตำบลย่อย ๆ อีกมากมาย (แผนที่ 4.5)

ส่วนในด้านการคมนาคมขนส่ง ในพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดเชียงใหม่ จะมีระบบโครงข่ายคมนาคมที่หนาแน่น มีทั้งโครงข่ายการคมนาคมทางรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน โดยการคมนาคมทางรถยนต์จะมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 เป็นถนนสายหลัก และมีทางหลวงหมายเลข 106 107 1004 1006 1013 1014 1015 1019 1096 และ 1229 เชื่อมเป็นโครงข่ายกระจายครอบคลุมพื้นที่ศึกษาทั้งหมด ส่วนทางรถไฟ จะมีเส้นทางรถไฟตัดตรงเข้าสู่พื้นที่ และเป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางรถไฟสายเหนือ นอกจากนี้ยังมีสนามบินขนาดใหญ่ระดับนานาชาติ เป็นโครงข่ายทางอากาศ เชื่อมโยงกับภูมิภาคต่าง ๆ (แผนที่ 4.6)

การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อภาคเหนือตอนบน และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แสดง	แสดงพื้นที่ศึกษา
สัญลักษณ์	
◎	อำเภอเมือง
●	อำเภอ
-----	เขตจังหวัด
-----	เขตอำเภอ
ที่มา :	จากการศึกษา

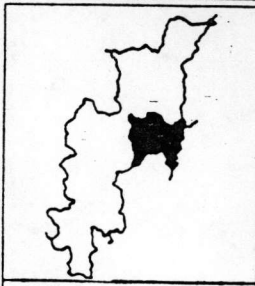
มาตราส่วน
0 20 40 กม.

แผนที่ 4.4

- คำขอในเขตมหานครเชียงใหม่
- 01 ค.ศรีสุวิ
 - 02 ค.ช้างค้ำ
 - 03 ค.ช้างเมือก
 - 04 ค.ช้างม่อย
 - 05 ค.ท่าศาลา
 - 06 ค.บ้านคด
 - 07 ค.ป่าตัน
 - 08 ค.พระสิงห์
 - 09 ค.ฟ้าฮ่มม
 - 11 ค.วัดเกต
 - 13 ค.สุเทพ
 - 14 ค.หนองป่าครัง
 - 15 ค.หนองหมอบ
 - 16 ค.หายยา

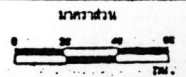

การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อภาคเหนือตอนบน และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แสดง แสดง เขตการปกครอง

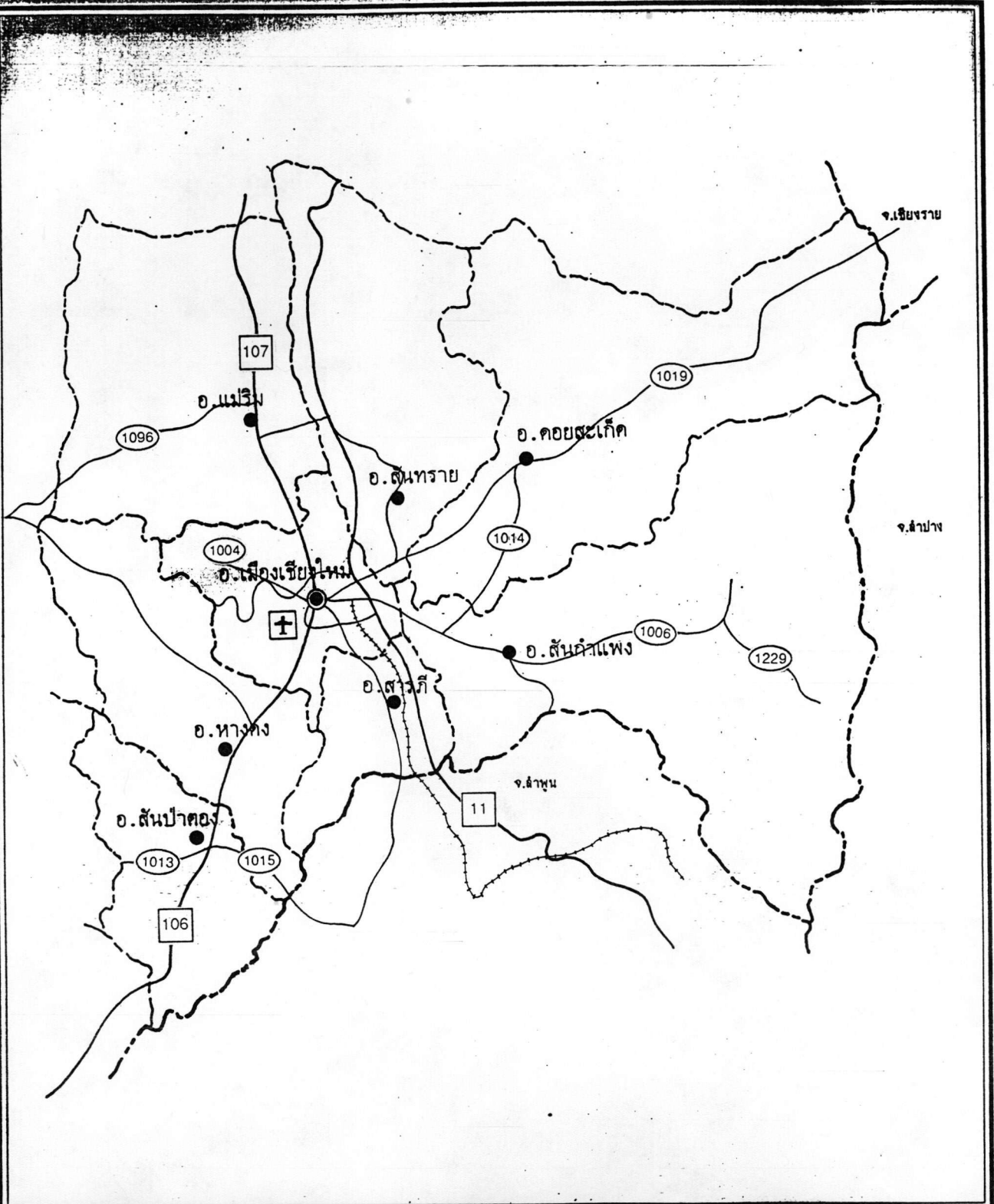
- สัญลักษณ์
- อำเภอ
 - เขตจังหวัด
 - เขตอำเภอ

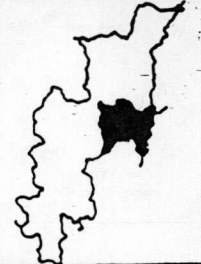

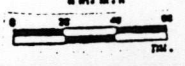
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา :

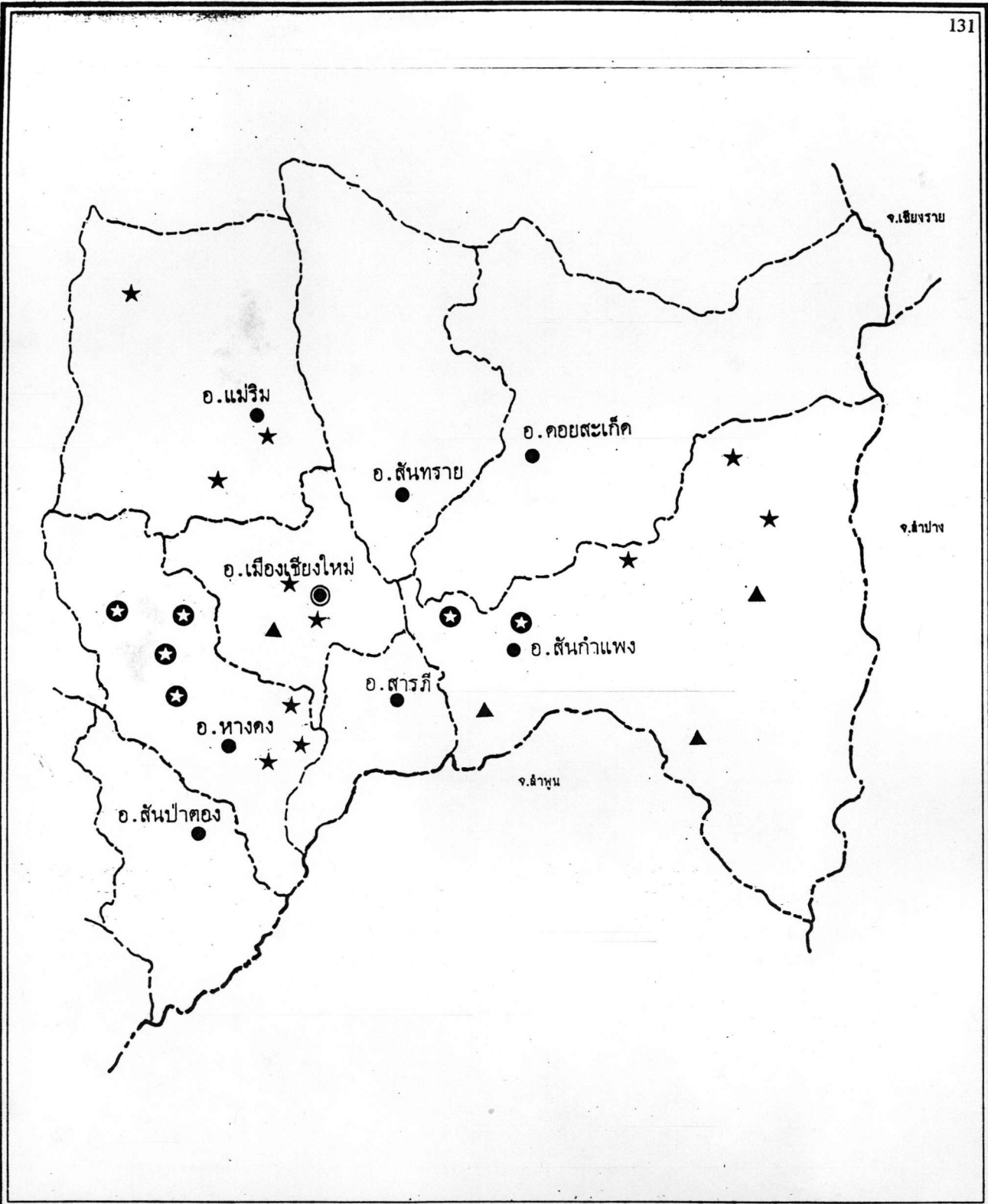
แผนที่ 4.5

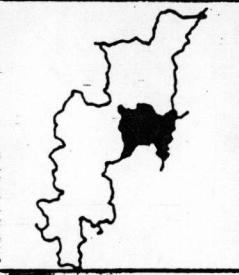

**การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อภาคเหนือตอนบน และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง**

 <p>มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ พุทธางกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p>แสดง โครงข่ายการคมนาคม</p> <p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด ทางรถไฟ ท่าอากาศยาน <p>ที่มา : สำนักผังเมือง</p>	<p>N</p> <p>มาตราส่วน</p> <p>แผนที่ 4.6</p>
---	--	---

ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ 8 อำเภอที่ทำการศึกษา พบว่า พื้นที่ดังกล่าวมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเภทประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ศึกษา (แผนที่ 4.7)

**การศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อภาคเหนือตอนบน และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง**

	<p>แสดง แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษา</p>	
	<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ★ ประเภทธรรมชาติ ☆ ประเภทศิลปวัฒนธรรม ▲ ประเภทประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม 	
<p>ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย</p>		<p>แผนที่ 4.7</p>

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
คณะศิลปกรรมศาสตร์
ศูนย์วิจัยศิลปวัฒนธรรม